

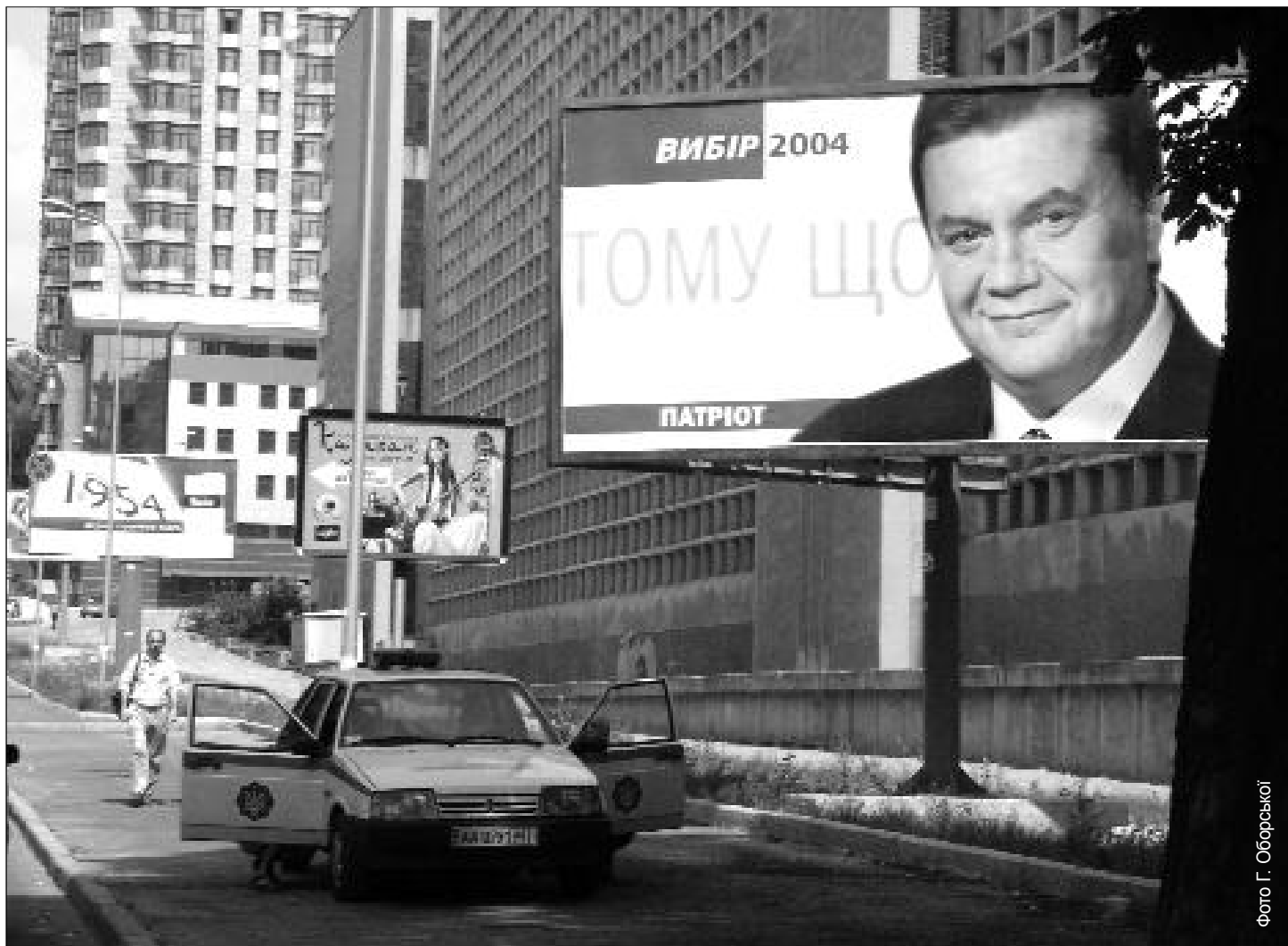

фото Г. Оборської

ЗІ ЩОДЕННИКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Впевнений погляд, тверді вуста, що намагаються всміхнутися по-батьківськи, розігнані найновішими технологіями з виготовлення вуличної реклами до розмірів щонайменше 3х5 м, примушують перехожого зупинитися перед конструкцією (по-модному — білбордом), вірнопіддано піднести очі, зустрітися з верховним поглядом, зафіксувати напис “Вибір—2004. Тому що патріот”.

Парсуна вибору — Віктор Янукович. Звісно, без підпису — держава має знати своїх перших осіб в обличчя. Це — неважко. Прем’єрське лице Віктора Януковича не знає відпусток — навіть на президентських перегонах. Половина інформаційного випуску на будь-якому телеканалі присвячена його прем’єрській діяльності, половина — діловим, дружнім та партнерським стрічам із партіями, організаціями, фондами, які “підтримують”, “схваляють”, “підписують” кандидата в президенти. Ці дві половини мають назавжди з’єднатися в нашій свідомості в ціле, за яким — упевненість, щастя, гроші та — наш вибір. Підходиш у жовтні до виборчої дільниці — й обличчя “Вибору—2004” проступає в твоїй свідомості, як матриця: “лідер”, “надійний”, “справжній”.

Але... Хоча, зізнаюся, і мене зупинив погляд претендента, підтримуваного Гарантом, щось, після першого враження, почало мені муляти. Ну, по-перше, редакторські навички: “Тому що” (до речі, пропущена кома!) передбачає питання “Чому?” (наприклад: “Чому це?” — “Тому, що Янукович”). В останній відповіді (вона ж — на щиті) є певне наполягання, та немає впевненості. Будь-хто, впевнений і переконаний, відповів би: “Бо він — патріот”. Ось тут візаві білборда починає свердлити думка: патріот? Віктор Федорович Янукович — патріот? Чого, кого? Здається, Донецьк пригнав у Київ порожняк. Патріот. Перефразовуючи класика, починаю сумніватися: “Він — патріот? Це новина для мене...” Несподівано включається в розмову самоцензор, отой, “що дрімучий, без гоління”, часів молодості

сімдесятих. Шукаю підтвердження чи заперечення в “Словнику іншомовних слів” (вид-во “Довіра”, 2000). “Патріот (< грец. Patriotes — земляк, співвітчизник) — людина, що любить свою батьківщину, віддана своєму народові, ладна йти на жертви в ім’я своєї вітчизни”.

Думка самовільно кидається до тої частини біографії нинішнього прем’єра, яка відображає його діяльність у Донецькій області на відповідальних державних постах:

— Закриття української школи № 36, хоча Віктор Федорович (на той час — уже прем’єр) пообіцяв батькам і дітям цієї школи сприяння. До речі, це відбувалося в один день із відкриттям у шахтарській столиці пам’ятника Йосипу Кобзону — наприкінці серпня минулого року.

— Гучні концерти, де української пісні чи українського слова не почуєш. Виготовлення за українські гроші — в натуральну величину — копії кремлівської “Цар-Пушки” і встановлення її в Донецьку.

— “Пальма Мерцалова” і її дарування в різні кінці Росії — на вічну дружбу. Викувана пальма з металу — це вам не калина якась, національними ознаками не пахне.

— Демонстративна підтримка Російської Церкви і всіляке приниження Української — чого вартий організований напад на Філарета під час патріаршого візиту.

— Жодного напису українською в Донецьку. Реактивна реакція на жовто-блакитні прапори і громадські заходи національних організацій...

Чого не віднімеш у Віктора Федоровича — так це вміння не випускати донецьких віжок із керівної руки і в Києві: тисячі підлітків були нацьковані на з’їзд “Нашої України”, здійснили відверте хуліганство і — жодної кримінальної справи. Правильно — не доведеться звертатися до космонавтів по амністію. Перша виборча підтримка з боку Л. Д. Кучми: чому, мовляв, Ющенку треба було їхати в чужий, неукраїнськомовний регіон?

Київ поки що Москва не взяла, хоча справи прем’єрські примушують у цьому сумніватися: одне за одним у власність Росії відходять стратегічні об’єкти, до того ж, уряд не проти подбати про те, аби ціни для московських бізнесменів були “ну, дуже смішними”. За переконаннями Віктор Янукович — типовий совок. Навіть пісню для свого солоспіву в Дніпропетровську вибрав із фільму “Весна на Зарічній вулиці”. Хто пам’ятає прудкого монтажника-актора Н. Рибникова і його хвацьку кепочку, — з подивом розглядав типовий партійний торс і статичну голову прем’єра, що співав між нотами. Йй-право, “Мой адрес — не дом и не улица, мой адрес — Советский Союз” звучав би природніше, навіть у дуєті з Русланою, яка, до речі, заявила про випадковість дуєту. Навіть, скажімо, українська застольна “Ти ж мене підманила”, в устах прем’єра звучала б чужорегіонально, — такий він, увесь Дон...

Чи не стане вся Україна чужим регіоном для українців, якщо нею керуватиме донецький патріот? Чиї інтереси захищатиме, якого народу, якої вітчизни? А може, автори білборда помилилися і вжили інше слово? Скажімо, хотіли написати “патрон” (покровитель, власник фірми, безпосередній начальник кого-небудь), а руку не туди повело?.. Що й не дивно — подібні плакати коштують дорого, майже 2000 “баксів” кожний.

А що, як і нас, зачаклованих твердим поглядом і усмішкою “патріота”, “справжнього”, “лідера”, “послідовного”, не туди поведе? Я — особисто для себе — застосуватиму кліше, звичне для таких білбордів: “Мінздрав попереджує про шкідливість цього товару для вашого здоров’я”. А ви?

Вибір — 2004 — особливий вибір. Здійснюючи його, мусимо пам’ятати про Україну. Бо патріоти мають лише одну вітчизну і ставлять її інтереси понад усе.

Будьмо разом!

Любов ГОЛОТА

ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

ОДНА ГРИВНЯ НА ПІДКУП ВИБОРЦЯ

Нещодавно до мене передзвонили з маленького містечка великого промислового регіону. Дуже гарна жінка, педагог, керівник громадської організації, стурбовано попросила консультації стосовно збору підписів на підтримку діючого прем’єра як кандидата в президенти. Мовляв, як завжди, освітня система, та й усі інші бюджетники, в таких випадках підпадає під особливий адміністративний тиск. От і зараз, поки вона була на одноденному семінарі у своїх громадських справах, у місті вже розгорнулася “підписна кампанія”. Її соратникам “зверху” м’яко та доброзичливо порекомендували сприяти підписці, бо можуть і роботу втратити. Що робити? Тим паче, що її одностайно якось не поділяють програмних положень саме цього кандидата... Але й без роботи ходити нікому не хочеться.

Можна бути стопроцентним ідеалістом, та вважати, що, можливо, підписів не зберуть, і кандидатура буде знята з реєстрації. Але, але... Досвід та інтуїція підказують мені, що це малоймовірно. За роки політичної та громадської роботи я стала переконаним циніком. Та вже сповідаю принципи воєначальників давнього Китаю: мовляв, краще поступитися в чомусь малому, аби зберегти велике. Враховуючи, що підписи чи реально, чи для камуфляжу будуть збирати всі претенденти на президентську посаду, я рекомендувала підписуватися за всіх по черзі. Взагалі, це тільки підтвердження того, що громадянин не заперечує, щоб ця людина брала участь у президентських перегонах. Формально все правильно — чим більше претендентів, тим більше демократичних ознак. Отже, немає проблем. Нема чого боятися, що інформація піде на створення якоїсь бази даних — усі бази даних уже давно створені. Інша річ — як проголосують українці. Отут уже треба триматися своїх переконань і не відходити від них ні на крок. Голосувати за того, за кого совість підказує. Фальсифікувати результати виборів можна відсотків на 20, щонайбільше, — на 30. На всі сто процентів — ніякий адмінресурс не допоможе. Це вже багато разів прораховано. Отже, якщо попри весь тиск та агітацію батогами та пряниками, громадяни проголосують так, як вважають за потрібне, — сюрприз може бути ще той. І боятися, що тебе якось “вирахують”, що ти проголосував не за того, теж не треба. Це все — із сфери навколополітичної фантастики.

Так що будьте серйозними під час виборів, а до маленьких проблем ставтеся розважливо. Тим більше, що самі діячі дають привід для веселощів. Як з’ясувалося з тієї самої телефонної розмови, за кожен підпис платять гривню. Ні, не збирачам підписів, ті отримують більше. Платять людині, яка залишає свій автограф на підписному листі. І тут, знаєте, мене якась образа взяла. Чому ж так дешево електорат оцінили? Та ще й після всіх гучних приватизацій “Криворіжсталі” та ГОКів? Невже у компанії грошей недостатньо, щоб хоча б по дві гривні платити? Тоді потенціальний виборець міг би хоч пляшку пива купити, а якщо на трьох потенціальних виборців, — то й на пляшечку “паленої” горілки вистачило б, аби випити за здоров’я кандидата.

Весело, гірко, цинічно... В “демократичному” суспільстві живемо.

Леся ЖИВЧУК,
м. Дніпропетровськ

ГІСТЬ НОМЕРА

Ім'я Любові Пономаренко, самобутнього прозаїка і вдумливої журналістки з Полтавщини, добре відоме читачам “Слова Просвіти”. Її нариси, новели, образки ми зараховуємо до того доробку тижневика, що творить особливу настроєвість, підкреслює спрямованість культурологічного видання, його дух і літеру.

Самодостатність характеру, прозорість стилю, закоріненість у народну традицію і звичай українського життя і, в той же час, неординарність, іноді — містичність сюжетів, химерність і трагізм героїв — це про Любов Пономаренко-письменницю, лауреата премії імені Олеса Гончара, її письмо. Газета “Літературна Україна”, журнали “Кур'єр Кривбасу”, “Березіль”, інші видання час від часу друкують на своїх шпальтах щось “свіженьке” з-під Любиного пера. Її ім'я постійно називають, коли йдеться про набутки сучасної прози. І все ж, на мій погляд, видавництва й видання неуважні до її творчості: сьогодні ми не дорохуємося принаймні кількох її книг. Новели, образки, оповідання, документальні нариси й подорожні нотатки з полтавських доріг лежать у її шухлядці, а не на читацьких столах, бо вони не “опалітурені” і, за чиеюсь там думкою, “не затребувані”. Іноді, слухаючи нарікання того чи іншого видавця на податки, несприятливу ситуацію для неконкурентоздатної української книги і т. п., розуміючи, що в цілому пан чи пані мають рацію, все ж подумаєш: а що ж ти, шановний(-а), зробив(-ла) для популяризації тої невиданої української книги? Чому так уперто повторюєш імена А. чи З., підперті закордонними грантами, чому твій погляд не сягає української глибини, де живуть і працюють ті, хто здатен створити справжній український бестселер?

Чи наразі достославне літературне марнославство стало марнотратством, аби збанкрутувати в слові, в книзі, в іменах? Утім, це тема зовсім іншої розмови. Сьогодні в нас у гостях Любов Пономаренко — особистість небуденна, нестолична (останнє називаю як позитив). І мова наша — про життя-буття краю, який не хочеться називати провінцією, так само, як і мою літературну симпатію Любу — провінціалкою: йдеться про дух, погляд і слово, спроможні опрестолити і найглибшу глибинку. Як завжди, сподіваюся, що наша розмова зацікавить письменників та журналістів, які проживають у малих містах України, і вони захочуть продовжити її на шпальтах “Слова Просвіти”, розповідаючи про людей свого краю, їхні хліби — насущний і духовний.

Любов ГОЛОТА, головний редактор газети “Слово Просвіти”

Л. Г.: Любо, Вам випало й працювати в малих містах України. Раніше їх вважали опорами народної культури та духовності. Чи не перевелися там краєзнавці, на чийх ділах і містяться окремішні особливості цих земель?

Любов ПОНОМАРЕНКО: У центрі маленького містечка на Полтавщині один чоловік будує замок. Перехожі зупиняються і запитують: “Що це таке? Церква чи магазин?” А він, простий собі робітник із маленькою платнею, після роботи ходить по околицях міста і збирає камені, на велосипеді доправляє додому. Потім кожний камінь обмиває, перш ніж покласти до муру. Давно він міг би вже спорудити звичайну домівку, а бачте, захотілося замку! Поволі зростають стіни, і хтось, чи висвітлює його життя, аби мрія збулася. Живе чоловік у низенькій мазаній хатині, вирощує екзотичні рослини для майбутнього зимового саду і розповідає про те, як облаштує фонтани й ставок біля замку. На роботі він знаний майстер, і люди до його мрій ставляться побажливо.

Непросто бути білою вороною в маленькому містечку, де всі все про всіх знають. Людей тисяч десять — п'ятнадцять та жменька п'ятиповерхівок, а в центрі — будинок адміністрації, сакрий-такій базарчик. Якщо раніше містечкові жителі більше на міських скидалися, то тепер геть усе змінилося — біля квартирних будинків наставили сажків, сарайчиків, тримають живність. Маленька промисловість майже вимерла. Колишні робітники пішли в комерсанти або землероби. А на головних вулицях, мабуть, на кожного потенційного покупця буде окремий прилавок. У Гребінці на Полтавщині більшість мешканців годує залізниці: і тих, що отримують там зарплату, і тих, які торгують на пероні. Чи один учитель намагався продати відро картоплі або вишень так, щоб не помітили учні? Ось така проза життя.

Але вважати, що наша культура твориться лише у великих містах, було б несправедливо. Дух

нашого народу високий і сильний, його шматком сала не завалиш. Без сумніву, культура неможлива без професійного мистецтва, однак її щодня творять і такі мрійники, як той залізничник, що споруджує замок, як вишивальниця Марія Десятник, що могла б уже відкрити свій музей вишивки, як гребінківський міський голова Петро Брижицький, що на практиці оводів майже всіма будівельними професіями, аби зробити красивим своє місто, як учителька Тетяна Устіловська, що вміє в кожному учневі побачити поета.

Л. Г.: “Село на нашій Україні...” Ви добре знаєте серцевинні села — полтавські й чернігівські. Який він, сільський характер? Чим живуть люди? Чи не стануть наші села “українською Атлантидою”?

Л. П.: Нині наша глибинка, на жаль, у занепаді. Розпалися сільгоспідприємства, уже немає багатьох шкіл, клубів, дитсадків, магазинів. Ось і в селі Давидівка Пирятинського району був добротний дитсадок у двоповерховому приміщенні, на маленьких стільчиках там сиділи майбутні директори, інженери, медсестри і вчителі. Потім садок закрили, а майно зберігалось. Якось перед Новим роком усе те кинули в полум'я зарплатні. Коли оголосили, хто бажає взяти меблі, постіль, паласи, штори, — шукати бажаючих не довелося. Розмели — тільки курява встала. Людей можна зрозуміти: якусь-таки винагороду за пекельний труд вони повинні мати, але чому керівники не пошукали інших резервів? Посеред села на пустирі самотою стоїть пам'ятник Сергію Мironовичу Кірову. Всередині дев'яностих той пам'ятник мали тихенько демонтувати й вивезти за межі села. Та чи техніки

КАМЕНІ ДО ТВОГО ЗАМКУ

відповідної не було, чи хтось пожалів революціонера, але стоїть він там і нині. Дивиться скептично на все навколо і мов хоче запитати: “Ви читали статтю Леніна “Крок — уперед, два кроки — назад”? Навпроти пам'ятника у бур'янах стоїть напівзруйнований гігант — двоповерховий будинок культури, який так і не встигли добудувати, а самодіяльний народний колектив — фольклорний ансамбль “Горлиця” — проводить репетиції на колодках. “А що, нас усе село чує, людям радісно”, — говорить керівник ансамблю Надія Ліневська. Ось вам сільський характер! Його уособлює і нині покійний дід Митрофан із Горбів Гребінківського району. Які б труднощі не траплялися в його житті (а доля до фронтовика-хлібороба була немилосердною), на будь-який випадок він мав дотепні римовані рядки. Старий імпровізував і ніколи не записував того, що придумав. Але його приповідки досі живуть між односельцями. Якось дідові не видали чи то маленької премії, чи допомоги від колгоспу, він одразу склав вірша:

*Митрофан овець пасе,
Бігає, мов куля,
Всім дали по п'ять рублів,
Митрофану — дуля.*

Ці слова швидко дісталися до голови колгоспу в сусіднє село, він приїхав у Горби, з власної кишені віддав дідові гроші.

...Ні, не стане наше село “Атлантидою”. Тому, що там живуть такі люди, як керівник сразкового духового оркестру Іван Павлович Слинько із Зарога Оржицького району на Полтавщині. Семиразовий призер обласних марш-парадів готувався до виступів у безвіконному клубі, де тривалий час не було світла й давно не опалювалося. Керівник оркестру для п'ятдесятьох музикантів самотужки відруки переписував ноти. І прийшло визнання: на столичному конкурсі духових оркестрів колектив отримав диплом і приз “За музичну відданість”.

Л. Г.: Нині з'явилося багато нових типів — типажів соціальних і, так би мовити, “носіїв нової моралі”. Назвіть, на Вашу думку, визначальні. Чим вони прикметні?

Л. П.: У сучасному мистецтві культивується типаж руйнівника, який мандрує з твору в твір. Такий собі “термінатор”, що бореться зі злом, шукає своє місце у світі, але й спопеляє все навколо себе. Гадаю, він уже стоимив читацький і глядацький інтерес. Мода на творчий негатив, можливо, частково породжена штучним позитивом соцреалізму, минає. Мені імponує герой-творець, цілісна особистість. Україна переживає час духовних шукачів, відбувається становлення нових ціннісних орієнтацій. І кожна людина шукає способи саморелізації. І знаходить: хтось у генделіку “Лінива Віра”, а хтось вечорами після роботи будує дельтаплан (як, наприклад, Микола Марікуца, майстер локомотивного депо з Гребінки).

Л. Г.: Нинішня проза. Що Ви виокремлюєте в ній? Назвіть авторів і сюжети, які Вам імponують.

Л. П.: Я не прихильниця якогось окремого напрямку в літературі. Мені імponує все, що несе дух новизни й відкриття. Таким відкриттям стала книга Юрія Мушкетика “Суд”. Творчість Юрія Михайловича для мене завжди була еталоном добротної, глибокої прози. До речі, його, Анатолія Дімарова і світлої пам'яті Володимира Дрозда вважало своїми вчи-

телями. Адже колись в Ірпені вони були керівниками семінару молодих письменників, який відкрив мені шлях у прозу. А ще раніше мої школярські літературні спроби благословив відомий літературознавець Петро Кононенко. Отже, повернемося до “Суду”. Мушкетик-романіст, який завше розгортає перед читачем масштабне епічне полотно, несподівано постає оригінальним філософом-пророком у новелах і застерігає, що “диявол” поруч, і він “не спить”.

Читаю й перечитую Валерія Шевчука, люблю свіже слово Валентини Мастерової і Василя Габора, а творчість Павла Вольвача змушує “розкошлане слово блукати цвинтарем вулиць”.

Л. Г.: Назвіть, будь ласка, історію, яка Вам запала в душу, випадок, деталь, зустріч.

Л. П.: Кажуть, журналістика — мачуха літератури, але мені доводиться миритися з ними обома, адже працюю власкором обласної газети “Зоря Полтавщини”. Мандрую від села до села чотирма районами, люблю бувати у маленьких селах чи хуторах, загублених там, де голосять столітні верби, де б'ють струмками підземні джерела, де здається, що немає на землі ні воєн, ні катастроф. Люди там щирі й відверті, не повторюють раз у раз: “Цього не пишть, це не для газети”.

Якось у селі Майорщина Гребінківського району побувала в старенькій хатині, де жили бабусю. Старенька виню, інваліда дитинства, не ходила. Бабуся вже за

сиділа в візку і все між людьми. На кожному весіллі мов дві наречені — та, справжня, і Таня. Коли бабуса заслабла, то сказала: “Не можу тебе доглядати, нема сили й у двір вивезти. Хай батьки тебе забирають”. А та відповіла: “Бабусю, я хоч і цілий день у хаті сидіти му, аби тільки з Вами. Ось загадайте мені якусь роботу”.

Трагізм найвиразніше постає в деталях. Смертельно хворий чоловік, який майже не може розмовляти і не впізнає своїх рідних, постійно зсувається з ліжка і в'яже свої речі у вузол, каже: “Іти додому. Додому треба”. Незабаром він помирає... Сидить біля хати баба й луштить квасолу. Така стара, що зв'язала собі ноги, аби не впасти зі стільця... Дівчинка у сиротинці тримає під ліжком в обрізаній пластиковій пляшці жабу й називає її мамою...

Чим більше болю переживає людина, тим дужче прагне туди, де повертаються до неї сили, де спокій і затишок, де все можна почати спочатку. Для мене таке місце — хутір, де я народилася. Давно немає того хутора, лишилася жменька людей, які там жили, ліс і поле сховали колишні хати, садки й вулиці. Блукала заростями, намагаючись знайти сліди рідного дворища. Та все марно. І ось за кленовою порослю побачила дуплисте дерево. Підійшла ближче і впізнала. То була яблуня, на якій колись висіла моя коліска. Я збагнула: поки вона жива — у мене будуть сили працювати і творити, і навіть на попелищі я знайду камені для свого замку.

Життєствердний дух оновлення панує і в “Слові Просвіти”. Мені імponує той могутній позитив, яким сповнені матеріали цієї газети. Душа в нашого народу з діда-прадіда світла, то чому б не культивувати світло?

Закінчення. Поч. на с. 13

— Він каже: “Ви все розклали по полицях. Коли я бачу пейзажі класичні або Вермеєра, Рафаеля, там є підсвідоме, а у Вас — ні. У Вас є рація. Ви придумуєте всі ці речі. Ви себе придумали”. Далі тоді: “Так що, кінець сюрреалізму? Що, мені перестати займатися живописом?” Фройд йому на те: “Боронь Боже, але тільки не через мене, Ви продовжуйте, продовжуйте”. Він був чесним, не пристосовувався, як ми всі пристосовуємося, він дозволив собі це сказати Далі. Той йому: “Ну що ж, але світ — це лайно, і всі будуть купувати те, що я намалюю. І я собі на ці гроші куплю острів”.

— **Тобто, Далі є прикладом супер'яскравої індивідуальності...**

— Так, виходить. Він себе придумав. Був такий випадок. Якось до нього прийшов Хачатурян. “Танець із шаблями” у нього є знаменитий. Далі його прийняв дивним чином — Хачатурян чекав на нього в кімнаті, слухаючи свою музику (Далі її ввімкнув). Потім раптом відчинилися двері, й зовсім голий Далі з шаблюкою навколо нього проскакав, проскакав, проскакав і вийшов у двері. Музика закінчилася, прийшов помічник і сказав: “Аудієнцію завершено”. О, це не кожен митець може собі таке дозволити! Для мене Далі теж надзвичайно цікава людина.

Взагалі ж, мені цікаво грати Фройда. Я граю його, як галицького інтелігента, який вживає такі слова, як “евентуально”, “консеквентно”, “автентично”... Я бачив цих галицьких інтелігентів...

У ВИБОРІ РОЛІ ПОКЛАДАЮСЯ НА ПІДСВІДОМІСТЬ

— **Фройд якийсь час був інтелектуальним лідером. Крім того, Ви грали гетьманів, королів, генералів — тобто лідерів. Вас приваблює образ Лідера чи це взагалі Ваша сутність?**

— Справа не в тому. Можна грати й президента, — я грав Керенського в кіно, я грав царя Бориса Годунова у “Кремлівських таємницях XVI століття” на Мосфільмі. Кого б ви не грали — чи гетьмана, чи просто селянина, чи інтелігента, — ви граєте людину. Задача мистецтва — показати людину, а не гетьмана, не короля. Короля грає його свита, як кажуть. А якщо ти граєш короля Ліра, то ти граєш не просто батька, ти граєш в якого розривається серце. Яка різниця, кого грати, — якщо є доля, і є людина... Головне — показати людину. От я граю Миколу Задорожного в “Украденому щасті” — яка філософія в ньому! Якщо він у церкві поклявся, що він буде вірним своїй дружині, а вона поклялася, що теж буде вірною, і зраджує, — то він не може собі цього уявити. Микола не розуміє, як можна жити з розбитим серцем. У складному трикутнику порушуються важливі моральні проблеми. Коли я грав Миколу Задорожного, я тільки одружився, і питання зради мене дуже цікавило. Яка буде сім'я, чи у нас буде злагода, чи ми будемо розуміти одне одного, чи ніхто не з'явиться третій або третя. Іван Франко написав це ще сто років тому, а я підставив у роль своє кохання

до Лариси.

Ми відкриваємо наступний сезон “Украденим часом”. Ми поїхали в Тернопіль і Чернівці на гастролі — що творилося! Людям обридло ті односторонні-метелики, які народжуються і тут же вмирають. Люди хочуть побачити любов, ніжність, ненависть — те, що у них є в житті. І, зрештою, що таке — нове? Це добре забуте старе. Я вважаю, що в українському театрі має бути все — все найкраще, що є в українській драматургії і все найкраще, що є в світовій драматургії.

— **А чи є в нас цікава сучасна українська драматургія?**

— Пишуть, але надзвичайно цікаво поки що немає. Класика все-таки переважає. Може, і є, тільки треба її розкопати. Взяти класичну річ — вона виписана, вона на всі часи й актуальніша від актуальної п'єси, написаної на тему дня. Я завжди тяжів до класичних речей — мене до того привчили. От узяти “Камінний господар” Лесі Українки... Це не той Дон Жуан Пушкіна, що волоочиться за всіма жінками, він шукає істинне в жінці, він шукає ідеал жінки, і знаходить, а вона — при владі і каже: “Іди до мене, на верхівку, ми будемо сидіти нагорі, ти будеш керувати. Ти собі не уявляєш, що це таке — влада!” Та коли він приймає владу, дивиться на себе в дзеркало — і не пізнає себе. Це вже не він, це Командор. Свободолюбивий Дон Жуан зраджує себе, своє “Я”, і стає іншою людиною. Для вільної людини це — трагедія.

— **Які творчі плани в театру?**

— Ми хочемо зробити виставу про Соломію Крушельницьку, нашу видатну співачку, вже почали працювати. Ставимо “Брати Карамазови” Достоевського — режисер Юрій Одинокій (прем'єра має бути в листопаді). Індійський епос (режисер Андрій Приходько), в якому буде зайнята майже сама молодь. З'явилася експериментальна вистава за сербським письменником Павичем — “Полювання за снами” — для п'ятьох молодих акторів (режисер Олександр Білозуб). Хочемо поставити “Пера Гюнта” Ібсена. Людина, яка шукає ідеал жінки по всьому світу, а повертається до своєї Сольвейг — ця перша була найкраща, і вона його чекає... Він вертається не тільки до своєї дружини, він вертається до своєї землі, до своїх витоків, до того місця, де він народився. Це дуже глибокий зміст... Веду переговори зі знаменитим литовським режисером Некрошасом, щоб він поставив цю виставу. А з Григорієм Гладієм, який зробив у нас “Істерію”, хочемо поставити “Тіні забутих предків” М. Коцюбинського. Зараз у Європі надзвичайно зацікавленість до народного коріння. Чому Руслана здобула перемогу? Бо вона звер-

нулася до витоків, вона їх модернізувала. Коріння! Ця американізація вже не популярна. А в “Тінях забутих предків” — витокі, там таке дійсно можна зробити, там такі хори, такі танці, такі обряди... В театрі має бути форма і зміст, література має бути хороша.

— **Після стількох зіграних ролей ще залишилася мрія когось зіграти?**

— Я можу вам сказати, що за все своє життя ніколи не мріяв про якусь конкретну роль. Мене завжди запрошували на певну роль, потім виявляється, що я про неї мріяв. Я бачив одного актора, який усе життя мріяв зіграти одну роль. Він дістав цю роль — і провалив. Це я бачив і в театрі, і в кіно. Так що я покладаюся на підсвідомість.

— **А що тоді Вас може зацікавити?**

— Я думаю, що коли я зіграв короля Ліра, то після цього вже нічого не можна зіграти. Тому що король Лір — це квінтесенція... Але щось можна зіграти. Не знаю, як буде після цих двох фільмів, де непогано зіграні ролі...

щина — старосвітські Афанасій Іванович, Пульхерія Іванівна. І оця моя мелодика, мій акцент так лягає гарно. Я Ліі тоді сказав: “Знаєш що, Ліечко Меджидівно, дай, у фіналі скажи українською мовою: “Що це Ви хочете, Афанасію Івановичу?” Вона каже: “Да что Вы, смеяться будут”. Я кажу: “Ліа, ми будемо їздити по Сибіру, люди побачать тебе, будуть добре приймати”. Я текст написав і російськими буквами: “А чого це Ви хочете, Афанасію Івановичу?” — “А я і сам не знаю, чого хочу”. — “Може, пирога з ягодами?” — “Ну, і то добре”. — “А може, киселику?” — “Журавлинного?” — “І журавлинного, і суничного”. І коли Ахеджакова заговорила українською в Калінінграді, в Новгороді Великому, в Санкт-Петербурзі, в Новосибірську, Челябінську, Красноярську, — зал вставав і аплодував.

А взагалі, я б іще хотів знятися в Голівуді...

— **Знялися б у бойовику?**

— Я з нього щось зміг би зробити. Це був би психологічний бойовик. Хоча часом

культурний рівень людей? Підвищується? Чи йдуть зараз до театру?

— Я думаю, що йдуть. У нас колись були одна-дві вистави, на які люди йшли, а зараз таких вистав багато. Напевно, мітинги вже обридли. Бо колись справжній театр був на площі, на вулиці, то тоді люди перестали ходити в театр. А ми спеціально не підвищуємо цін на квитки, щоб наш народ міг прийти до театру. Від 5 до 50 гривень — це не є вже надто висока ціна. Навіть якщо 50 грн. поставимо на прем'єрні покази, то потім знижуємо ціну.

— **У чому ж тоді фено-**

Ми можемо зробити такий театр, — щоб побудували чудове приміщення, щоб там був чудовий оркестр, чудові актори драматичні, які вміють і співати, і танцювати, чудові декорації, чудові костюми — і ставити там усю українську класику. Феноменально! Це ж екзотика! Це був би дуже красивий театр, і туристи туди б ходили, і ми б возили його по всьому світу.

— **Як Ви вважаєте, — зараз є хоч якісь зрушення на краще в нашій культурі?**

— Я думаю, що є. Раніше ми сурмили у фанфари, бо була така установка. Зараз ми всі плачемо. Замість того, щоб плакати, треба піти й щось зробити — дерево хоча б посадити. Я думаю, що в культурі є зрушення. Ви подивіться — Руслана, це ж приклад. В спорті — Кличко, Ключкова, гімнастки... І література цікава є. А театр... Вже навіть ці (показує пальці вліво) до нас на “Істерію” приїжджають. Це ж добре.

Ще в Міністерстві культури я хотів створити телеканал “Культура” на 12 годин мовлення. Для того, щоб престиж України підняти, треба створити такий телеканал, підключитися до супутника, — і щоб уся Європа дивилася. Тут є що показувати — такий скарб. А мені весь час депутати говорили: “Та хто буде дивитися цей телеканал?” Але ж у нас стільки музеїв, заповідників... Я так мріяв, у мене були вже спонсори... Ну, не вдалося мені, бо я дуже недовго грав роль міністра. Та по одному Києву можна цілий рік передачі робити, і так візьмуть кожне місто — скільки років виїде!

А що в нас у запасниках е! У нашому Національному музеї бачив золоту Біблію з факсиміле Мазепи. Дуже багато художників малювало картини про Мазепу, я хотів ці картини привезти до Києва і зробити виставку до 10-річчя Незалежності. А потім зрозумів, що це — величезні кошти. Є “Мазепа” Делакруа в Каїрському музеї, працівники Міністерства культури їздили і бачили цю картину. Але щоб її привезти, — потрібні шалені гроші. В Луврі в запасниках десь 35 картин про Мазепу. У мене навіть був список художників, які його малювали. У Варшаві я шукав у музеях. Потім хотіли зробити хоча б фотографії картин, але не встигли.

Студія “1+1” знімає зараз телегру “Форт Буайяр”, там я граю такого Мольфара мудрого, який загадує загадки. Я сидів у башті на самому вершечку і раптом у мене дзвонить мобільний телефон. Виявляється — Михайло Бродський, каже: “Я хочу подивитися “Тев'є”, але я прийшов у театр, а квитків нема”. Я на те: “Почекай, я прилечу і постараюся щось зробити”. Уявіть — Біскайська затока, Атлантичний океан, Франція, форт Буайяр, вежа — і тобі дзвонять, що в Києві в Національному театрі ім. Івана Франка на закриття сезону 27 червня на виставу “Тев'є-Тевель” немає жодного квитка! Це ж здорово! Бродський подивився виставу, плакав, як дитина, прийшов до мене — здоровий чоловік — і сльози течуть...

Так що в нас немає причин вважати себе хуторянами чи другорядними людьми.

• Катерина ТАРЧЕВСЬКА

МАЙСТЕР

Коли приступаю до нової роботи, я її страшенно боюся. Бо я не можу так — прочитати роль, і я вже знаю, як буду її грати. От яка різниця між молодим артистом і майстром: Майстер має сто штампів, а молодий має один, а вже потім набирає ці сто штампів. А для того, щоб відмовитися від цих ста штампів, треба підходити до ролі, як до чистого листа. Але не кожен актор це хоче робити, тому що він тоді серед колег видається білою вороною: то він не готовий, то в нього щось не виходить, — і він починає комплексувати... А я з тих людей, які все хочуть починати спочатку: нічого не знаю, все забув — що знав, які ролі грав...

Пам'ятаю, приїхав я в Москву, коли грали “Старосвітську любов” Гоголя з Лією Ахеджаковою в постановці Валерія Фокіна. Вистава — російською мовою, а я ж українськомовний, я ж мислю, люблю, ненавиджу — і все українською мовою. Я так комплексував, що ви собі не уявляєте. Навіть до того, що ми вже граємо виставу, я лежу на ліжку, іде Пульхерія Іванівна, я маю підвестися і: “Что это Вы, Пульхерия Ивановна?” А я лежу і повторюю “Ну що це Ви, Пульхеріє Іванівно?” А потім згадую, що я в російській антрепризі маю грати російською мовою. Та у Гоголя це ж Україна, Полтав-

кінорежисери не хочуть брати гарного актора, бо він занадто сильний, може перетягнути ковдру на себе, а в режисера є інша концепція.

— **Може, якщо “Водій для Віри” номінуватиметься на Оскара...**

— Дай Боже. Он “Мамая” Саніна ж висували — це вже добре. Це говорить про культуру, державу, Україну. Як поїдеш до Москви — там половина акторів з України, і дуже гарних. Сергій Гармаш казав мені: “Батьку, може ти мене запрошиш у свій український театр, я б так хотів своєю рідною мовою зіграти”.

— **Тобто, можливий зворотний процес, коли не від нас будуть тікати, а до наших театрів будуть приїжджати?**

— Можливий. Я хотів Олексія Петренка запросити. Він же починав у Запоріжжі. Він каже: “У мене вже вік, мені було б важко їздити сюди на репетиції”. А Гармаш іще молодий.

Бачте, в Москві є більше можливостей. Я теж колись хотів переїхати до Москви, був такий момент. Це був 1985 рік. Я мав переходити до Театру Моссовета. Уже було все домовлено. Там більше поле діяльності для актора... Та я боявся російської сцени. І я не переїхав.

— **Не жалкуєте?**

— Ні. Може, я й добре зробив, що не переїхав. Але туди люди йдуть, тому що там дуже багато театрів. Всі тягнулися в Москву — і актори, й режисери, і скульптори, й художники — всі переїжджали. Зараз теж багато тікають — особливо естрадні співаки. Але до мене після вистави підходили декілька хлопців родом із України, які закінчили Московський театральний вуз, то вони б хотіли працювати в українському театрі. Так що, можливо, з часом становище зміниться на краще.

У ТЕАТР — ПО ЖИВЕ СПІЛКУВАННЯ

— **А як нині загальний**

ЯКЩО В ЛЮДИНІ ВСЕ ПРАВИЛЬНЕ, — ЦЕ ВЖЕ НЕ ЦІКАВО

— **Нещодавно два фільми за Вашої участі здобули високі нагороди. Стрічка “Водій для Віри” отримала головний приз на “Кінотаврі”, а Ваша роль у фільмі “Свої” була відзначена як краща на Московському міжнародному кінофестивалі...**

— “Водій для Віри” Павла Чухрая переміг на “Кінотаврі” в Сочі. Це російсько-український проект: гроші — від Олександра Роднянського, один актор — від України (ним був я). Зйомки проходили частково в Москві, але в основному — в Україні, в Севастополі. Прем’єра в Україні відбудеться 8 або 12 серпня. Цей фільм отримав на “Кінотаврі” “Золоту троянду”, нагороди за кращий сценарій, кращу режисуру й краще продюсування. Я думаю, що його покажуть на Венеціанському кінофестивалі або навіть будуть номінувати на Оскар як іноземний фільм. Павло Чухрай уже номінувався зі своїм фільмом “Злодій”, так що про нього як про режисера вже знають. А щодо фільму “Свої” Дмитра Дмитровича Месхіява — я навіть і не сподівався, що так станеться. Цікава річ, мені дали почитати сценарій, і роль мені сподобалася, тому що є доля людська, є внутрішній конфлікт у людини. Бо якщо в людині все правильне, — це вже не цікаво.

Під час зйомок, коли я потрапив у село на Псковщині, коли мене одягнули у фуфайку, кругом — болото, комарі, в руках — вінчестер, я подумав: “Богдане, нащо воно тобі потрібне? Бігаєш по лісах, по болотах, падаєш, відстрілюєшся, якісь переходи... Боже, куди я попав!” Так я думав, коли почав зніматися. І мотався між одним і другим фільмом (“Водій для Віри” — К. Т.). Все одночасно було — один знімався в Севастополі, а другий — на Псковщині. І весь час ці перельоти, перельоти — я добирався практично добу до Пскова. Там три-чотири дні — і знову назад, аж поки я не зіграв одну психологічну сцену у фільмі. І коли режисер із оператором і всією знімальною групою дивилися на моніторі відзнятий матеріал і сказали: “Ну що, поаплодируємо артисту за хороше сыгранную сцену?” — і зааплодували, я тоді зрозумів, що, можливо, щось мені тут удасться зробити. Мій герой зветься “Старий”, він був розкуркулений, зсіланним до Сибіру, з Сибіру втік, повернувся в своє село, але ніхто його не видав. Почалася війна, прийшла німецька окупація, і його призначили старостою — працювати на німців. Далі сюжет такий: якраз за три кілометри від того села йшов етап полонених, і з німецького полону тікають троє: Комісар, Чекіст і Снайпер. Снайпер — це син Старого, і, звичайно, син приводить утікачів до батька. Він їх переховує, потім там розгортаються різні сюжетні перипетії. Весь смисл — що таке Батьківщина, хто як до неї ставиться, хто її справді любить — ті, що плещуть язиками про Батьківщину, чи ті, хто має Бога в серці. Мені здається, що у фільмі моя роль саме про це. Дуже складна людина — мій герой, дуже, але цю землю, на якій він живе, він любить. Він любить те

місце, де його хата стояла. Він любить людей, із якими живе. З цього погляду — надзвичайно цікавий фільм. Гарні в мене були партнери — Костя Хабенський і Сергій Гармаш. Сергій Гармаш — родом із Херсонщини, працює в Москві, в театрі “Современник”. Уявляєте: псковські болота, і ми з Сергієм (він мене батьком називав — я його ніби всиновив) станемо чоло в чоло і починаємо читати “І мертвим, і живим, і ненарожденим землякам моїм... посланіє”... “Батьку!” — Відгукуюся: “Що, синочку?” — “Давай?” — “Давай!” Уся санкт-петербурзька група дуріла, а ми в унісон читаємо. Я дивувався Сергію, бо я ж в українському театрі працюю, читаю Шевченка зі сцени. А він тільки в школі його вчив колись — і пам’ятає. І це було таке диво, так здорово! Вони на нас дивилися, як на якихось інопланетян, але з повагою. Режисер примусив усіх акторів, крім мене, жити в

кращу режисуру, а сам фільм був удостоєний Гран-прі. Це міжнародна премія, не внутрішня російська, члени журі — з усього світу. Я з радістю, що так сталося, вийшов на сцену, і, по-моєму, ще ніколи так не грав Тев’є, як у цей вечір. У 306-й раз, — а ніби вперше. Дуже приємно було. Я думаю, що це не тільки визнання мене як актора, це, можливо, і визнання української акторської школи на міжнародному рівні. Я вчився в учня Леся Курбаса, Бориса Хомича Тягна, якому 23 серпня буде 100 років. Він мені дуже багато розказував про свого вчителя, і так вийшло, ніби я “внук” Леся Степановича Курбаса. Так що я все-таки причетний до курбасівської школи.

Богдан Сильвестрович показує “Срібного Георгія” — приз за кращу чоловічу роль у фільмі “Свої”. На п’єдесталі статуетки англійською написано: “Богдан Ступка. Росія”, — оскільки стрічка російського вироб-

війни, народився 1941 року, мені було 3 роки, а я все пам’ятаю: війну, вбитих, повішених, як хлопці міні, грамати розбирали. А людина, яка живе в нормальних умовах, де нема екстремальних ситуацій, не пам’ятає, що було в трирічному віці. Взагалі, в драматургії чи в сценаріях береться згусток подій. Коли людина потрапляє в екстремальну ситуацію, важливо, як вона себе поведе, що вона зробить, якою вона буде: чи буде грішною, чи ні, чи зуміє вижити, чи не зуміє, чи когось продасть, чи не продасть.

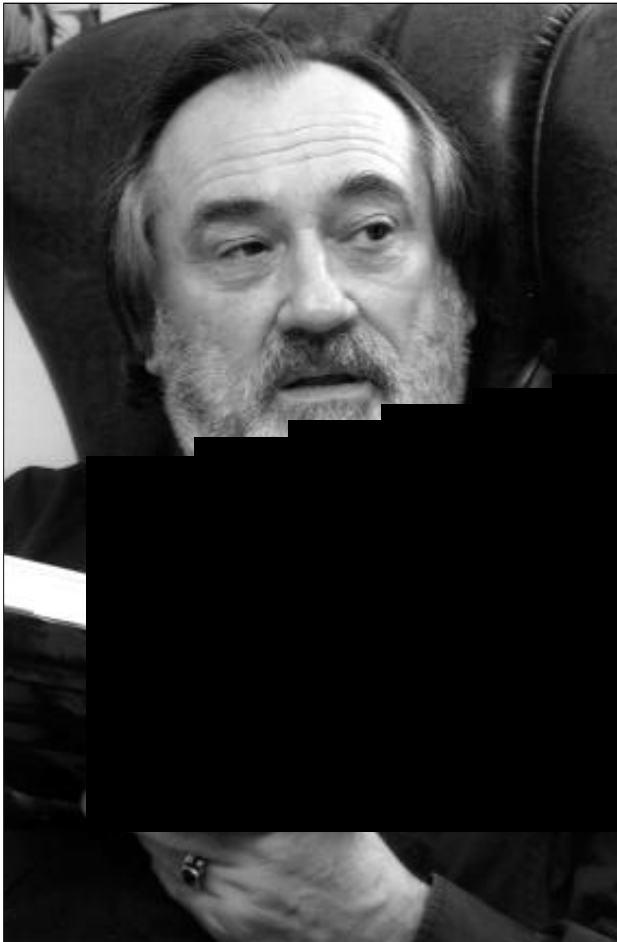
ХАРАКТЕРНИК МАЗЕПА Й УКРАЇНЕЦЬ ФРОЙД

— **Повернімося до фільму “Мазепа”. Стільки в пресі було негативних оцінок, але не було спроби розібратися в ньому. Як би Ви охарактеризували цей фільм, адже це, безумовно, явище в нашій культурі.**

— Явище, так. Але ж де-

Літо. “Франківці” — на канікулах. У приміщеннях театру — ремонт. І тільки художній керівник Богдан СТУПКА ще залишається на своєму посту. Адже навіть у відпускний період він усім потрібен — інколи всі три телефони на столі починають дзвонити одночасно.

Розмовляю з Богданом Сильвестровичем легко і складно водночас. Легко, бо відповідь на кожне питання — це справжній феєрверк із життєвих історій, афоризмів, неординарних думок, висловлених емоційно й артистично.

селі, в хатах, доїти корів, кіз, випасати їх, готувати їжу в печах... І актори там жили, працювали, бачили біду сільську... І на мій погляд, фільм вийшов людським. Я не можу багато сказати, бо я не бачив остаточного варіанту. 26 червня ввечері мені подзвонили з Москви і запитали, чи не можу я бути 27-го на закритті 26-го Московського міжнародного кінофестивалю, де головою журі був видатний англійський режисер, артист, сценарист, письменник Алан Паркер. Я кажу: “Я не можу, у мене спектакль, у нас закриття сезону” — “Може, у Вас є заміна?” Кажу: “Заміни у мене немає, граю я Тев’є-Тевеля Шолом Алейхем”. Я зрозумів, що для мене там щось готується. На другий день о шостій п’ятнадцять я вже гримуюся тут, у театрі, на Тев’є. Раптом дзвонить головний редактор нашого фільму (я чую, що вона в залі сидить) і каже: “Зараз оголосили Ваш приз за кращу чоловічу роль. За Вашої відсутності, його вручають Дмитрові Дмитровичу Месхіяву”. Він отримав також приз і за

ництва. Логічно, що виникає наступне запитання.

— **Не болить, що Вас будуть знати у світі саме як російського актора?**

— Я й до цього дуже багато працював на “Мосфільмі”. Знімався у фільмах “Найостанніший день” Михайла Александровича Ульянова, “Солдати свободи” Юрія Озерова, “Червоні дзвони” Сергія Федоровича Бондарчука, “Дорога в рай” і “Китайський сервіз” Віталія Москаленка, знімався у Валерія Прошкіна в “Миколі Вавилові”, де я грав Трохима Лисенка. Мене запрошували, а потім усе перервалося, тому що, коли розвалився Союз, кіно перестали знімати і в Росії, і в Україні. Зараз кінопроцес у Росії трошки ожив, бо дають субсидії, фінансують, і почали знову мене запрошувати.

— **Події фільму “Свої” відбуваються під час Великої вітчизняної війни. А чому знову актуальна тема війни? Здавалося б, минуло стільки років...**

— Я думаю, справа в екстремальності ситуації. Як людина себе в ній поводить. Це дуже складно — бути в такій ситуації. Я — ровесник

хто й розібрався в цьому фільмі. Здається, в “Известиях” була надрукована стаття про “Кінотавр” 2002 року, і там було гарно написано про “Мазепу” — що це найкращий фільм на всьому “постсоветском пространстве”. Але у фільмі звук поганий. Іноземці, які дивилися з субтитрами, мають зовсім інше враження. Чи ми зробили фільм естетський, який розуміють декілька чоловік?

— **Мабуть, нині просто розучилися сприймати складний мистецький твір...**

— Розумієте, у людей пропало образне мислення. Люди сприймають твір за методом соціалістичного реалізму — правда життя і так далі. Кіно — це ж мистецтво, це ж не тільки правда життя, а й образні, символічні речі. Треба знати історію, бути підготовленим і вміти це все бачити. А так...

— **Як створювався образ Мазепи? На Вашому власному сприйнятті, на історичному ґрунті чи на режисерському баченні?**

— Там усе було. Почалося з того, що взяли портрети Мазепи, і на кожному з них він був зовсім інакший. Зовсім протилежні обличчя Мазепи на цих портретах відріз-

нялися один від одного як різні люди. І пішли від цієї думки, що Мазепа був характерником, що він міг перевітлюватися, як актор. Тому режисер зробив трьох Мазеп. Люди плуталися, для глядача це було складне сприйняття. І в різних ситуаціях він по-різному себе поводив. Це була гра. А як, на вашу думку, — ви ж фільм дивилися, — вам сподобалося?

— **Так. Це неординарний багатогаровий фільм з оригінальним авторським баченням. І ваш Мазепа цікавий тим, що він розпадається на кілька образів, він невловимий, і так непомітно переходить з одного стану в інший.**

— Так, він таки невловимий. Як писав Сковорода: “Світ ловив мене, але не спіймав”.

— **Шкода, що через негативне ставлення до фільму не було належним чином оцінено Вашу гру, яка, на думку тих, хто дивився фільм, гідна найвищої відзнаки...**

режисер вистави, поєднав європейський і азійський театри. Він використав поруч із європейським японський елітарний театр “Но”. І це дало дуже цікавий результат... Жовта преса на нас напала одразу, що вистава не вдалася і це — провал. Але коли з Варшави приїхав Єжи Гофман, польський режисер, і 14 травня подивився “Істерію”, то сказав, що це найкращий спектакль у Європі.

Однак перші статті про спектакль були негативними... Але з’явилися й гарні статті, де є розуміння. А ми вже зіграли шість вистав, і на останніх двох — люди сиділи, затамувавши подих, а в кінці — грім аплодисментів. Нам казали — дуже довгий спектакль, іде чотири години десять хвилин; давайте скоротимо — публіка не витримує...

Ця вистава — про Зіґмунда Фрейда, про Сальвадора Далі. Зіґмунд Фрейд народився в Україні в Тисмениці, два чи три роки прожив там із батьком, потім його вивезли в Чехію і згодом — у Відень. Та він усе-таки саме на цій землі народився, і це мене гріло, що з нашої землі вийшов усесвітньо відомий психоаналітик. Ним в Америці навіть більше цікавляться, ніж у Відні, — всюди працюють психоаналітичні відділення, є професія психоаналітика.

— **Може, глядачі так ідуть на цю виставу через велику популярність імен Фрейда і Далі?**

Можливо, й так. Але це не єдиний мотив. Це великий спектакль. А деякі критики не хотіли зрозуміти, про що там ідеться. А тут студент міліцейської академії дивиться спектакль раз, другий, потім приходиться до мене за куліси й каже: “Богдане Сильвестровичу, тут ідеться про те, що він був атеїстом, але повернувся до Бога, бо там є фраза — “Бог дивиться на нас”. Правильно?” — мене питає. “Так, режисер саме про це ставив виставу”, — кажу. Деякі критики й журналісти пишуть, що це пройдений етап, що про Фрейда вже ніхто не пам’ятає на Заході. А ми якісь огризки тут ставимо... Які огризки, якщо йдеться про творчість? Фрейд займався підсвідомим. І Сальвадор Далі дуже хотів із ним зустрітись. Він приїхав у 1938 році до Фрейда в Англію (де він на той час жив, переховуючись від фашизму). Це історична правда. Стояв там півдня на колінах, щоб його прийняв Зіґмунд Фрейд. Він його прийняв, і Далі сказав: “Ми з Вами займаємося одним і тим самим — я творю свої картини з підсвідомості, а Ви робите свій психоаналіз підсвідомого. Оцініть мої картини, чи вони Вам подобаються?” Фрейд йому на те: “Ваші картини — раціональні, підсвідомого у Вас в картинах немає”.

— **А чому він так вирішив?**

Продовження на с. 14

ПЕРЕГОНИ

Вища ліга. Фаворитами виборчих перегонів є два Віктори: Ющенко та Янукович. Згідно з останніми соціологічними опитуваннями, лідер блоку “Наша Україна” випереджує Прем’єр-міністра майже на 10 %.

За Ющенком стоїть стабільний рівень довіри населення, за Януковичем — потужна машина адміністративного ресурсу.

На думку експертів, адмінресурс може дати 3—5 % голосів, чого недостатньо для провладного кандидата. Тому обом фаворитам треба змагатися за голоси виборців, які ще не визначились у своєму виборі. Соціологічні дані кажуть, що у більшості випадків — це мешканці Центральної та Південної України.

Кожен із Вікторів має приблизно однакові шанси на перемогу. До речі, обидва кандидати вперше беруть участь у президентській кампанії.

Перша ліга. Тут зібралися “ветерани” виборчих перегонів — лідер соціалістів Олександр Мороз (третій результат у 1994 та 1999 роках — перший тур) та головний комуніст Петро Симоненко (другий результат у 1999 році). Обидва кандидати програють за рейтингами В. Ющенку майже 20 %. Для обох головною метою є не перемога, а участь у кампанії задля популяризації своїх партій для майбутніх пропорційних виборів до парламенту в 2006 році.

Однак цього разу їхні ролі суттєво змінилися. Якщо на попередніх виборах влада була зацікавлена у виході до другого туру П. Симоненка (що забезпечувало перемогу Л. Кучми), то Олександра Мороза тоді жорстко пресингували: у разі виходу його в другий тур перемога діючого Президента не видавалася б безсумнівною.

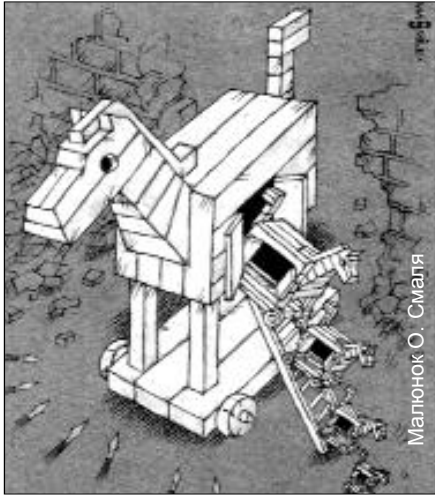
За іронією долі, в нинішній виборчій кампанії участь головного

Закінчується термін подання документів до ЦВК для всіх, хто бажає стати Президентом України. На момент написання цього матеріалу було зареєстровано вже 15 кандидатів та ще декількох рекомендували партійні з’їзди. Це більше, ніж у попередні роки: у 1994 році в кампанії брали участь 7 кандидатів, в 1997-му — 13. Усіх здобувачів президентської бу- лави можна розділити, користуючись футбольною термінологією, на три ліги.

комуніста несе загрозу кандидатів від влади — симпатії їхніх виборців перетинаються. Тому перший тур буде боротьбою між Януковичем та Симоненком за вихід у другий тур. І хоча зараз лідер КПУ відстає від свого земляка — Прем’єр-міністра, але, як показує досвід, дуже організований електорат комуністів завжди приходить на вибори. Тому результати завжди бувають майже вдвічі вищими, ніж рівень довіри громадян. А ось у Віктора Януковича ситуація — з точністю до навпаки: через низьку явку виборців реальні досягнення можуть бути значно меншими, ніж рейтинг.

Роль Олександра Мороза зараз зовсім інша — відбирати голоси у В. Ющенка, особливо у центральній Україні. Для цього йому останнім часом надають підтримку всі провладні ЗМІ. “Рожевою мрією” для владних політехнологів є вихід у другий тур Прем’єр-міністра разом із головним соціалістом. Але навіть і вони є реалістами: більш-менш законними засобами зробити це неможливо.

До цієї ж групи з великими сумнівами можна зарахувати й колишнього голову уряду А. Кінаха, головною метою якого є спроба розкрутки його Партії промисловців та підприємців. Зниження прохідного бар’єру до 3 % є великою спокусою для всіх партій щодо самостійної участі у виборах. Також це рішення є певним “фе” у бік влади, яка постійно ігнорує інтереси учасників провладної коалі-

Малюнок О. Смаля

ції. Наскільки стійким виявиться Кінах, стане відомо восени.

Друга ліга. Усі інші кандидати є креатурами політичних технологів. Справа в тому, що, згідно з законом “Про вибори Президента України”, кожен зареєстрований кандидат має право мати своїх представників у виборчих комісіях усіх рівнів. Можна сміливо сказати, що представники цих кандидатів будуть працювати на провладного “колегу”.

Усі кандидати мають здати у ЦВК до 20 вересня не менше ніж 500 тисяч підписів громадян, які мають право голосу. Багато з них навіть не починали цього робити. Якщо кандидат не зможе надати підписи, то ЦВК подає звернення до Верховного Суду для зняття його з реєстрації. Проте формування виборчих комісій закінчується до 10 вересня!

ПІДПИСИ ЗА ПРЕМ’ЄРА

Вказівку збирати підписи на підтримку кандидата в Президенти України Віктора Януковича в Полтавській області дали працівникам бюджетних установ — педагогам. Підписні листи В. Януковича роздані в Полтаві та в інших населених пунктах області. Учителі й вихователі змушені збирати підписи на підтримку Прем’єр-міністра — бояться втратити роботу.

звільнять із роботи”. Деякі вчителі району зізнавалися О. Кулику, що підтримують опозиційного кандидата Віктора Ющенка й готові агітувати за нього, але під тиском змушені працювати на його опонента від влади. Співчуваючи освітянам, О. Кулик радив їм агітувати за Януковича однією фразою: “Якщо ви любите Кучму, підписуйтеся і голо- суйте за Януковича”.

Олександр Кулик також повідомив, що в ряди агітаторів В. Ющенка потрапили чужі люди, яких засилають ідеологічні противники. Він вважає, що влада дала їм команду входити в опозиційні си-

ли й висуватися від них членами дільничних виборчих комісій. Так, у Лубнах заяву до Народного руху України подала одна з активісток партії “Жінки за майбутнє”, при цьому вона веде агітаційну роботу за Януковича. А в селі Лобачах Решетилівського району три особи самі попросилися в Українську народну партію, хоч досі не були прихильниками О. Кулика. Більше того, на виборах 2002 року вони вели проти нього активну пропаганду, працюючи в команді його головного опонента.

● **Настя ТОПОЛЯ**

Коли ми стаємо на захист рідної мови й рідної культури, дехто звинувачує нас у націоналізмі, а представників блоку “Наша Україна” навіть обзивають фашистами. І це в стінах Верховної Ради незалежної України. Чи не ганьбить це наш уряд, якщо він є українським? Якщо?!

Риба загниває з голови. Кому вигідний такий стан речей, — розуміє кожен свідомий українець.

● **Павло РУДЧЕНКО,** ветеран Великої вітчизняної війни, учасник бойових дій

Політика

ДУМКИ ВГОЛОС

ЗАДЛЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО ВОГНИЩА. ЩОБ ЗГАСЛО

Минулий політичний тиждень позначився жертвою в ім’я... Одрозу й важко сказати, чого — національної толерантності, чистоти іміджу лідера блоку “Наша Україна”? Одне слово, Олега Тягнибока виключили з фракції “НУ” в парламенті після відомого виступу на горі Яворина.

Навряд чи Олег Тягнибок і Петро Ющенко (старший брат Віктора) сподівалися аж такого резонансу мітингу на могилі Клима Савура, одного з лідерів УПА. І невідомий володар камери, про присутність якої серед натовпу прихильників Тягнибока і гадки не мав (інакше, мабуть, обійшовся б без крамольних епітетів у своєму виступі), теж навряд чи розраховував на такі наслідки свого підпільного фільмування. Мабуть, не сподівався, що “Наша Україна” займе лише захисну позицію, відмовившись від бодай найменшої спроби перетворити складну ситуацію на виграшну. В чому, врешті, й полягає мистецтво політики. Чільники блоку багато сказали про неприпустимість розпалювання міжнародної ворожнечі, тим паче, народним депутатом, тим паче — під час виборчої кампанії. Однак ніхто й словом не обмовився про те, що Клима Савура в Західній Україні вважають національним героєм. Що боровся він і проти загонів НКВС, яких галичани й досі зневажливо називають “москалями”, пам’ятаючи їхні криваві “подвиги” у визволенні українських земель від самих українців. Так само ніхто в “Нашій Україні” публічно не поцікавився в “Інтера” прізвиськом оператора-умільця, а в каналу “1+1” — чи дозволяє професійна етика телевізійників використовувати ті ж самі кадри колег з іншої, хоча й “однопартійної”, редакції.

І вже зовсім образливо, що надто швидко в “Нашій Україні” забули, як відверто й не соромлячись розпалювали міжнародну ворожнечу в Донецьку під час приїзду туди Віктора Ющенка і його прихильників. Останнім в обличчя ви- гукували “бандери понаехали!”, В. Ющенка малювали на бігбордах в есесівській формі, а все той же канал “Інтер” і тоді, й згодом називав “нашоукраїнців” “нашистами”. “Толерантні” ведучі й досі працюють в ефірі, в Донецьку ніхто й не збирався вибачитися перед Ющенком, а Генпрокуратура не захлинулася відтак від обурення. Однак цього разу вже встигла повідомити, що “висловлення народного депутата Тягнибока містять ознаки дій, які припиняють честь та гідність національних меншин”. Тих, хто не меншина, в Україні, виходить, припинювати можна?

...У розпал серіалу “Бідний Тягнибок” на центральних телеканалах до редакції завітала пенсіонерка Тамара Бодасюк, учасниця ОУН. Тамара Іванівна обурювалася трактуванням відомих подій у програмі “Епіцентр”. Під час розмови поділилася “радістю” — недавно на одній урочистості їй та ще низці ветеранів визвольних змагань організація “Всеукраїнське братство” вручила пам’ятного годинника. Вдома жінка придивилася до подарунка, а на циферблаті — “дорогі” серцю кожного націоналіста серп і молот. У Києві ж оселя пані Тамари — по вулиці Ульянових. Це я до того, наскільки держава вміє шанувати своїх і чужих героїв.

● **Л. П.**

РЕГІОНИ

Як повідомляє голова Карлівської районної організації Української народної партії Іван Барилляк, мешканці міста навідріз відмовляються підписуватися на підтримку кандидата від влади. Чинний прем’єр не користується популярністю і в інших районах. Тому керівники його виборчої кампанії вдаються до примусу. Так, працівникам полтавських шкіл “рекомендують” принести паспорти всіх дорослих членів сім’ї, а також змушують учителів і вихователів збирати паспортні дані батьків своїх вихованців.

За інформацією голови Полтавської обласної організації УНП Олександра Кулика, який днями побував у семи селах Решетилівського району, вчителі із села Шевченкового буквально зі сльозами просив односельців поставити підпис у підписному листі В. Януковича. “Ви можете не голосувати за нього, — говорив людям збирач, — але поставте підпис, інакше мене

ЗВОРОТНИЙ ЗВ’ЯЗОК

Наші політики забувають, а можливо, й не усвідомлюють, що кожне їхнє слово, вчинок чують мільйони виборців не лише в Україні, а й за її межами.

Особливо прикро слухати виступи “сумлінних русификаторів”. Переважно, це комуністи. Для них ні державна мова, ні Конституція України не існує. До таких доморошених русификаторів можна віднести Мироненка (Херсон), Бондаренка (Донбас), Черновецького (Київ), Стояна, Сушка, Панасовського, Олександровську, Гмирю з Харкова

та інших. Та й сам міністр фінансів Микола Азаров — яскравий приклад русификаторства. Доходиш висновку, що для таких парламентарів і міністрів потрібен лікнеп із вивчення державної мови.

Культура та інтелект — риси нероздільні, яких так не вистачає декотрим слугам народу.

Прикро, але ми ще не навчилися належним чином поважати себе й свою національну гідність, витискувати з себе плебейство минулих часів, хоча й мріємо про вступ до Європейського Союзу.

ВІДКРИТТЯ

Євген Михалевський, мій краєнин, створив фільм. Диво — комп'ютерний анімаційний фільм “Стихія вогню”. Для мене влаштовано спеціальний перегляд — із повтореннями й стоп-кадрами.

У Євгена Михалевського — притчеве мислення. “Стихія вогню” — притча про Україну на прикладі літописного міста Хмельника. Палає від вогню завоювників земля над рікою Буг. Немало зажерливих чужинців приходило до нас. Автор об'єднав усіх в образі Дракона, який летить і вергає вогонь. Реальний — до жаху. Стримано передано красу Замкової гори — вона вкрита квітм, проте погляд не зупиняється бодай на одній квітці, “об'єктив” веде нас способом панорамних зйомок, де в центрі кадрів — башта, яку одразу впізнаєш, вона зберегла донині, перейшла у візитні карб, пензель, реальний об'єктив.

“Об'єктив” мистця-неофіта доводиться брати в лапки. Фільм повністю створено на електронно-обчислювальній машині, в яку вкладені праця, колір, фантазія, хист, концептуальна допомога

КОМП'ЮТЕРНІ «АЗ», «БУКИ» — АМАТОРСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ МУКИ

батька, турбота мами про те, щоб син відпочивав від творчої напруги, від якої знемагав і дисплей, дидактика брата — студента політехніки, котрий приніс у хату комп'ютерний “Аз, буки, веді, глагол”.

Фільм побудовано з граней комп'ютерної графіки. Для однієї сцени довелося виводити приблизно 10 мільйонів граней. А в творі кілька десятків сцен.

Фільм робить перші кроки до глядача, не завжди тверді. Спершу подивився вузький загаль у школі — вчителі. Євген — випускник школи номер два, член мистецького клубу “Золота троянда”.

Олександр Чорний — член Національної спілки кінематографістів, керівник народної кіностудії “Гіпаніс” — посприяв, щоби про юний талант, його першотвір дізналися у Вінниці та Києві, сказали своє слово фахівці.

Проте шанси Олександра Чорного засвідчити зроблене

документом високого рівня — незначні. Як складеться доля аматора у найближчому майбутті, невідомо.

І все ж — я оптиміст. Євген Михалевський почав робити свій фільм за прикладом Сем Чена.

Мало хто в Україні відає про Сем Чена. На Фестивалі комп'ютерної анімації САФ 2003-го в каліфорнійському Сан-Дієго Сем Чен трусонув світ інтелектуалів своїм фільмом “Вічно пильний погляд”. Фільм тріумфував на представницьких оглядах візуальної творчості в Токіо, Нью-Йорку, Атланті, Торонто, Далласі.

Твір Сема чорно-білий, Євгенів — кольоровий; американський триває 16 хвилин, український — дев'ять. Сем потратив три роки пошукової праці, Євген — 13 місяців.

Сем розповідає про незаслужено забутого скульптора Альберто П'якометті, чий девіз прийнятний для багатьох людей: “Пильний погляд! Лиш його від-

сутність і є основною відмінністю життя від смерті”. Провідний образ Євгенового твору — Літописець, який кличе до боротьби за свободу.

Фільм Євгена базується на долях історичних осіб, але він — про долю України, для котрої і нині свобода — животрепетна справа. Як на мене, робота юного митця Євгена Михалевського розмаїтіша, потужніша за ту, що її зголосив Сем Чен у Сан-Дієго, Токіо, Торонто та ще деінде.

Хочу, щоби про Євгена дізналися Майстер українського кіно Юрій Іллєнко, народні депутати Лесь Танюк і Микола Катеринчук, міністри Юрій Богущкий та Василь Кремень. І сказали своє слово. Та вчинили державницьку дію.

● **Василь ОСТАПОВ**, член журі Всеукраїнського фестивалю некомерційних фільмів, присвяченого 5-й річниці незалежності України, Хмельник, 1996 р.

ДЛЯ ДУШІ

Чи ви бачили хоч раз у житті пластилінову ікону? Або портрет із пластиліну, натюрморт, виконаний із того ж матеріалу? Уявляю іронічну посмішку на вашому обличчі: мовляв, пластилін — це щось таке несерйозне. Я теж думав приблизно так, доки не побачив ці роботи на власні очі.

Враження незабутні. Життєстверджуюче буяння кольорів, таке традиційне для нашого народного мистецтва, створює святковий, майже великодній настрій. Пластилінові янголи от-от змахнуть білосніжними крилами та полетять до духовного світу, вирвавшись із тісних лабет матеріального буття. Шати святих виграють різноманітними барвами. А ось портрет земляка, героя України, композитора Олександра Білаша. І теж пластилін. Але найбільш вражає те, що всі ці роботи виконані дітьми — вихованцями студії мистецтв при Градизькій гімназії імені О. Білаша. Саме про студію і піде мова.

Робота Насті Кошулько “Архистратиг Михайл”

НЕСТИ РАДІСТЬ ЧЕРЕЗ

Історія її створення невіддільна від нересічної особи засновника та керівника студії Михайла Олександровича Захарова, художника та вчителя від Бога.

1976 року Михайло закінчив Дагестанське художнє училище, близько 10 років працював директором художньої школи. 1991 р. переселяється на землю своїх предків та осідає на Полтавщині, в Градизьку. Коли Михайло почав вивчати народне мистецтво Полтавщини, він був вражений його багатством та різноманітним художнім форм. Але також неприємно здивувало те, що практично ніхто не переймався збереженням та розвитком безцінного фонду народної духовності, прищепленням та вихованням у дітей естетичного смаку, традиційного для української ментальності.

Захаров звертався до директорів усіх Градизьких шкіл із проектом створення студії мистецтв. Але втілити ці плани в життя вдалося лише 1997-го.

З тих пір немало води збігло в річці часу. Багато чого змінилося, та незмінним залишається девіз студії: “Нести людям радість через красу”. Десятки дітей були вихованцями студії.

Студійці не тільки відроджують традиційні види українських народних мистецтв, як-то: техніка розпису по чистоному дереву, петриківський розпис, майже забуте полтавське різьблення по дереву (ним займається особисто пан Михайло). Вони також експериментують із техніками та матеріалами, створюючи власні технології.

Михайло Олександрович має в своєму до-робку унікальні витвори мистецтва, в яких він поєднує полтавське різьблення з власною різьбярською технікою та художнім розписом. Серед них — чудові ікони, твори на українську національну тематику (приміром, незвичайно іронічно-жартівливий козак Мамай). І, звичайно, час розповісти про винайдену паном Михайлом разом зі своїми вихованцями унікальну технологію пластиліново-

Робота М. Захарова “Козак Мамай”

го зображення, яка складається з кількох художніх технік: подвійний буртик, пластилінова мозаїка тощо.

Художній світ не знає аналогічних творів, які, до того ж, тісно пов'язані з традиційним народним мистецтвом. Члени студії мають чітку мету в даному напрямі: в техніці пластиліну відродити стиль українського бароко.

З успіхом пройшли виставки як у рідному Градизьку, так і в обласному центрі, в нещодавно збудованій галереї мистецтв. Роботи юних майстрів були представлені і в столичному Українському Домі.

Найближчим часом Михайло Олександрович зі своїми учнями планують провести виставки в Полтаві під назвами “Пластилінове диво” та “Духовні цінності українського народу”. А ми будемо чекати від дружного мистецького колективу нових робіт, які несуть людям радість.

● **Віктор ВЕРМЕНИЧ**, смт. Градизьк, Полтавщина

ПО-СУСІДСЬКИ

З 4 по 14 липня у с. Корчмин Томашівського повіту проходила реставрація цвинтаря XIX — початку XX ст. з українськими та польськими похованнями. Організовано акцію було греко-католицькою парафією в Любліні, Радіо самоврядування ЄКПІУ, Товариством “Пограниччя” при участі Академії української молоді зі Львова. Керувала реставраційними роботами неформальна група каменярів “Маґурич” на чолі з Шимоном Моджеевським із Варшави.

НЕЗНАНІ ВІДКРИТТЯ У КОРЧМИНІ

Ще три роки тому цвинтар являв собою жакливе видовище, і, на перший погляд, можна було передбачити збереженість там максимум кількадесяти надгробків. З допомогою студентів вищезазваної Академії, докторантів ЄКПІУ та молоді українського походження з поблизького Будиніна цвинтар було розчищено. Ш. Моджеевський нарахував 130 пам'ятників. У ході праці їх кількість збільшилася ще на десяток. На сьогодні постало з небуття

та відчищено від землі, моху та грибка до сотні надгробків, оригінальних та неповторних. Більшість їх походить із бруснянського (на Любачівщині) каменярського осередку та являє собою вапнякові витвори сакрального мистецтва. Є також пам'ятники з червоного пісковика з-під Турки та бетонні пам'ятники.

До найцікавіших поховань належать найстарший із відновлених пам'ятник на могилі кс. Кирила Триловського (XIX ст.), воїна

УГА Михайла Бродюка (1919 р.), спільна могила двох корчминських хлопців, що загинули від рук німців у 1941 р.

Роботи на цвинтарі в Корчміні будуть тривати. Тепер найголовніше, аби місцева людність сприйняла цвинтар як спільне надбання і дбала про його збереження. Запорукою цього стала спільна панахида римо- та греко-католицького священиків 14 липня.

● **Роман КАБАЧІЙ**

МОВНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

«ГІМН» ЧИ «ГІМН»?

На вулицях нашого міста свого часу вирували бурхливі мітинги, масові зібрання людей, організовані “рухівцями”. У цей час знайомий колишній компартійний функціонер якось повідомив мені, що біля залізничного вокзалу маніфестанти вивісили транспарант і зловтішно сказав, що в слові “гімн” вони написали букву “и”...

Пізніше, працюючи над збіркою нарисів “Лицарі честі і чину”, я зіткнувся з цим словом і, щоб не помилитися, проглянув кілька словників.

В “Українському радянському енциклопедичному словнику” (Київ, 1986. — С. 405) читаю: “ГІМН (грец.) — урочиста пісня. Г. бувають державні (див.: Гімн державний), партійні, революційні, релігійні, на честь видатних подій, героїв. На Україні в XVII—XVIII ст. поширилися вітальні канти як форма урочистого офіційного Г. З кін. XIX ст. міжн. Г. пролетаріату став “Інтернаціонал”.

А що стверджують інші словники? “Українсько-російський словник” за редакцією В. С. Ільїна (Київ, 1964. — С. 132): “ГІМН — 1) гимн; 2) уст. — “песнопение”; “Русско-украинский словарь”. І т. /Под редакцией С. И. Голлашука (Київ, 1983. — С. 290): “ГІМН — гимн, -у”.

Спираючись на авторитетні академічні видання, пишу “гімн” і надсилаю свою книгу до Канади прихильнику моєї творчості, українському диригентові та публіцистові Василю Кардашу.

Схвально відгукнувшись про цю книгу, він, зокрема, вказав на деякі огріхи в ній. У його листі я несподівано натрапив на такі рядки:

“Було б непомано замість “гімн” привчатись уживати слово “гимн”. Максим Рильський дуже поручає поетам, письменникам, журналістам і взагалі робітникам пера користуватися словом Грінченка, а там... виразно є “ГІМН”.

А тим часом я вже працював над новою книгою, де знову згадував слово “гімн”. Збентежений, я звернувся по роз'яснення до викладачів кафедри української мови Прикарпатського університету. Через деякий час мені повідомили, що правильно у сучасному українському правописі буде “ГІМН”, а не так, мовляв, як воно було за часів Шевченка. Перекопаний фахівцями, пишу в слові букву “і” й після виходу книги у світ надсилаю її разом із супроводжуваним листом родині Кардашів. У відповідь одержую листа від пана Василя, в якому він іще переконливіше втовкмачує мені:

“Відносно слова “гимн” — пишите: “це Грінченко взяв у Шевченка...” Адже усучаснення — значить, найбільш наближене до совєцького кастрування нашої мови в дусі зближення братніх мов”.

Загляньмо в давні українські словники.

У “Словарі української мови” Бориса Грінченка, що вийшов 1907 року в Києві, на сторінці 283 повідомляється: “ГІМН, -ну, м. Гимнь. Дівчата трохі не золі стоять перед Кипридою і в лад співають гимн. Шевч. 604”. А в “Словарі чужих слів”, що вийшов у США під редакцією професора Зенона Кузеля, тлумачиться: “ГІМН (гр.), славословна пісня”...

Я росіянин за походженням. Думаю, що варто українцям активніше вболівати за чистоту своєї батьківської мови, як це робить В. Кардаш, очищаючи її від русифікації, онімечення, полонізації та інших штучних нашарувань, які відбувалися на теренах України під час господарювання тут різних “братів” та “визволителів”, спираючись на мовні традиції, що склалися в минулому.

● **Геннадій БУРНАШОВ**,

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

ЧІТ ЧИ ЛИШКА?

Ідуть собі вони, та й ідуть: бабуся — ледве-ледве, й онучок — лельом-полельом. Бабуся трохи пройде, та й стане відпочити. Онучкові ж не терпиться:

— А ми прямо зараз підемо й купимо ведмедика або машинку.

— Ой ні, синку, зараз не купимо, бо купило притупило.

— А як це — купило притупило?

— А так, синку, — тупило, тупило, та й притупило. Немає за що, от!

— А Вам же добавлять пенсію...

— От як добавлять, тоді й купимо.

— Тоді ми щодня будемо купувати — то ведмедика, то машинку, то ведмедика, то машинку, ге ж?

— Щодня, мабуть, не вийде...

— Через день...

— Ось побачимо...

Ідуть вони, та й ідуть.

— Бабусю, а чого Ви так поволі йдете?

— Бо ніжки не слухаються.

— А чого вони не слухаються?

— Болять вони, синку.

— А як це вони болять?

— Та краще б ти, синку, не знав, як вони болять.

Ідуть вони, та й ідуть: бабуся — ледве-ледве, й онучок — лельом-полельом. Ось і до пенсійного фонду доходять.

— О, так це ж дитячий садочок, бабусю! Мама розказувала, що мій старший братик сюди ходив.

— Був дитячий садочок, а тепер тут пенсійний фонд.

— Тепер тут пенсію дають?

— Ні, добавляють пенсію...

— О, як добавлять, то ми з Вами зараз же підемо й купимо ведмедика.

— Ні, спершу підемо й отримаємо пенсію...

— А що, не тут?

— Ні... в ошадкасі. Отримаємо — й заплатимо за квартиру.

— А може, спершу ведмедика купимо, а тоді — за квартиру.

— Е ні, синку, бо як не заплатимо за квартиру, то не буде тоді де жити ні нам, ні ведмедикові...

— О-о-о, бабусю, а чого так багато людей у дитсадочок хоче? — спитав онучок, як вони вийшли з-за рогу будинку.

— Ой-йю-йюй... — сказала бабуся. — Ану збігай, синку, спитай, по що така черга велика.

Хлопчик збігав, та й скоро вертається:

— Вони, бабусю, стоять по талончики на прийом.

— Оце таку чергу стояти, щоб тільки отримати талончик на другу чергу?

— Мабуть, бабусю...

— То я такої черги не вистояю.

— Може, я за Вас у черзі стоятиму?

— А я на снігу сидітиму? Чи як?..

— Не знаю, бабусю, як.

— Ходімо звідси... Отримаємо, яка вже буде... та хоч за квартиру заплатимо...

— А що зостанеться, то на ведмедика...

— Добре, синку, добре...

Ідуть вони тепер, та й ідуть у зворотному напрямку. Бабуся — ледве-ледве, а хлопчик — лельом-полельом. Дійшли вони якось до ошадкаси. Зайшли всередину.

— Я стану до цього віконця, а ти, синку, займи чергу до того, де платити.

Вистояли одну чергу. Бабуся отримала пенсію. Вистояли другу чергу. Бабуся заплатила за квартиру. Бабусі дали папірець й білу монетку.

— Тепер підемо й купимо ведмедика... Ге ж, бабусю?

Бабуся стояла й роздивлялася папірець, що їй дали.

— Це не гроші?

— Ні, синку, це квитанція.

— Пхі, я думав, що гроші.

— Ось гроші, на, — і бабуся дала внучкові ту білу монетку.

— О, я за ці гроші ведмедика собі куплю, — зрадів хлопчик.

— Ой ні, синку, за ці гроші нічого не купиш — ні ведмедика, ні машинки. Хіба що гратимешся...

— А як?

— Отак: підкинеш — чіт чи лишка? — і вловиш. Як лицем відкриється на долоні, — то чіт, як другим боком, — то лишка.

Хлопчик узяв ту білу монетку й став підкидати: чіт, лишка, чіт...

— Ходім-ходім, синку, бо мене вже ніжки не слухаються. Ляжу, та хоч трохи відпочину. Находилася вже...

— А я буду гратися, ге ж, бабусю?

— Будеш, синку, будеш...

Пише до Вас Богдан Блендюк з Івано-Франківська. 26 червня у поштовій скриньці на нашу сім'ю чекали газети: "Слово Просвіти" і моя улюблена — "Зірка". Спочатку, як завжди, переглянув заголовки. На 1-ій сторінці побачив замітку "І вирушили призи додому до переможців". Там прочитав своє прізвище, зрадів. На третій сторінці звернув увагу на заголовок "На долині під листом сидить миша із хвостом". У цій вікторині брав участь і я. Тому зразу перечитав і ще більше зрадів, коли знову побачив своє прізвище. Я двічі став переможцем! Потім газету відклав, бо хлопці кликали гратися. А коли ввечері дочитав газету, ніяк не міг уторопати, про який останній номер там пишеться. Якби ще був квітень, я б подумав, що це жарт. Потім моя мама кілька разів перечитувала статтю "Коли ти виростеш, читачу..." і довго сиділа з відкритим ротом. Мої дідусь і бабуся колись мамі виписували газету "Зірка". Вона не була таким активним дописувачем, як я, та газету читала. Тепер мама виписала "Зірку" мені. І ось — газету закривають. А що будуть читати мої діти? Чому ви, дорослі, про нас, дітей, не думаєте? Хоча — ні, 1-го червня

НЕ ГАСІТЬ «ЗІРКИ»!

згадуєте. А потім у своїх дорослих газетах вихвалюється: скільки дітям у той день роздано безкоштовно морозива і таке інше. Я не розумію, хто додумався до такого, щоб закрити "Зірку". Я цілий червень поправляв своє здоров'я в санаторії. А тепер після цієї новини в мене болить голова та серце. Можливо, то й не серце. То болить душа. У мене таке відчуття, що це й мене звільнили з роботи. Моя мама заспокоює мене. Каже, що випише щось інше, і я буду писати туди. Та я не хочу іншого! Я хочу "Зірку". Я до неї звик, її полюбив. Я мрію стати журналістом. Дітям потрібна дитяча преса. Я вірю, що "Зірка" повністю не зникне. Це просто чорна хмара заступила її. Ви знаєте, от сиджу і плачу, мама на мене вже свариться. Каже: "Не реви! Ти мужик чи баба?" А я дитина, яка незаконно втратила улюблену газету. Ви знаєте, мене старші люди деколи називають "малий філософ". До філософа мені ще дуже далеко. Та дещо я вам напишу. Минулого року Святий Миколай приніс мені книжечку "Конвенція ООН про права дитини". Я її читаю, хоча дечого й не розумію. Тоді перепитую в дорослих. Перепишу Вам деякі статті з цієї книги.

"Стаття 13.

Дитина має право вільно висловлювати свої думки, це право включає свободу шукати, одержувати й передавати інформацію та ідеї будь-якого роду, незалежно від кордонів, в усній, письмовій чи друкованій формі, у формі творів мистецтва чи за допомогою інших засобів — на вибір дитини.

Стаття 17.

Держави-сторони визнають важливу роль засобів масової інформації та забезпечують, щоб дитина мала доступ до інформації та матеріалів із різних національних і міжнародних джерел, особливо до таких інфор-

МОВНА СИТУАЦІЯ В ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ

Мова і культура — поняття нероздільні. Мова — це генетичний код нації, константа державної самодостатності. Тому проблема мови є вирішальною для майбутньої долі української культури та української нації. Наразі, як влучно зауважив академік НАНУ Іван Дзюба, культурну орієнтацію українського суспільства "визначають ЗМІ, а серед них більшість принципове ігнорування української культури вважає справою честі, доблесті й героїства. Як завжди, снобізм виступає в союзі з невіглаством".

віку. Якими "мультиками" пригощає їх сьогодні телеекран?

Вряди-годи ще можна подивитися до певної міри канонізовані фільми за мотивами казок Олександра Пушкіна, а ще — про наших козаків, які "у футбол грали", "Білосніжку та сім гномів" вічного Уолта Діснея, любих серцю Вовка та Зайця з відомого серіалу режисера Бориса Котьоночкіна, стрічки про Простоквашино, де добро простожествує над злом, а світ такий гарний, а взаємини між героями щирі та приязні...

Решта анімаційної продукції, на жаль, присвячена упирям, гангстерам, агресивним інопланетянам та іншій нечисті, здатній надовго здеформувати дитячу психіку. Такі, з дозволу сказати, мультики складають серіали. Дивлячись їх щодня упродовж кількох годин, наша юна зміна — не на пустирі чи в брудному, просякнутому алкогольними випарами підворітті, а в нормального комфорту квартирі — швидко опановує ненормовану лексику, витончені способи вимагати у батьків чого заманеться, навчається жорстокості в поводженні з однолітками.

Потрібна державна програма розвитку українських за своєю суттю передач хоча б на національних каналах. Потрібні цікаві якісні програми, які без традиційного пафосу, а щиро і з почуттям гідності й поваги вчили б любити рідну землю. Потрібно розвивати нашу школу те-

левізійників — молодих, тала-новитих, активних.

...Те, що споживає сьогодні багатомільйонна телеаудиторія, вочевидь, не для цнотливих та тих, у кого слабкі нерви. Чимало каналів останнім часом досхожу пригощають нас ненормованою лексикою, побутовим сімейним брудом, що зі смакуванням ви-ставляється на привселюдні оглядини, бридкими сценами нищих людських пристрастей (щоб не сказати — спотворень), перед якими часом блянуть герої маркіза де Сада.

На завершення хотілося б сказати: те, що ми бачимо на наших блакитних екранах, — це наслідок впливу двох головних факторів — грошей і ринкових механізмів. Чекаючи якихось позитивних змін на телебаченні можна тільки за таких умов: або держава чи патріотичні організації почнуть вкладати гроші в розвиток справжнього сучасного, цікавого, динамічного українського за духом і змістом телебачення, або відбудуться зрушення в самому суспільстві, з'явиться соціальне замовлення. Тоді українська мова на телебаченні стане не реверансом у бік Закону про мови, а органічною частиною живого процесу. Тільки тоді кількість тих, хто поважатиме себе і рідну мову, зростатиме.

• **Олег ШВЕДЮК**, студент Вінницького національного технічного університету

ДИТЯЧЕ ПИТАННЯ

мацій і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному та моральному благополуччю, а також здоровому фізичному й психічному розвитку дитини.

Стаття 27.

Держави-сторони визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку дитини".

Нам потрібна дитяча преса!!! Поверніть нам, будь ласка, нашу "Зірку"!!!!

• З повагою **Богдан БЛЕНДЮК**, учень 4-А кл. ССШ № 1, м. Івано-Франківськ

Від редакції. Шановний наш юний просвітянине Богдане! Ми пишаємося тобою, твоєю позицією, твоїм розумом. Саме такі юні українці, як ти, дають нам підстави сподіватися на краще майбутнє нашої держави, на владу, яка дбатиме про своїх юних громадян. А про долю твоєї улюбленої газети "Зірка" ми дізналися у працівників редакції. Ось їхня відповідь тобі.

"Дорогий наш Богданчику!

Працівники редакції перечитали твого листа. Хочемо відішати тебе і всіх дітей, які залишилися з нами до кінця 2004 року.

Ми продовжуємо боротися за найстаріше всеукраїнське видання, робимо все можливе, щоб зберегти газету "Зірка" для дітей України.

Якщо відгукнуться добрі люди, яким не байдуже майбутнє України, то "Зірка" знову засяє і, можливо, в кінці 2004 року ми зустрінемося у 25-му номері.

Богданчику, дасть Бог, якщо ми збережемо й відновимо дитяче видання, то на 80-річчя, яке відбудеться 6 лютого 2005 року, ми зустрінемося з тобою та ще багатьма дописувачами, для яких "Зірка" стала справжнім другом.

Олекса ВАЩЕНКО, Ніна МИХАЙЛИШИНА, працівники редакції"

РЕПЛІКА

МІЖ РЯДКАМИ

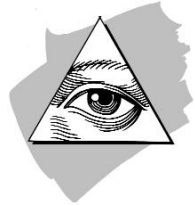
Випадково в "Урядовому кур'єрі" від 6 квітня 2004 року № 64 прочитав публікацію Олександра Кулика про нагородження Президента України Леоніда Кучми предстоятелем УПЦ Московського Патріархату Володимиром орденом Іллі Муромця — 1-го ступеня, а голів Київської та Севастопольської міських держадміністрацій О. Омельченка та Л. Жуньку орденом Нестора Літописця 1-го ступеня за їхній "значний внесок у відтворення святині" — Володимирського собору в Херсонесі.

"...Загальна вартість реставраційних робіт становить близько 70 млн. гривень..." — це що ж, 70 мільйонів гривень Леонід Кучма, зловживаючи своїм службовим положенням, відняв в українського народу для реставрації (вірніше, нового будівництва) храму в Україні для іншої держави? Це ж кошти українського бюджету, бо виділялися за відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1997 року "... з ініціативи Президента України Л. Кучми..." за № 576 "Про заходи щодо підготовки і святкування в Україні (підкреслене — Ф.М.) 2000-річчя Різдва Христового.

Л. Кучма отримав орден, а український народ — що?

Хто спитав у цього народу дозволу на благодійні мільйонні витрати на благо Церкви іншої держави, яка, до речі, не визнає Україну незалежною, самостійною державою, а Українську Церкву — канонічною?

• **Федір МОРОЗЮК**, с. Гладківка Голопристанського р-ну Херсонського обл.

ПРАВОВЕ ПРОСВІТНИЦТВО

ЧОМУ МИ БІДНІ?

Головною причиною низького рівня життя в Україні є, насамперед, недосконала система державного управління, яка регулює економічні відносини. Адже кожен із нас не може діяти так, як йому заманеться. Ми живемо в суспільстві й державі, яка встановлює певні “правила гри”, що повинні бути зрозумілими, справедливими, передбачливими і створювати умови для всебічної реалізації кожної людини. Здавалося б, просто. Але, якщо вдаватися в деталі, — виникає сила-силенна складнощів. І головна проблема — чиновники-управлінці, більшість із яких вийшли з радянської системи, не мають сьогодні ані вміння, ані знань, ані бажання шукати кращі моделі таких “правил гри”, аналізувати те, як їхнє запровадження в конкретному випадку вплине на економічну діяльність, і обраховувати, чи не будуть витрати на впровадження й дотримання цих правил більшими від вигід, які вдасться отримати. Проста арифметика: перш ніж щось робити, — проаналізуй, чи потрібно це і який матимеш результат. Це — “природний калькулятор” логіки будь-якої дії.

Але... як помістити такий “економічний калькулятор” у систему державного управління? Його не було за радянської системи, через що розбазарювання державних ресурсів набувало гігантських масштабів. Його, на жаль, досі важко “вмонтувати” як складову деталь у державні управлінські механізми, які регулюють сферу господарювання в Україні.

Саме тому в нас такий низький рівень життя (порівняно з тією ж Чехією), що держава не хоче поводитися як ринковий суб’єкт і аналізувати кожен свій управлінський крок. Як її змусити до цього? Цю проблему постійно розв’язують економічно розвинуті держави.

НАШЕ БАГАТСТВО — В НАШИХ РУКАХ

Повірте, це не метафора. Врешті-решт ця аксіома підтверджується. Якщо ми перебуваємо в колективі й не висловлюємо своїх бачення й інтересів, у нашого оточення складатиметься враження, що їх у нас немає. Тому треба бути собою і не боятися на повен голос казати: “Я — проти!” — чиновнику, який не вилазить зі свого кабінету, відгородившись від життя купою циркулярів і приписів, ще й хоче нас при цьому навчати, що нам треба робити, а чого ні. Зрозуміймо, що ми з вами, як платники податків, “найняли” його для того, щоб він нам не вказував, а думав про наші проблеми і про те, як зробити наше життя кращим.

Тільки шляхом лобювання своїх інтересів і тиску на органи влади, шляхом доведення, що те чи інше рішення матиме негативні наслідки, можна відстоювати інтереси всіх суспільних верств. Тільки методом блокування адміністративних рішень, у яких ми не бачимо громадських інтересів і які обмежують свободу наших дій, можна зробити так, щоб влада працювала на нас. Ціле суспільство стає багатшим тоді, коли діє за вказівкою внутрішнього економічного інтересу, коли в ньому в гармонійний хор зливаються інтереси всіх. Дозволенням має бути все, що не заборонено законом. Ось проста істина свободи людини, яка живе в суспільстві.

ЩОБ ДЕРЖАВА ПРАЦЮВАЛА НА НАС

Напевно, кожен у своєму житті стикався з посадовою особою, що представляє державну владу і має певні повноваження та привілеї. Як вона поводитися, якщо ми починаємо запобігати перед нею? Намагається перетворити дані їй владні повноваження у свої власні права. Діє з позиції тиску на наші інтереси й робитиме це доти, поки ми не займемо позиції психологічної підлеглості стосовно неї, не запропонуємо певної послуги, зрештою, поки не всунемо хабаря. Ми даємо — вони беруть. Але, вибачте, нащо ж тоді ми платимо податки?

А тепер розгляньмо іншу модель нашої поведінки з посадовою особою. Ми одразу займаємо чітку категоричну позицію, яка ґрунтується на відчутті власної громадської гідності. Кількома фразами даємо зрозуміти, що добре обізнані зі своїми правами і за потреби готові їх відстоювати до останнього.

І що відбувається? Поведінка чиновника докорінно змінюється. Він почуває себе, як

ЛОБІЮВАННЯ ЯК ШКОЛА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЗРІЛОСТІ

Держава — чітко організований по вертикалі інститут влади, який здійснює управління суспільними відносинами. Витоки державного урядування й чіткої регламентації людських стосунків простежуємо ще з давнього Риму. Але, як свідчить практика, особливо в економічній сфері, держава сама по собі, без постійного громадського тиску на процес прийняття нею управлінських рішень не здатна враховувати суспільні інтереси. Країни з розвинутою ринковою економікою зуміли знайти свої моделі постійної і навіть конкурентної взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства, в партнерському діалозі яких народжується виважена й реалістична державна політика, запрограмована на успіх.

Фото О. Цеацури

риба, викинута на сушу, проте намагається триматися толерантно, проймається до нас повагою і поспішає стати з нами на один рівень позицій та інтересів.

Ось нарешті й розпочинається рівноправний діалог. І такий діалог повинен розвиватися не лише на рівні “громадянин — держслужбовець”, але й на рівні “суспільство — держава”, особливо у сфері економічних відносин, бо це — дорога до суспільного багатства, до тієї України, про яку мріємо.

Звісно, щоб користуватися своїми правами, як зброєю в боротьбі з войовничим чиновництвом, треба ці права, насамперед, мати. Дехто вважає, що український громадянин беззбройний перед силою влади та свавілля, на яке вона здатна. Але є також влада як психологічна й вольова категорія — це влада над собою, це управління своїми вчинками, це наша природна здатність не підлаштовуватися під обставини, а змінювати їх; не лише вміти пристосовуватися до середовища, але й упливати на середовище, бо інакше інстинкти пристосовництва можуть спонукати нас до цілковитого психологічного маскування і втрати власної індивідуальності, отже, — права на свої інтереси й на краще майбутнє.

Права, які дають нам можливість бути не лише об’єктами, але й суб’єктами державного управління у сфері господарських відносин, уже діють. Треба лише навчитися ними користуватися.

РЕАЛЬНІСТЬ НАРОДОВЛАДДЯ

За останні роки поступово формуються правові можливості для реалізації конституційного принципу народовладдя, за якого громадяни беруть безпосередню участь у процедурах державного управління. Навчання вміння користуватися своїми правами якомога ширших верств громадян, і зокрема підприємців, для лобювання власних інтересів стає важливою складовою національного економічного і правового просвітництва.

Згідно зі **ст. 5 Конституції України**, народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Довгий час ця норма мала декларативний характер. Зараз ми самі можемо її наповнити реальним змістом. Широкі можливості для нашого впливу на владу відкрилися із прийняттям **Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”**. Згідно із цим законодавчим

актом, громадяни, їхні об’єднання, суб’єкти господарювання, наукові установи та консультативно-дорадчі органи мають право брати безпосередню участь у процесі розробки, обговорення й оцінки ефективності державної регуляторної політики органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Сьогодні ми маємо такі права: стежити за тим, чи здійснюють органи влади аналіз регуляторного впливу тих рішень, які стосуються господарських відносин, і вимагати від них такого аналізу; знайомитися з текстом проектів регуляторних рішень, аналізувати, наскільки враховано в них наші інтереси, й надавати органам влади свої зауваження та пропозиції, а також відстежувати, чи враховано наші пропозиції конкретним органом, а якщо не враховано, то цікавитися, чому саме; виступати проти прийняття владних рішень, які суперечать законодавству або дублюють діючі регулювання; контролювати практично весь процес управлінської роботи влади у сфері господарювання — від планування регуляторної роботи, розробки проекту рішення, його обов’язкового обговорення за участю широкої громадськості — до відстеження того, які наслідки мало конкретне рішення і чи доцільно далі продовжувати його дію. Ось, практично, весь інструментарій народовладдя, який головне зараз — втілити в життя.

Якщо ми, спільно з громадськими організаціями, зможемо скористатися такими широкими правами впливу на владу та її рішення в економічній сфері, то побудуємо реальне правове суспільство, в якому влада і громадянин — це рівнозначні величини, і де панує лише одна диктатура — закон.

Зараз ділова спільнота України отримала можливість не просто просити органи влади, щоб вони покращили умови для розвитку вільного підприємництва, що є основою добробуту середнього класу. Зараз ми можемо користуватися державою та органами влади як засобом реалізації своїх інтересів і побудови свого майбутнього власними руками.

Саме таким шляхом ішли всі демократичні, економічно розвинені країни, в яких громадяни навчилися добиватися, щоб закон працював на них, а не проти них. А держава стала професійним менеджером, який уміє так організувати суспільне життя, щоб узгодити інтереси всіх.

Виховати такого менеджера мусимо самі.

•

Оксана ТАНЧУК

ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

НАШІ ПЕРСПЕКТИВИ

У 1991 році Україна зуміла здобути незалежність, яка, проте, понад десяток років носить виключно декларативний характер.

Мені, старшокласникові, який свідомо формував свій світогляд уже в незалежній Україні, прикро стає від того, що наша держава та її народ усе ще перебувають у неволі, а проти нашої державності антиукраїнські елементи, висунуті імперською Росією, ведуть боротьбу, яка може закінчитись трагічно. Але найгірше те, що активну участь у руйнуванні України беруть і деякі українці, рушієм життя яких стали матеріальні ідеали. Такі “перевертні” першими встромлять ніж у спину нашої незалежності або довершать її знищення.

В Україні ще й досі існують радянські пережитки, а багато хто зі старшого покоління продовжує сумувати за Союзом, Сталіним... Але ці люди нічого не вирішують. Вагомішу роль тут відіграють політики. Більшість із них виховані на радянській ідеології, а багато хто й продовжує втілювати її в життя у незалежній Україні. Такі політики щедро фінансуються нашими східними сусідами. А Президент — замість виконання державотворчих обов’язків — керує в Україні антиукраїнськими процесами. Взяти хоча б те, що він відкрито розмовляє російською мовою, ігноруючи національні почуття багатьох українців! Можна лише сподіватися, що на майбутніх виборах переможе Віктор Ющенко, і його президентська діяльність не відзначатиметься пасивністю й безглуздістю, характерними для Леоніда Даниловича. Віктор Андрійович повинен активно розбудовувати нашу державність і більше опиратися на власні сили та сили українських патріотів, ніж на обіцянки іноземних держав.

Та, мабуть, лише покоління молодих політиків, вихованих у незалежній Україні, зможе реально — і кардинально — змінити становище нашої держави й народу. А проблем, які доведеться вирішувати, зібалося багато. Зокрема соціальні, які глибоко прижились у нашому суспільстві й стали рисою внутрішньодержавного життя України. Влада не бажає щось змінювати, вона лише піклується про себе і годує народ безпідставними обіцянками.

Глибока криза торкнулася й нашої культури та духовності. Деградація молодого покоління досягла критичної межі. Приміром, становище української мови нагадує 30-ті роки, коли Сталін припинив процес “українізації” і почав примусово нав’язувати українцям чужу російську мову. Та слід враховувати, що тоді Україна перебувала у складі тоталітарної імперії, а нині — нібито незалежна... Нашу рідну мову кинули під ноги, і ми ходимо по ній, і не хочемо помічати, що топчемо чи не найбільшу національну святыню. Народні обранці (депутати) представляють інтереси народу чужою мовою, що породжує сумніви стосовно того, в якій державі ми живемо і що ми за народ. Російськомовна преса й книжкова продукція заповнили наші ринки і є важливим чинником тотальної русифікації. Нищать нашу мову, намагаються зробити нас рабами. Про це можна сміливо говорити з огляду на історичний досвід.

Росія прагне остаточно нас підкорити, “скидаючи” нам дешеву та низькоякісну поп-музику, яка вражає своєю аморальністю й безглуздістю. Нам хочуть довести, що в Україні не існує самостійної музичної генерації. Гірко від того, що українці захоплено або в кращому випадку байдуже вбирають у себе це музичне сміття.

Українське телебачення, ігноруючи здобутки сучасного вітчизняного кіно, своєю невід’ємною складовою зробило російські серіали, які давно перестали вчити людей чогось доброго.

У контексті вищесказаного світле майбутнє нашої держави можливе лише в тому випадку, коли народ триматиме все у власних руках, не довіряючи його підлим та підступним “іудам”.

•

Сергій МАРТИНЮК,

учень 11 кл. ЗОШ № 1, член Малої ака-

Ця книжка потребує неупередженого й щирого читача, який невідомі йому досі дивовижні пласти історії рідного народу не назве зневажливо фантастикою, а спробує разом із автором збагнути їх та осмислити. І якщо читач, до того ж, хворий “українством”, то в цій монографії відкріє скарби небачені, які відкопував для себе та для того ж читача переважно у вихідні, в часи відпустки та безсонними ночами Василь Кобилюх — лікар-терапевт за фахом, він же — філолог, він же, за самоосвітою, — історик та санскритолог.

Зайнявшись усерйоз вивченням спорідненості української мови й “досконало обробленої”, “культурної”, “священної, даної Богом”, як говорили про санскрит самі індуїсти, писемної мови давнини, Василь Олексійович підготував та опублікував у періодичних виданнях низку досліджень, які принесли йому заслужене визнання й пошану в ученому світі. Його монографії “Гуцульщина в праісторії та санскриті”, “Українські козацькі назви у санскриті”, “Сімдесят одна назва нашої землі у санскриті”, “Астральні знаки Праукраїни”, “Слово про мову. Санскрит — архів Оріані” та ряд інших у країні, яка шанує свою історію, піклується про розвиток своєї культури, давним-давно були б зараховані досліднику як солідна докторська дисертація...

...Він настільки захоплений своїми щоденними відкриттями, настільки задивлений у нашу праісторію світу й України, що його розповіді слухаєш, не зауважуючи часу. От зараз ми начеб відхилилися від основної нитки розмови, бо зайшлося про льодовики. Пан Василь так аргументовано й мальовничо оповідає й про них, мовби й сам був очевидцем лиха, що насувалося на нашу краї, мовби сам бачив у первісному стані той клаптик суші, якого люди не зачепили, — так званий Руський острів, частинку нинішнього Карпатського краю, населення з якого не емігрувало в інші краї виключно завдяки тому, що льодовик до нього не дістався (згадайте гуцульське замилування світовими праведниками-рахманами (брахманами?), яким щороку, вкидаючи в річку шкарлупу від святих яєць та писанки, передаємо вістку, що до нас прийшло найбільше свято річного циклу — Великдень).

А й справді, звідки це все взялося? Не посилає ж народ (причому — століттями!) ні великодніх, ні різдвяних вітань Дюймовочці чи ельфам, Вернігорі чи Прудивусу, Котигоршці чи пану Кощікому... А ось рахманам посилає. Як знак пам’яті, як знак вдячності за щось дуже важливе, чим колись прислужилися ті незнані, кришталево чесні люди нашої землі. Без сумніву, щось пов’язувало в далекому минулому гуцулів і рахманів-праведників...

А послухавши тлумачення паном Василем первісних значень слова “білий”, якимось інакше, ніж досі, з відчуттям доторку до ще однієї нерозгаданої таємниці сприймаєш словосполучення “Червона Русь”, “Біла Русь”. А й справді: чому Галичину ще ніби й донедавна величали “Червоною Руссю”? Чому — “червоною”? І чому мені дуже подобається саме таке ймення мого краю?

“Бо в тім санскриті кожне слово, мов дитя, шукає материнські очі України...”

Це теж Кобилюхове, — так би мовити, його поетична передмова до монографії “Українські козацькі назви в санскриті”.

У книжці вмістилися всього лише 263 санскритські слова, причетні до української вояцької, зокрема козацької, лексики.

Ви можете собі уявити, скільки тисяч років дзвенять у повітрі планети Земля такі слова, як *Русь, Україна, Коломия, війна, золото,*

мерщій, нива, прапор, причастя, чари, шабля, воля, небеса?..

Загалом, ми, українці, й на початку XXI століття продовжуємо жити за принципом, що “німець нам нашу історію розкаже”. І розказують, і не німці (від “німі”), а видатні вчені зі світовими іменами, як от англієць Річард Вільсон, директор Інституту охорони національних пам’яток Індії Арвінда Алока й багато інших. Вони на підставі серйозних наукових досліджень стверджують, наприклад, що Україна — це батьківщина аріїв, що європейці спілкуються між собою на підставі тієї прамови, якою розмовляли 5000 років тому на території теперішньої України... Не ми, як деякі манкурти намагаються з певним умислом нав’язати суспільству, тішимося вигадками про своє славетне минуле, а саме вони — поважні вчені з інших країн — підказують, дають орієнтири, дивуються нашому незнанню чи нашої незбагненній байдужості до свого унікального, прекрасного минулого...

Нещодавно на полицях магазинів з’явилася незвичайна книжка львівського вченого Василя КОБИЛЮХА “Українські козацькі назви у санскриті”.

Її безбездіставно благословили “у світ” такі відомі в Україні культурно-політичні діячі, як народний депутат, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка Павло МОВЧАН, генерал-майор, професор Володимир МУЛЯВА, гетьман Українського релігійного козацтва Анатолій ШЕВЧЕНКО...

Дана монографія разом з іншими працями В. Кобилюха, як слушно зауважив один із авторів передмови, “дає свою відповідь на питання митрополита Іларіона (Івана Огієнка): “...Що таке сама українська мова взагалі, як вона постала?..”

У такі миті відчуваєш усю огидність мудрувань доморощених академіків — тих, мабуть, добре свідомих своєї ролі й чину, так званих “українських учених”, які невтомно вводять усіх нас у блуд, на догоду чужинщині співаючи про те, що українська нація склалася всього декілька століть тому, що український народ, відколи усвідомив себе, тільки й мріяв про те, щоб лягти під Росію, щоб бути рабом чи пастухом у сусідів.

Якось Василь Олексійович подружньому закинув відомому вченому, до речі, теж санскритологу, що той не зовсім правильно тлумачить окремі санскритські слова, — мовляв, зверніть увагу на українські західні діалекти, зокрема на гуцульську говірку, і вам ширше відкриються очі. Учений колега, як стверджує В. Кобилюх, відказав: не заважай, як мене навчили у Москві, так і далі тлумачитиму... Ніби й напівжартома відказав, хоча насправді працює, як його колись навчили, й гадки не маючи, що отією закостенілістю поглядів збіднює, найперше, сам себе.

У санскриті є дуже багато слів, які нізащо не потрачувати правильно, якщо ти не знаєш української

мови, і особливо її західних діалектів. Василь Олексійович переконується в цьому, студіюючи праці найсерйозніших зарубіжних, зокрема й російських, фахівців. Він готовий аргументовано довести це будь-якому вченому-санскритологу.

Звісно, суперечки, дискусії необхідні. Але... в якому форматі? На якому рівні? На рівні коридорних ущипливих фраз, недолугих жартів чи дорікань?

З одного боку, як кажуть, немає де вести суперечки, а з іншого — ні з ким і сперечатися: в сьогоденній Україні практично немає кваліфікованих знавців санскриту... Тому й те, що називаємо вченою дискусією, більше скидається на одну з традицій “совковизму”: я не читав, але знаю і засуджую...

Чи ж не дивно, що в Україні немає інституту санскритології? Чому наші найближчі сусіди — росіяни й поляки — дуже серйозно займаються санскритом, а українцям, видається, не треба.

— Санскрит освідомив би на-

ливо пояснює, як відбувалося спрощення в словах, тобто, із двох стало одне.

— Як бачите, все зрозуміло, все просто, — Василь Олексійович зводить брови. — Лише для деяких учених зовсім не просто, і ти йому хоч кіл на голові теши, він і далі твердитиме: “Ні, не так”. А як? Колега, не задумуючись, відкаже: “Ці слова з санскриту не мають нічого спільного з українською мовою”. Приїхали!

Цікаво, що людині, навіть поверхово знайомій із санскритом, щонайменше дивні “мовні дискусії” українців із росіянами чи поляками.

Санскрит цілковито руйнує українське філософське теорії багатьох сусідських учених.

До речі, пізнавши цю мову, ви посмієтеся з теорії норманського походження Русі... Так, переконає вас Василь Кобилюх, герої прийшли на береги Дніпра, але то були не чужі герої, а свої, і прийшли вони захищати своїх однокровців із тих країв, де знаходиться острів Рюген (Ругія), на якому ще в пер-

род, — вважає Василь Кобилюх. — З допомогою санскриту ми ще багато цікавого довідаємося про Праукраїну.

Василь Олексійович упевнений, що кафедра санскритології могла б і повинна б бути у кожному вузі, де вивчають гуманітарні дисципліни. Тим більше, що давно вже існує потреба в написанні нової історії про наше минуле...

Абсурд: країна, мова якої чи не найдревніша на землі, байдужа до своєї метрики!

Василь Олексійович із перетлілою образою розповідає, як іще один високодостойний пан-учений з Інституту української мови приймає його: мовляв, бодай би ви, Василю, пішли геть зі своїм санскритом, — я знаю точно, що санскрит не має нічого спільного з українською мовою...

— Кажу йому, — згадує пан Василь, — що навіть слово “*бодай*” є у санскриті, тому потрібна трохи серйозніша підстава, щоб заперечити.

Або візьмемо словосполучення “стати на прю” з кимось. У санскриті воно складається із двох слів: “рю” — *пряма дорога*, і “пер-рю” — *йти напролом*.

Автор книги коротко й дохід-

шому столітті минулого тисячоліття були знані тогочасному світові діючі святилища русів...

— Ми, українці, не вивщуємося ні перед ким, ми не настільки диваки, щоб услід за іншими “богообраними” народами заявляти про своє старшинство, однак ми такі маємо певні заслуги перед людством, а тому наша мова, яка у віках не зазнала такого спотворення, як ціла низка інших мов, повинна б на законних підставах отримати відповідний міжнародний захист, — вважає Василь Олексійович.

...Наздогад називаю перше слово, що прийшло на пам’ять, — “Київ”. Це слово Василь Олексійович витлумачує із санскриту як “життя Бога”. А мені й дивно, і соромно, що досі навіть не сумнівався в тому, що предки нібито назвали свою столицю палицею, києм, якимось патиюком. Бо чогось подібного не знайдеш навіть серед забутого Богом племені в джунглях Африки.

І як на те пішло, можна прийняти чи не прийняти версію Василя Кобилюха, що Аскольд і Дір — це не два імені, бо ймення тут одне — Аскольд, але поміркувати й подискутувати теж можна: мовляв, у літописі йдеться, що Олег убив Аскольда.

А де подівся Дір? Чи міг літописець просто забути про брата князя? Можливо, й ми допустилися помилки, читаючи, — адже в княжі часи літописці не знали розділових знаків... Василь Олексійович пробує довести, що “Дір” у даному випадку є синонімом слова “мудрий”.

— Правда, — додає вчений, — і ми сьогодні теж належно поцінували б мудрого керівника держави, та катма такого, але почекаємо до осені... Не лише я в нашій країні великі надії покладаю на Віктора Ющенка та його команду...

У нас дуже часто, щоб витлумачити якесь слово, шукають його відповідника у латинській, румунській, німецькій, турецькій та інших мовах і, знайшовши, не сум’яшеса твердять про українське запозичення.

— Та ви спершу загляньте у санскрит! — вигукне Василь Олексійович уявному опонентові. — Там усе є!

Десятки саме таких прикладів наводить автор “Українських козацьких назв у санскриті”.

...Якось ми прогулювалися тротуаром, як хтось із хлопчаків, які гасали на велосипедах, вигукнув: “А бакси є?”

Ми переглянулися, Василь Олексійович усміхнувся:

— Ви, напевне, вважаєте слово “бакси” чужим, занесеним із Заходу?

Я кивнув, адже це слово справді закріпилося серед підлітків в останні десятиліття завдяки телеящику.

Учений і тут дав мені урок щодо того, в чому можна, а в чому не можна (через брак знань) бути певному.

Василь Олексійович розповідає, і я в уяві бачив голодне плем’я чужинців, один рукав якого, прямує з півночі, дістався Перекопу, де й осів, а через 150 років уже й “дозрів”, щоб там будувати власну державу. Наші предки, дізнавшись про наміри чужинців, послали до них своїх вождів на чолі з князем Божем сказати непроханим гостям, що пора й честь знати, — тобто, хай повертаються до свого дому... Дикуни, як пам’ятаємо з історії, вбили праукраїнського князя, та незабаром самі були розбиті й із ганьбою, голодні й холодні, поплелися на захід, попутно грабуючи місцевий люд. За переказами, вони їли навіть собак. У санскриті “ті, що поїли собак” — “швабакси” (порівняйте — *шваби*). А популярне нині слово “бакс” так і перекладається з санскриту — “те, що дає на прожиток”.

— Якось один мовознавець, який працює в радіожурналі “Слово”, — Василь Олексійович називає його прізвище, — гадаючи, що загнав мене в пастку, potwierдив, ніби українською ніколи в світі не витлумачити слова “юрист”. Та ти не полінуйся — зазирни у санскрит. Там чітко написано, що “юріста” — це *старійшина*. А суфікс “іста”, до речі, причетний до творення тисяч різних слів...

Василь Олексійович стверджує, що знаходить у санскриті навіть наукове обґрунтування нашої віри в Бога... Це окрема велика й багата тема, яка потребує від допитливої людини зусиль у освоєнні філософії, міфології, демонології та інших наук...

— Я далеко не перший в Україні, — розповідає Василь Кобилюх, — хто з повагою вивчає санскрит. Ця древня мова хвилювала Франка, Драгоманова... У Львівському університеті до 1944 року існувала кафедра санскритології, якою завідував відомий учений В. Шаян. Здається, це він залишив спогади про те, як червоні визволителі, увірвавшись на територію університету, найперше кинулися руйнувати матеріали цієї кафедри — її майно горіло два дні... В одну мить не стало ні викладачів, ні літератури — нічого... Від народів, що входили в радянсько-московську імперію, старанно приховували правду про те, що коїли “визвольнілі”. А вони, як входили в якесь українське місто, то вже мали на

руках списки й адреси: кого брати в кайдани, кого розстріляти на місці, що негайно знищити... Руйнація давньоукраїнських пам'яток, нищення кафедри санскритології, полювання за патріотами України, як от: Волошин, Горліс-Горський (і не тільки) — за кордоном (у Празі, Відні, Берліні й так далі) — то було не спонтанне... На щастя, В. Шаяну вдалося врятуватися...

...Аби постав феномен Василя Кобилюха, потрібно було, щоб його сестра за участь у повстанському русі була вивезена в Сибір, також потрібно, щоб у ті ж краї був вивезений професор Львівського університету Петро Петрович Коструба, який у місцевій школі навчав дітей німецької мови, і щоб у 1958 р. доцент Коструба (докторське звання йому не зарахували, бо, бачите, за польської окупації здобув його) звернув увагу на першокурсника філологічного факультету Василя Кобилюха: то не твої родичі часом відбували заслання в західносибірському місті Анжерка?

Ось від того дня й зав'язалося довголітнє дружнє спілкування між студентом і вченим, який, до речі, знав В. Шаяна і допомагав студентові вдосконалювати його вроджене чуття мови, підводячи хлопця до усвідомлення, що, бажаючи рухатися далі, необхідно освоювати санскрит...

У 1988 р. Василь Кобилюх лікував одного індуса на ім'я Гопала-

крішна (Охоронець Бога), який одружився зі львів'янкою. Був той чоловік прихильний до українського, він через посольство Індії й допоміг Василю Олексійовичу в придбанні "Санскритсько-російського словника" В. О. Кочергіної.

Пан Кобилюх пояснює: Віра Олександрівна Кочергіна — авторитетний учений-санскритолог, очолює так звану московську школу санскритології, якій притаманні певні відмінності від інших шкіл, але й вона безпорадна в тлумаченні окремих санскритських слів, оскільки не звертається до української мови.

З тих студентських іще часів і повелося: товариство — на танці чи "на каву", а Василь Кобилюх — до книжки. Не одна ніч минала йому в приятельстві з санскритом, лемківськими чи гуцульськими говірками, з латиною, грекою, а часто доводилося пірнати, наприклад, у стародавню єгипетську культуру чи менш давню грецьку, щоб дізнатися, в якому часі в тій чи іншій мові нівелиювалося придихове "б"... І для дослідника це було дуже важливо, бо інакше не пояснити слова "бхарата" українськими відповідниками "Баратин" (село) чи "підібгати".

Я можу годинами захоплено слухати, як пан Василь пояснює значення слів — імен наших гір, сіл, урочищ, речей...

Як і багато інших людей, я, наприклад, довго сприймав як належне, що чимало назв наших карпат-

ських урочищ, гір є запозиченням із татарської, монгольської чи дакської (румунської) мов — ну, подумай, волоські пастухи пасли в наших горах своїх овець ще й за київських та галицьких князів, тож і прижилися назви... Й істина навіть не блукала біля голови, проста істина, — що наші предки могли назвати оці звори татарськими лише тому, що тут вони порубали ворогів. Тим більше, доквіл не знайти жодного топоніма, який би свідчив, що загарбник нас привчив до своєї мови...

І Говерла — "прямий поклик Бога". Тут наші предки 6 травня раділися з Богом про те, як вести господарку цього літа...

І "гура" — польською "гора", але в санскриті — "той, що нищить"... Я прикладаю це слово з санскриту до назви свого родинного села Рунгори й визнаю рацію пана Кобилюха. Але це вже інша тема...

Якось, готуючись у чергові мандри Гуцульщиною, Василь Олексійович занотував у записнику: розпитати, чому горі біля містечка Жаб'є (Верховина) дали таке дивне ім'я — Замагора? Але достатньо було побачити її в натурі, як одразу й прийшла відповідь. Пан Василь прибув у Карпати під час дощів. Вони змивали глиняний ґрунт із лисої гори, на якій стриміло кілька брил. Від часів світового потопа, коли тут залишився знаний у науці Руський острів, оця гора й підриває сама себе — властиво, підривають її дощі

("Самагура" — "Гора, яка сама себе знищує"). І треба б негайно заліснити її... Але хто це зробить, якщо сьогодні в країні панує хижачка ідеологія — якнайдешевше придбати, знищити, взяти гроші й піти далі...

А Горгани? Перекладається як "випинання носів". Під час однієї з відпусток Василь Олексійович укотре вирушив у Карпати "послухати людей". Зробив лише крок у Чорногорі й побачив, і не стримався від вигуку: "Боже, який справедливий санскрит! Які мудрі гуцули! Та ж ті "носи" тут і там випинаються зі скель — зокрема в Зампріях, у Кітлі, на Гражині, під Піп-Іваном... Звідси й назва квітки — "горгонія", "гіоргінія", що сьогодні звучить французькою "жоржина".

Письменик Микола Шудря, загалом високо поцінуючи працю В. Кобилюха ("Булава — зі санскриту. — Газета українська. — 25.03.2004. — С. 6), дорікає науковцям, що той дарма прив'язує слово "мрія" до санскриту, хоча й сам тут же визнає, що в цьому слові справді присутні два санскритські корені. Літератор, услід за іншими дослідниками, приписує винахід "мрії" М. Старицькому. Не заперечуючи, що Старицький увів це слово в літературний обіг, я хотів би спитати: а як бути з урочищем Зампрі в Чорногорі, яке гуцули саме так називають справіку? Чуєте, — від правіку! Знаходиться воно над Бистрецем, на півдорозі між

Говерлою та Піп-Іваном.

Якби мене спитали, що ж такого особливого відкрили дослідники Володимир Шаян, Степан Наливайко, Василь Кобилюх, заглибившись у санскрит, я не задумуючись, безпомилково відповів би: найперше — вони розв'язали проблему спільності та спорідненості української мови й санскриту, практично довели, що санскрит і є праукраїнською мовою, — до речі, писемною, "впорядкованою", "відшліфованою", "культурною"... І по-друге: ця мова, яку індуси називали "священною, даною Богом", не могла виникнути серед нерозвиненого "пастушого народу", чи, як ще про нас донедавна глузливо говорили "друзі" — вчені речники "старшого брата", "кочевіе скотоводи". А далі думайте самі, ще раз проаналізуйте скарби Кам'яної могили... Перечитайте монографію Михайла Красуського... Ще й ще уважніше прочитайте монографію Василя Кобилюха... І хто б ви не були, якого віку, якої освіти, які ідеї не сповідували б, я певен: вас, запізнаного з нашими родинними скарбами з правіків, уже не звабить чужинець на службу йому ні шкваркою на обід, ні золотими кайданами... Бо сповниться душа успадкованого гідністю наших предків, родинною красою і звитягою, зневагою до захланних чужинців...

● **Василь СТЕФАК,**
м. Львів

ПРО-ЧИТАННЯ

...Вона здавалась хмарою.
Вона чекалась різною.
І сивою покарою,
і немичною, й грізною.
А підкотила краплею сльозини
за Вітчизною.

В. Герасимчук

Проблема духовних ідеалів, релігійної роздробленості та нетерпимості в нашому суспільстві часто ставала темою для творів як українських, так і зарубіжних прозаїків, поетів, драматургів, композиторів, богословів і філософів... Вона завжди чорною смугою супроводжувала наш і без того зморожений ханськими й королівськими, панськими й царськими, цісарськими й імператорськими, фашистськими й радянськими пригнобленнями, насмішками, утисками й голодоморами... Народ, котрий давно, ще, здається, Батий-ханом, був поставлений на коліна, і до сьогодні не може з них піднятися.

Про приреченість духовної еліти України йдеться в п'єсі Валерія Герасимчука "Андрей Шептицький".

Багато творів-реквіємів було написано "на честь" нашої кривавої і злиденної історії... Одні з них крають душу ножом, залишаючи в ній "глибокі тяжкі рани", інші ж просто здаються "написаними на замовлення" і, викривляючи події, видають катів нації за жертв чи борців за справедливість, а воісти-

ЗАЦЬКОВАНА ДУХОВНІСТЬ

ну гідних синів і дочок України — за "буржуазних націоналістів", запродавців і вбивць. До речі, таке "літописання" є ще однією ілюстрацією нашої безпомічності, сліпості й насильної духовної деформованості. Не хочеться вже й говорити про "мішанину" в літературі, де наш народ ділять на "східняків" і "западенців", бездарно намагаючись образити особливості місцевого говору, побуту, фольклору.

Проте варто відзначити окремі твори сучасних письменників, які й за духом, і за художнім рівнем здатні запасти в душу кожному свідомому, освіченому українцю. Серед них гідне місце посідає, на мою думку, поезія і драматургія Валерія Герасимчука. Автор водночас і розумом, і серцем зміг осягнути всю гіркоту тих гонінь і приниження, що їх терпіли наші духовні патріархи від чужинців, які й націю нашу не розглядали як самобутню спільноту, а лише як сировинний придаток, надзвичайно зручний для забезпечення потреб "вищої раси", "старшого побратима" — кого завгодно, тільки не пересічного українця. Найяскравіше цей крик душі митця вилився в драматичній поемі "Андрей Шептицький"...

Серед усіх релігійних провідників України владика Андрей-Александр-Роман Шептицький був чи не найнеординарнішою особистістю в історії української Церкви. Будучи представником давнього шляхетського роду, маючи виняткову освіту й прихильність у вищих колах польської аристократії, він... "зрікається на річ Конгрегації руського чину святого Василя Великого усіх реальних прав, у посіданні яких він є і до яких може колись титул набуті... присягає Господу Богу в святій Тройці Одному заховувати убожество, чистоту і послух..." — пише драматург.

У творі зображено дуже короткий, проте яскравий і насичений емоційно підсумок життя владики — його агонію, в якій із глибин пам'яті випливають ключові моменти життя, а реальні персонажі час від часу переходять у збірні образи-примари, що й на смертному одрі переслідують Шептицького. Вони з'являються у формі офіцера СД Коха й енкаведиста, начальника жандармського управління Галичини Мазенцова та зарозумілих польського й радянського генералів, що бажають "добити" хворого владика, "як раввіна", за те, "що про русинів скрізь трубив", "затим відкрив лікарню біднякам", "тоді збирав продукти східнякам..." і "заступився по якійсь хвилині за православні храми на Волині"! Для польського генерала, устами якого говорила вся шляхта того часу, це було, "як постріл із-за куща:

католик православних захища!"

І справді, проблема зміни "чистим" католиком Романом Шептицьким конфесії є парадоксально-унікальним явищем, адже, як правило, ставалося навпаки: православні й уніати намагалися перейти в католицизм, щоб бути ближче до "бенкетів", "вальсів", "панн у білих шалях", привілеїв і розкоші. У патріарха ж усе це залишається у формі спогадів про його батьків і панну Кароліну, котра хотіла, проте так і не змогла пов'язати своє життя з молодим Шептицьким. А насправді залишилися лише "Голгофа!.. Хрест, залитий кров'ю!.., плювки із-під копит". Взагалі, весь життєпис головного героя надзвичайно напружено й символічно розкривається в рядках:

Я бачив, як Ісуса бичували,
А ті, що мали персні іменні,
Йому в лице плювали!

І мені...

Та Він не втратив там Свого величчя
від тих плювків!

Не буде, на мою думку, богохульством проведення паралелі між образом Христа й України, котру так пристрасно намагалися втоптати в болото. Особливо підтверджує це вдало виписаний епізод, у якому московфіл на банкеті піднімає келих "за єдиню і неділімую! За матушку Россію!", шляхтич гонорово викрикує: "Нех жие Польска!", — а студента, котрий сказав: "Слава Україні!", — гуртом хапають за плечі й виштовхують за двері, "щоб утікав галопа!"

Усі свої подальші дії коментує сам Шептицький:

Що далі сталося, — це усім відомо:
змінив обряд я... І змінив свідомо!
Я просто мусив разом з тими бути,
кого весь час приймають і б'ють.

Після цього всі "друзі-шляхтичі" починають писати листи й статті, в яких усіляко викривають і застерігають відступника... Згодом це переростає в реальні гоніння й цькування. Інколи це призводить до того, що Шептицький воліє вмерти, не закінчивши своєї місії...

Проте місія так і залишається невиконаною, а життя невпинно підходить до сумного логічного завершення...

А в кінці з'являється максимально консолідований та змістовий наповнений образ-символ — Доля Шептицького: дівчина в українському народному одязі й терновому вінку, прямим текстом підсумовуючи всю митрополичу діяльність:

Не катуйсь, Андрею!

Ти все життя робив усе, що міг.

Усе, що міг! Війна чи голодовка —

ти в руки брав перо чи олівець...

На що Шептицький відповідає:

...Пастух не завжди може вбити вовка,
та він повинен зберегти овець!
А українці ж мусили віками
сидіти за одним столом з вовками
й терпіти довго — протягом віків!
А їх було багато, тих вовків...

Місця одних займали інші згодом.

А тих ще інші проганяли пріч.

...Ми на межі між Заходом і Сходом.
Тому і наша доля — чорна ніч...

А ми, йдучи так важко до світланку,
гриземось усі безперестанку!
І, виживши в такій страшній різні,
ми нищимо себе в дрібній гризні!
(З болем).
Не знищуймо себе в дрібній гризні.
Не знищуйте себе в дрібній гризні...

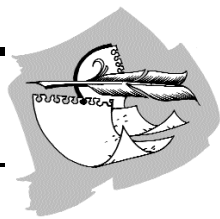
"...Християнські Церкви в Україні мають сповнити завдання: дати українському народові єдність!"

Так, слова владики, котрий "на багатих не ділив і бідних... і не ділив на західних і східних", завжди були колючими, точними й влучними.

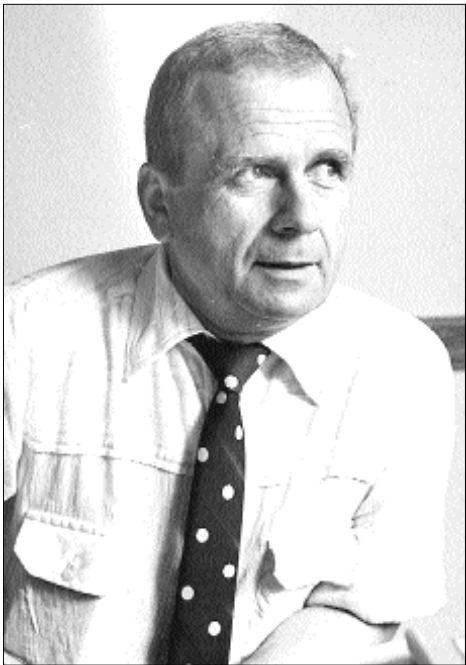
Саме такі геніальні фрази були, як ніколи, вдало використані автором. Уміло вплетені в поетичні рядки п'єси, вони окреслюють художній образ благородної людини, яка стільки зробила для України, для свого народу. Митчесь вдалося відкрити діаметрально протилежні судження про митрополита, яких донині існує безліч, і створити образ цілісної духовної особи, справжнього патріота України, вболівальника за конфесійну єдність її народу.

Твір вражає глибиною розуміння митцем проблеми приреченості української духовної еліти в I половині ХХ ст. і змушує нині думати про тих, хто своєю працею дбав про наше духовне відродження й справді ставав великим. Вони й варті бути нашими провідниками у світ науки, мистецтва, культури — у високий світ добра. Більше того, сторінки їхніх життєписів мають стати моральним кодексом кожного свідомого українця, спонукати до дій, спрямованих не лише на задоволення власних потреб, а й на підвищення духовного й матеріального добробуту того, породженням чого він є, — його неньки-України...

● **Ярослав СКОРИК,**
м. Долина Івано-Франківської обл.

ВАЛЕРІЙ ГУЖВА: «АБИ ЗАВЖДИ І ДОЛЯ, Й МОВА — ВЛАСНІ»

ПАПЕРОВИЙ ПІЛОТ

Череп'яні кордони цієї держави,
дерев'яні ракети, солом'яний флот.
В літаку з бузини, у шоломі іржавім
пролітає над нею паперовий пілот.

Унизу, попід ним — іграшкові палаци,
станіольні лани, гори з пап'є-маше.
У вертеп головний позбирались паяци,
щоб поїсти муляжні еклери й буше.

То нічого, що тістечка їхні несправжні,
то нічого, що їхні костюми смішні, —
персонажам отим розписним картонажним
лише власні промови поживні й смачні.

У вертепі відбудеться свіжа вистава —
ляльководі накрутив на всі пальці нитки —
і лунає звідтіль: "Нова ера настала,
для дорослих дітей — безкоштовні квитки!"

О країно лялькова, настільний вертепе,
що насправжки, що ні в потойбіччі куліс?
Скільки літ не служи Мельпомені й Евтерпі —
прийде край твоєї службі і вірі колись.

Мов пілот іграшковий, згори на країну
подивлюсь і своїм не повірю очам.
Геть алюзії, там, унизу, не Україна,
а держава-фантом, а вертепна свіча.

Череп'яні кордони цієї держави,
дерев'яні ракети, солом'яний флот.
В літаку з бузини, у шоломі іржавім
стеаринові сльози ронить горе-пілот.

* * *

Я — купка праху. З погребі століть
від мене ані знаку, ані звуку.
...Мені з братами випало спинить
нашесть печенігів і сільджуків.

Я — геть ніщо. Доісторичний пил.
Хвіст мамута коштовніший од мене.
...Нащадок мій Василька осліпив —
князь Святополк підступний і скажений.

Я — тіні тінь. Історії міраж.
Сон привида реальніший, їй-богу.
...Богданів лицемірний макіяж
не клав я на лице Вітчизни строге.

Я — шелест вітру, вічна ковила
на залишках розораного степу.
...Сковородою з міста до села
мандрую під анафему Мазепі.

Скажи, нащадку, чи твоя земля
оця, що я давненько є вже нею?
Чи й досі тінь мордовського кромля
не скинув з неї, наче з пліч кирею?

Я — праху прах, я геть ніщо, я тінь,
але зятямте, земляки лукаві:
ми в битвах мерли, щоб не животіть
історії своєї байстрюками.

Я — лиш фантом. Хоча й ви всі — то я:
герої, мучні, президенти, блазні...

Аби лиш не міраж — земля своя,
аби завжди і доля, й мова — власні.

ПОХОРОН

Відробив ти своє. Відбабахав.

Поставлено крапку.

Вже на віко труни полетіла з лопати земля.
Відлетіла душа, мов налякана

пташка оляпка,
як нам страшно дивитись на завтра
своє звіддала...

Стоїмо, мовчимо, наче винні у тому,
що сталося.
Нетверезий оркестрик забрав свої
гроші і зник.

Ну, якби ж то хвороба а чи
запланована старість —
ні, узяв і пішов навмання
на той світ чоловік.

Ці обряди правічні... Вдова помарніла
на поминки кличе.
Поминальна горілка на смак,
наче з крана вода.
Відробив ти своє. Відбабахав.
Прощай, чоловіче,
відгорить і для нас в небесі
поминальна зізда.

Править час і по нас непомітну
свою панахиду.
Відтепер і за тебе, друже,
повелено жити.
Треба милостині не жаліть бомжуватому
лишому діду,
що на вході в метро мов апостол
України стоїть...

ДЕВ'ЯТИНИ

Який нещадний день... Гонитва
за минулим.

Трава поміж могил. Надгробки і хрести.
Захланні жебраки в злиденнім караулі,
в людей — нулі облич. О Господи, прости.

В церковці плачуть свічі поминальні
з надією на те, на що надій нема.
Безжальний, часе, ти, але ж —
і тривіальний,
мов піп у підjackку, як ризи позніма.

Подамся звідси. Край. Навідаюсь.
Не вперше
верстати шлях назад від дорогих могил.
Тутешні ворони, мов офіцери СМЕРШу,
злітають із хрестів в масних погонах крил.

Надвечір вип'ю ритуальну чарку.
Душа — мов цвинтар, тиха і німа.
Надії наші — фантастичні кварки:
є на папері, в досліді — нема.

Нема кінця думок скорботних плину,
одна, мов кат, веде на ешафот:
отак на цвинтарі поляже й Україна,
яку ізнов проспять довірливий народ.

Нещадний день. Біда.
Ще й похоронний пафос,
і карби дат, імен на щоках сірих брил...
Мажор трибунних фраз відлунює,
мов ляпас
марноті сподівань і спокою могил.

Стулю вуста. Авжеж, не все
підвладне слову.
Цей сповідальний день у вчора відпущу,
та німоти рабів колаборантську змову
лише одним покійникам прощу.

* * *

Безпорадна мелодія. І текст дерев'яний.
І співак — на три ноти. Ну, кругом
примітив.
Ніби хлопець хмільний у гостях на дивані
саморобним словам приліпив ще й мотив.

Химородна ця пісня не вперше в ефірі.
"Ну, попса є попса, не чіпляйся, нехай,

хоч своєю співа ця естрадна офіра,
а що хисту катма — всі ми не без гріха..."

Та воно, може, й так, мій поблажливий брате,
куций зайцем не стане, хоч дуже кортить.
...Полетіла зозуля через нашу хату —
до кінця України, дастьбі, не долетить.

1947

Їсть затірку гречана Україна,
неначебто війни не відбула,
неначебто жива наполовину,
а півдуші вже Богу віддала.

Їсть вариво майбутній урядовець,
ковтає харч майбутній президент,
і солять казанки сльозами вдови,
і всіх, хто ходить, партія веде.

Рік сорок сьомий. Розпачу безодня.
Та пережив народ і цей шеол.
По жменьці борошна із денця бодні —
щоб син дожив до вступу в комсомол.

А далі — Ти вже, якимось, Боже правий,
спаси і вбережи, допоможи...
Вберіг і спас. Тепер пасуть державу
на затірці замішані мужі.

Перебрали з епохи ув епоху
поміж новітніх гасел і знамен.
Були хамелеони, скоморохи —
тепер іконостас гучних імен.

Хіба ж у тому Батьківщина винна,
що повно в їхній пам'яті лакун?
Їсть затірку і досі Україна,
присмачену брехнею із трибун.

ГЛУХИЙ

Ані грому подій,
ані шелесту листя —
раювати, однак,
неспроможна душа.
В сурдокамері днів
до труни від колиски —
обезбарвлений рух,
циркові антраша.

Я не знаю давно,
чи жива моя мова,
і якою мене
перехожий пита.
Відкіля він — земляк
чи приїжджий з Ростова?
І чи та це країна,
чи геть вже не та?

Я до болю в очах
видивляюся губи
молодиць-щебетух
і дебелих дядьків
і читаю по них
"дарагой",
а не "любий",
і ростуть через них
остюки матоків.

Не тужу, що Господь
одібрав мені вуха:
серцю менше гризот,
хоч і тиша важка.
Віпіка мені очі
політична порнуха,
котра слинить у титрах
свого язика.

Віртуальна моя,
онімела країно,
може, купиш мені
слуховий апарат,
щоб нарешті почув,
як завзято й сумлінно
рве сорочку на грудях
за народ депутат?

Ні, таки обійдусь,
бо вже звук в безгомінні.
Ще повірю в словесність,
глухий наївняк.

Чи мені розкидати,
чи збирати каміння?
Хто на овиді там:
Хмель а чи Залізняка?

* * *

Горіла, як свіча,
світила уночі,
і засинав огонь
у мене на плечі.

Була, як оберіг
і тіла, і душі.
Із нею раював
в палаці й шалаші.

Не знали ми табу,
не відали страху.
Були, як і усі,
щасливі у гріху.

О, цей минулий час:
було, були, була...
Розтала, наче віск,
згоріла вся, дотла.

Ще блимає мій гніт,
справляючи свій чин.
І попіл на душі.
І опік на плечі.

* * *

Як тяжко знати жінці: вже стара.
Зів'яли очі. Звітрились принади.
У перетлілих купах догора
колись барвисте листя вертограду.

Хоч як майстерно гриму не клади,
однаково у дзеркалі — поразка:
як знак невідвортної біди —
чи вітамінна, чи посмертна маска.

У відчаї ображена на світ —
ще обтуляв любов'ю ніби вчора, —
лаштується в далекий переліт,
не знаючи, чи вернеться з-за моря.

Однаке почина ранковий бій
за себе, за свою колишню вроду —
байдуже, що тепер спокусник-змій
їй принесе хіба огризок плоду.

Дурман парфумів голову п'янить,
підлещується тьмава амальгама,
та серце перетруджене щемить,
рипить паркет під ватними ногами.

Не пожалійте милої брехні,
скажіть їй, що краса її не згасла,
що красень-князь на білому коні
по неї скаче через Переяслав.

Нехай всміхнеться долі вперекір,
на хвиличку повірить в неможливе,
і з-за вікна столітній осокір
її лице благословить щасливе.

ОДВІЧНА ТЕМА

Незграбна любов, неоковирна і кострубата,
та — любиш і ходиш по світу ногами із вати.
І хочеш, аби не зникла, не зникла
в колодязі часу,
бо звідти відерце вже сили не стане дістати.

Ім'я її носиш, бідак, в портмоне
свого серця —
потертий уже гаманець, що поробиш,
не сердься,
то правда, що все побивався,
а роки минали,
і вже не дістане любов ані загс, ані церква.

Даремні слова, але всі ми так
прагнемо слова,
у слові бодай би не дати померти
колишній любові.
Поза ґратами рим, поза часом,
байдужим, до речі,
зрозумію: безсмертна любов,
решта все — тимчасове.

ОБИРАЄМО!

БЕЗ СПОДІВАНЬ
НА ЧЕСНІСТЬ

Нещодавно моя знайома пані Валентина повернулася з поїздки до родичів. Із болем і жалем, із сумом і гіркою розповіддю мені, як на зустрічах із селянами Миколаївської та Херсонської областей марно намагалася переконати колишніх колгоспників у необхідності голосувати за обрання Віктора Ющенка.

Пані Валентина — людина ерудована, принципова й незалежна, яка впродовж свого трудового життя пропрацювала вчителькою української мови й літератури, котра разом зі своїм відомим чоловіком лише в Україні чоловіком проїшла випробування в періоди соціалізму, перебудови й незалежності — не спромоглася повернути селян-родичів до усвідомлення ними нинішньої ситуації.

Ситуації, в якій, по-перше, чесну, відповідальну й ефективну майбутню владу сьогодні уособлює лише один кандидат, а по-друге, щоб таку владу створити, нам самим треба бути чесними, відповідальними й ефективними.

На жаль, кожний цикл дискусії за столом, за яким родичі приймали гостей зі столиці, швидко закінчувався одним і тим самим підсумком: “Як оце така незалежність, то на біса вона нам, якщо немає сенсу сіяти, садити, обробляти й збирати в умовах, коли майже всю виручку від продажу врожаю треба віддати за бензин і соларку, коли навіть кавуни й помідори скуповують у селян дешевше за їхню собівартість, коли місцеве начальство багатіє, а рядові селяни кинуті напризволяще. Поверніть нам ті часи, коли ковбаса коштувала 2.20! А ваш Ющенко — надто лагідний та ніжний, щоб упоратися зі злочинцями...”

Як виявилося, люди на селі дуже слабо й, переважно, помилково поінформовані про нинішній стан речей у державі. Їхні невібагливі вимоги “до начальства” вражають своєю приземленістю: допомогти з паливом, зорати город, дати транспорт для перевезення з якогось веселого чи сумного приводу, виписати довідку...

Зневіра людей старшого покоління — від їхньої невилічливої прив’язаності до землі з часів колгоспного примусу; багато хто з них не уявляє собі (й не хоче уявляти) можливостей цивілізованої організації життя аграріїв, а тому стає легкою здобиччю соціалістичних агітаторів, котрі оперують так добре знайомими пустою порожніми гаслами про “захист прав робітничого класу, селянства і трудової інтелігенції”.

Трудова інтелігенція на селі — вчителі, бібліотекарка, фельдшер, завклубу, баяніст із функціями керівника хору, ветеринар — у поті чола інтелігентно трудиться на своїх присадибних та інших ділянках, щоб якось звести кінці з кінцями, без жодних сподівань на чесність влади.

Їм легше повірити у життя на Марсі, ніж до кінця зрозуміти катастрофу, яку несе підготовлена командою Л. Кучми конституційна реформа в Україні.

ПІДСТАВИ ДЛЯ АЛЬЯНСУ

Порівнювати програми — справа невдячна. Програма соціалістів — спрямована на будівництво “соціалізму демократичного”, програма комуністів — на “відродження народовладдя”...

Згадуються заголовки у центральному комуністичному органі — газеті “Правда” — 70-х років: “СРСР — країна справжнього народовладдя”. Було й у Конституції СРСР: “Влада належить народу”... Що було насправді, — народ мав би пам’ятати. Але, як бачимо, дехто вже забув.

У нашій спробі порівняння програм, що їх пропонують кандидати на посаду Президента України, оцінюючи шанси кандидатів бути підтриманими виборцями, треба одразу зазначити, що кандидати — користуючись спортивною термінологією — знаходяться у різних вагових категоріях.

Тобто, їх безпосереднє порів-

ня організаційно підпорядкованих партійній дисципліні й фактично відданих марксистсько-ленінській ідеології;

б) хронічно невдоволений електорат совєцької орієнтації, ностальгуючий за минулим часом державних гарантій та обмежень;

в) деяка (неявна) підтримка з боку можновладців, які ще пам’ятають про голосування комуністів і соціалістів у Верховній Раді з ключових питань політики нинішньої адміністрації;

г) значна підтримка з боку так званого російськомовного населення України, яке в соціалістичних закликах до об’єднання з Росією бачить певні перспективи

же цілком задовольнити не лише членів тріумвірату: президент — В. Янукович, прем’єр — О. Мороз, спікер — П. Симоненко.

Парламентська більшість уже готова до такого повороту, бо цей варіант переводить цілий ряд суперечливих питань у розряд неактуальних; у тому числі, знімає з порядку денного не лише питання так званої “конституційної реформи”, а й відповідальності олігархів за “первісне нагромадження капіталу”. На втіху В. Литвина, йому, мабуть,

ВІКТОР ЮЩЕНКО:

«НАМ ПОТРІБНО ЛИШЕ
ОДНЕ: ВІДПОВІДАЛЬНА,
ЧЕСНА Й ЕФЕКТИВНА ВЛАДА»

СПРОБА ПРОГНОЗУ

ректним або, простіше кажучи, неспівставним.

Чому? — питаєте. А тому, що Віктор Ющенко, який нині разом із Юлією Тимошенко знову виступає єдиною командою, вже має за собою переконливий досвід очевидних успіхів, великий перелік яких добре відомий.

Ми не забули, як Прем’єр-міністр В. Ющенко впродовж восьми місяців погасив заборгованість по зарплаті та пенсіях, що нагромаджувалася впродовж чотирьох років попередніми урядами. При цьому уряд В. Ющенка своєчасно розрахувався по міжнародних фінансових зобов’язаннях України, розв’язав тогочасні енергетичні проблеми, не взявши жодних кредитів!

А панове-товариші П. Симоненко та О. Мороз залишалися тоді партійно-політичними функціонерами й оперували більше деклараціями намірів, відозвами й вимогами, ніж конкретною виробничо-продукційною діяльністю.

Тим не менш, у кожного з керівних товаришів — П. Симоненка й О. Мороза — є кілька потужних переваг, які вони, найвірогідніше, використовують як кандидати:

а) наявність по всій Україні мережі осередків та функціонерів,

Як бачимо, наявність спільних ознак і намірів (по суті, однакових, хоча й у різних пропорціях) у кожного з кандидатів від соціалістів і комуністів об’єктивно створює сприятливі передумови для їхнього об’єднання. Більше того, в нинішньої правлячої верхівки на Банковій є достатньо підстав для того, щоб піти далі й не заперечувати проти альянсу Мороз—Симоненко—Янукович, бо це — кандидати однієї вагової категорії в політиці. Таке об’єднання інтересів закріплює збереження нинішньої системи і знімає головний біль “гаранта” одразу в чотирьох питаннях:

а) відпадає необхідність гратися в так звану “конституційну реформу”;

б) можна продовжувати рухати Україну тим самим курсом під Росію;

в) уникнути відповідальності за попередні 10 років руйнування української незалежності;

г) не треба сушити собі голову сценаріями другого туру, позаяк з’являється реальна можливість “усе зробити” в першому, поєднавши соціалістичний електорат із адмінресурсом.

Гадаю, що й розподіл посад мо-

запропонують гонорову посаду секретаря РНБО, Д. Табачнику — президента НАНУ. Тоді В. Кравченко зможе повернутися на своє місце до МВС, а П. Глоба — виступити з черговим прогнозом, очевидність якого для України на найближчі 10 років уже не потребуватиме спеціальних астрологічних досліджень.

Дуже прошу шановних читачів пробачити мені такий прогноз. Більше того, — він мене не влаштовує так само, як і вас. Але запитаємо себе: чи це не можливо? Адже і для влади нинішня ситуація вимагає піти на все заради виграшу.

Чесна відповідь на це запитання має бути для нас не шоком, не приводом для висновків типу “Не тратьте, куме, сил, опускайтеся на дно”, а для сумлінної передвиборчої праці — збільшення агітаційних осередків нашого кандидата, активізації роз’яснювальної роботи, гуртування громадян-виборців і підготовки їх до різних варіантів розвитку подій. До різних варіантів, але, попри все, — до виграшу! Нашого виграшу!

Хочу також допомогти громадянам, які не визначилися, котрі вагаються між тихим голосом совісті й адміністративним примусом, що штовхає їх проти совісті.

Хочу всім допомогти взяти на себе відповідальність за те, щоб цей

дуже вірогідний варіант альянсу не став на перешкоді здійсненню прагнень українського народу почати нове життя, новий відлік часу. А наразі “червоний альянс” цілком можливий, як і те, що влада може цей “сюрприз” піднести нам за тиждень — два до виборів. Отже, треба бути готовими до цього вже зараз.

НА СИЛУ НАРОДУ

Цим прогнозом хочу допомогти українським громадянам зрозуміти, що для нас існує лише один кандидат, який не має жодної іншої розумної альтернативи. І якщо ми не об’єднаємося навколо нього, то потім кусатимемо власні лікті. Бо — кандидатів може бути багато, але для нас існує лише один-єдиний. Це й тому один-єдиний, що всі інші, так чи інакше, більше чи менше, компромісують та колаборують до влади і з владою, а наш рішуче й остаточно відмежувався від неї.

Зрештою, влада давно дала нам можливість зрозуміти, що обрання Віктора Андрійовича перекреслює всі плани нинішньої олігархічно-корумпованої системи, якій є що втрачати після багатьох років паразитування на тілі українського народу. А тому влада чітко й однозначно перешкоджає нашому кандидату, в тому числі, намагаючись утворити інформаційний вакуум навколо його особи.

Як господарник і фахівець-економіст, В. Ющенко показав себе ще на посаді голови Національного банку України. Чітко проводячи роботу, спрямовану на захист національних інтересів України, він за короткий час створив працездатний, прогресивно мислячий колектив, якому вдалося підготувати і впровадити в обіг українську національну грошову одиницю — гривню, організувати будівництво й запустити в експлуатацію підприємство для друкування грошей та монетний двір, фабрику спеціального паперу і фабрику спеціальних фарб, організувати діяльність системи комерційних банків в Україні, створити сучасну систему управління фінансами, включно з валютними й фондовими біржами, обігом акцій, векселів, облігацій.

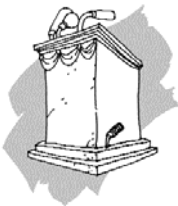
Водночас Віктор Ющенко створив систему підготовки кадрів, вершиною якої стала банківська академія. Чи не найвизначнішим досягненням Віктора Ющенка та його колег є система стабілізації курсу гривні та стримування інфляції. Ця система рішучим чином допомогла утримати українську економіку від остаточного сповзання у прірву навіть тоді, коли владні чинники ініціювали ряд нетоварних емісій, тобто друкування паперових, знецінених грошей.

Нині можна не сумніватися в тому, що наш кандидат не лише створить в Україні систему чесної, відповідальної й ефективною влади, а й виконає конкретне зобов’язання, взятє перед найбільшим наразі, зібраним виборців на Співочому полі: “Вже через рік ви відчуєте — Україна стала іншою. Ми збудуємо державу, в якій дамо роботу рукам і розуму кожного. Нікому не доведеться шукати кращої долі за кордоном”.

В. Ющенко не має ні телеканалів, ні прокуратури, ні податкової. Він спирається лише на силу народу.

На нашу з вами силу, панове!

• Євген ГОЛИБАРД,
Фото з веб-сторінки
www.yuschenko.com.ua

ЧИМ БАГАТІ КАНДИДАТИ?

Фінансові, кадрові та медійні ресурси претендентів на президентську посаду з серйозними намірами і шансами

ВІКТОР ЮЩЕНКО

Гроші. Серед потенційних фінансових донорів кампанії Віктора Андрійовича — четвірка найбільш відомих і перевірених ча-

сом та численними випадками тиску державних структур: П. Порошенко (кондитерський концерн "Рошен"), Д. Жванія (ЗАТ "Брикфорд"), Є. Червоненко (концерн із виробництва безалкогольних напоїв "Орлан"), Є. Рибачук (Чорноморський банк торгівлі та розвитку). У фракції "Нашої України" у Верховній Раді є ще двоє банкірів: П. Ігнатенко ("Альфа-банк") та Б. Загрева ("Державний експортно-імпортерний банк України", м. Луцьк). Решта бізнесменів такі: О. Морозов (ЗАТ "Європейський страховий альянс"), О. Зимін (ЗАТ "Укрпромінвест"), П. Жебрієвський (ЗАТ "Фармація—2000", ЗАТ "Бердичів-холод", ЗАТ "Мар'янівський склозавод"), О. Гуменюк ("Заграва-Експо"), М. Круць (БАТ "Івано-Франківськцемент"), приватні підприємці В. Капустін та В. Скоморовський.

ЗМІ. Віктора Ющенко підтримує газета "Україна молода", її редактор М. Дорошенко родом із того ж села Хоружівка, що й лідер "Нашої України". Наклад "УМ" — майже 115000 примірників. Офіційний блок — газета "Без цензури" (100000 примірників). У регіо-

нах блок підтримують лічені видання, які мали і мають проблеми у зв'язку зі своєю політичною орієнтацією. Блок володіє єдиним "5-м телеканалом", ефірне покриття якого — 10—15 % території України.

Люди. Керівник виборчого штабу — О. Зінченко, недавній прихильник до "Нашої України" дещо затьмарив фігуру Р. Безсмертного, що раніше мав посаду керівника Центрального штабу "Нашої України". Заступник голови виборчого штабу — Ю. Єхануров. Зінченко, один із колишніх комсомольських функціонерів, відтак — лідерів СДПУ(о), уникає публічності, по-комсомольськи скромно виконуючи свою роботу. Одним із її наслідків стало довгоочікуване літнє пробудження регіональних організацій "Нашої України", які нарешті почали готуватися до 31 жовтня.

Шеф аналітичної служби "НУ" під час виборів — А. Гриценко (президент Центру досліджень ім. Разумкова), його присутність у блоці передбачає розробку наукового базису для ведення кампанії, а відтак, коли Ющенко стане президентом, — створення його про-

грами. Список довірених осіб В. Ющенко наразі у стадії формування і, як повідомляють, потрапити до нього можна лише на конкурсній основі. Уже відомо, що "довіренним" став М. Катеринчук. Представник Ющенко в ЦВК — депутат Ю. Ключковський.

Присутність поруч із Ющенком Ю. Тимошенко, з якою підписано угоду про коаліцію "Сила народу", гарантує Віктору Андрійовичу голоси прихильників БЮТ і головний біль уже на початку осені: Генпрокуратура не втрачає надії позбавити Юлію Володимирівну депутатської недоторканності. З метою чого вже заручилася підтримкою низки голів фракцій парламенту.

Ще дві жінки в оточенні Віктора Андрійовича — помічниця В. Уляченко і прес-секретар І. Геращенко — надійно оберігають його особу від зазіхань журналістів.

Регіональні виборчі штаби наразі помічені в такій діяльності: розклеювання листівок на користь свого кандидата, повідомлення "в центр" про свавілля влади на місцях, збір підписів за В. Ющенко. Однак на регіональному рівні нерідко існують тертя між керівниками місцевих осередків партій, що входять до блоку. Масла у вогонь підлили чутки про те, що лідер Руху Б. Тарасюк теж зібрався, було, балотуватися в президенти. Зате справдилися прогнози про наміри стати главою держави депутата від "НУ" Л. Черновецького, якого розглядають як "технологічного кандидата", що мав би віддати свої голоси основному.

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ

Гроші. Статус Прем'єр-міністра знімає чимало фінансових проблем кандидата Януковича. Бодай із приводу таких дрібниць, як мандрівки по Україні з агітаційною чи просто прем'єрською метою. І все ж таки... "Регіони України" не даремно вважаються фракцією з найвищою концентрацією дуже заможних

людей на депутатське місце. Отже, долучитися до фінансування кампанії Віктора Федоровича можуть В. Авраменко (фірма "Поліус"), Г. Антоньєва, яку ще називають "кіровоградською горілчаною принцесою" (горілка "Артеміда"), І. Бастига (БАТ "Запорізький алюмінієвий комбінат"), В. Бойко (Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча), Г. Горлов (БАТ "Запоріжсталь"), В. Зубанов (БАТ "Сігур"), О. Колоніарі ("Азовсталь"), Л. Климов (фінансова група "Примор'я"), В. Ландик (ЗАТ "НОРД"), О. Лелюк ("Полтавагаз"), В. Майстришин (МП "Техногаз"), Г. Скудар (Новокраматорський машинобудівний завод), К. Поліщук (державне підприємство обслуговування повітряного руху України "Укрерорух"), І. Шкіря (ВО "Іліташ"). Банкіри — О. Беспалов (АКБ "Прем'єр-банк"), В. Горбаль ("Укргазбанк"), П. Матвієнко (банк "Національний кредит"). Але статки всіх цих поважних людей навряд чи зрівняються з можливостями Р. Ахметова, який, напевне, триматиме пальму першості у фінансовій підтримці прем'єра-кандидата.

ЗМІ. Згідно з офіційною статистикою, 9 % українських ЗМІ — державні. Разом із недержавними телеканалами "1+1", "Інтер" та державним Першим Національним (СДПУ(о)), "ІСТV", "СТБ" і "Новим каналом" (В.Пінчук), а також каналом "Україна", до

народження якого доклав рук Віктор Федорович, вони пропагували і пропагуватимуть його як найдостойнішого кандидата в президенти. Услід за ними — регіональні ТРК. Те ж саме роблять українські версії російських газет в Україні та видання, що контролюються СДПУ(о), родиною Деркачів, В. Пінчуком. В. Янукович, безперечно, має найпотужніший медіа-арсенал. Що, однак, іще не означає такого ж рівня ефективності (медіа-ресурс провладних партій не спрацював під час минулої парламентської кампанії). Нарешті не увінчалися помітними успіхами спроби команди Януковича розмістити про нього позитивні публікації у відомих західних ЗМІ.

Люди. Найбільш яскраве недавнє придбання Віктора Федоровича — голова Нацбанку С. Тигипко в ролі керівника штабу. Активіст і колишній комсомолец із комсомольським підходом у банківській справі і в політиці. Прихід Сергія Леонідовича в НБУ зовсім не всі його працівники вітали радо, відтак для них же відбулася серія акцій "Літо з НБУ". Банк орендував один із найдорожчих нічних клубів Києва, запрошував поп-зірок і влаштовував щедру частування для своїх підлеглих. І так — щотижня протягом першого літа С. Тигипка на посаді головного банкіра країни. Одне слово, Сергій Леонідо-

вич таки спрацювався з колективом НБУ. Спостерігачі відзначають його, якщо не вміння, то бодай щирі намагання сподобатися якомога більшій кількості людей. Що наразі матеріалізувалося дуже скромними показниками рейтингу (ще донедавна про Тигипку говорили як про ймовірного кандидата в президенти).

Інші відомі люди Віктора Федоровича — С. Гавриш, довірена особа в ЦВК, голова фракції "Регіони України", і колишній міністр охорони здоров'я Р. Богатирьова, яку вповноважили працювати з депутатами парламенту. Не підтвердилися прогнози зловтішників, які пророкували ротацию на посаді прес-секретаря В. Януковича. Її все ще займає колишній політичний редактор радіо "Свобода" Г. Герман, хоч тепер ця посада — суто технічна. Прогнози з'явилися після невдалої піар-спроби відмити кримінальне минуле прем'єра.

У регіональних штабах Януковича спостерігається цікава тенденція — серед його активістів не бракує представниць об'єднання "Жінки — за майбутнє". Реальна ж кількість представниць кандидата Януковича в регіонах — це всі обласні, міські, районні й сільські адміністрації, навчальні заклади, правоохоронні органи тощо. Тобто, все те, що зветься адміністративним ресурсом.

ОЛЕКСАНДР МОРОЗ

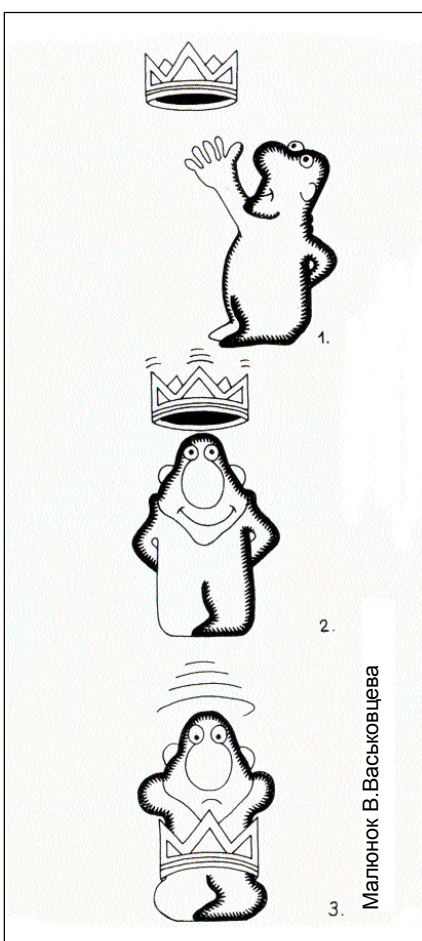
Гроші. Соціалісти часто підкреслюють бідність своєї організації — бізнесменів у фракції немає. Однак, як неохоче зізнаються керівники, в столиці і в регіонах є і забезпечені люди, які допомагають партії грошима. Серед них — товариші Макеєнко і Кероянц, обидва — народні депутати, яких заслужено вважають фінансовими донорами Мороза. Офіційні засоби фінансового існування партії — членські внески, доволі незначні. Втім, не так уже й погано в Олександра Олександровича з грошима, якщо на попередню президентську кампанію в 1999-му він витратив 325299 грн. — згідно з офіційною версією.

ЗМІ. СПУ може похвалитися одним, але доволі потужним ЗМІ — газетою "Сільські вісті" з півмільйонним накладом і ще одним, менш тиражним, — газетою "Товариш". Газета "Грані-плюс", очолювана депутатом Луценком, наразі припинила свій вихід.

Люди. Депутати-соціалісти Й. Вінський, Ю. Луценко та М. Рудковський — найбільш засвічені в медіа-речники СПУ, але останньому ця роль не завжди вдається. Під час недавньої зустрічі Мороза з виборцями Чернігівщини Рудковський розповідав їм у мікрофон доволі слизького анекдота про кандидата Януковича.

Кадровий соціалістичний потенціал має підсилити Олесь Доній, колишній лідер студентського голодування на тоді ще Жовтневому Майдані в Києві. Який, до речі, тоді протестував і проти соціалістичної ідеї. Усе тече, все змінюється... Щоправда, недавно Олесь встиг засвітитися в ЗМІ і як прихильник В. Януковича.

Місцеві осередки СПУ нечисленні, активізуються переважно напередодні приїзду в регіон свого лідера.

Малюнок В. Васильовця

ПЕТРО СИМОНЕНКО

Гроші. В КПУ, як і належить пролетарям, кажуть, що не мають грошей. Зате їх напевне мають троє депутатів-комуністів: В. Новак (СП "Агро-Поділля"), С. Челноков (ЗАТ "Ферокераміка"), М. Лобода (ЗАТ "Укрпроф-оздоровниця"). Це — офіційно. Чимало інших депутатів-комуністів є засновниками або співвласниками приватних підприємств, що, звичайно, не афішується. Навряд чи залишить свого батька без допомоги старший син П. Симоненка, один із керівників "ТАС-Комерцбанку".

Як і в соціалістів, одне з джерел фінансування кампанії КПУ — членські внески. Минулої кампанії грошей вистачило — П. Симоненко офіційно витратив 208839 грн.

ЗМІ. КПУ володіє не таким уже й скромним медіа-ресурсом — крім всеукраїнських газет "Комуніст", бюлетеня "Комінформ України" та журналу "Комуніст України", партія має ще й цілу низку регіональних газет — "Правда Мелітополя", "Коммунист Кривбаса", "Феодосийская искра", "Севастопольская правда", львівська "Вільна Україна" і ще 22 газети — іноді по кілька в області. В Криму, до того ж, Петра Миколайовича підтримує "Крымская правда". Кожне з ре-

гіональних видань має наклад у кілька тисяч примірників, однак виходить у світ регулярно.

Люди. КПУ допомогли цінним кадром російські колеги — на КПУ на виборах працюватиме С. Доренко, член КПРФ, скандально відомий телеведучий на ГРТ (у минулому). Від цього відхрещуються комуністи українські: мовляв, ініціатива Доренка — суто приватна. З молодію харизматичною зміною в комуністів наразі не складається. Що має компенсувати діяльність місцевих організацій — навіть опоненти відзначають високий рівень дисципліни й організованості в регіональних комуністичних штабах.

● Людмила ПУСТЕЛЬНИК

НАЙБІЛЬШЕ ЛЮБИЛА
ЧИТАТИ ВІРШІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Нинішній рік для Катерини Олексіївни Миколайчук — ювілейний. У березні їй виповнилося 90! Незважаючи на свій поважний вік, вона жваво розповідає про життя у трьох різних державах, адже народилася ще на початку минулого століття, коли на Буковині панувала Австро-Угорщина. У свої дев'яносто Катерина Олексіївна з гумором веде розмову з гостями-журналістами і напам'ять читає їм вірші Т. Шевченка. Радіє вона й гостям, що приходять не тільки у день народження чи смерті знаменитого сина, щоби вшанувати його світлу пам'ять або привітати її, як цього року, з ювілеєм, а й просто по-людськи провідати й поговорити. Попри те, що доля була гіркою і навіть жорстоко немилосердною до неї — адже довелося ховати не тільки коханого чоловіка, а й дітей (3 серпня 1987 року вона втратила свого сина Івана, через півтора року помирає Костянтин, а в самий день народження Івана 1999 р., поховала дочку Марічку і 2002 р. — Дмитра), — Катерина Миколайчук сповнена сьогодні жагою до життя і шкодує лише за одним, що не може помолодшати бодай на років 20...

А народилася Катрінка, так її — другу дитину Марії Мельничук та Олексі Іванюка — від самого дня народження 18 березня 1914 року називали всі у мальовничому буковинському селі Чорторія. Але невдовгим було раювання у батьківській любові маленької Катрінки та старшої сестрички Василянки. Бо за вікнами їхньої ошатної зрубової хати вирувала перша світова війна, яка могла будь-якого дня постукати у вікно їхньої хати. Одного дня рано-вранці батька не стало. Катрінка запам'ятала його настільки, наскільки може запам'ятати щось дворічна дитина...

— Коли мені виповнилося два роки, неня (батька) забрали до австрійського війська, з яким він пішов на війну. З фронту мама довго чекала на нього, все не могла повірити, що загинув і не повернеться. Час минав, від батька не було жодної звісточки, а мама все чекала й чекала. Щодня за вечерею вона казала: "А цю кришку їди залишимо, діти. Може, Бог дасть, і тато прийде..." Але вже й роки минули, а ми так більше тата й не бачили. Мама залишилася вдовою, на руках якої було двоє малих дітей. Жили тяжко, бо після війни австрійці залишили Буковину і людей напризволяще. Інакше не скажеш, бо до війська брала одна держава, а після війни своє панування встановила інша. І коли на Буковину прийшли румуни, то відмовилися платити пенсії та будь-які допомоги сім'ям фронтовиків. Тому жили, як могли, здебільшого перебиваючись із хліба на воду.

— **То Ви пам'ятаєте життя за Румунії?**

— А чом би ні! У 1921 році я пішла до румунської школи. Наука мені давалася легко, й оцінки отримувала найвищі — "10". А от чужа мова не всім нашим дітям давалася, й за це їх жорстоко карали.

— **Старі люди казали, що діти завше працювали по господарству у вчителів чи директора школи?**

— Працювати в директора школи мусили всі, навіть ті, хто добре вчився. Робила і я скрізь — і по господарству, і в полі, бо ж пани мали багато землі. Але були й свята під час роботи у директора. Це коли до нього приїжджали племінники, брати Руснаки. У свій приїзд хлопці завжди приходили до церкви й співали разом із нами в церковному хорі. Нам, дітям, більше подобався Орест, бо він був дуже фанним і ліпше співав.

Одного разу в 1923 році директор школи прийшов до класу й сказав: "Завтра принос-

ПЕРШУ ПЕНСІЮ МАТИ ІВАНА МИКОЛАЙЧУКА ОТРИМАЛА В 76 РОКІВ

Щороку в ці серпневі дні на Байкове кладовище, що в Києві, до могили нашого земляка, геніального митця Івана Миколайчука приходять колеги-кінематографісти, шанувальники, щоб згадати і пом'янути свого друга, творця українського поетичного кіно, зоря якого дуже рано спалахнула на мистецькому небосхилі й дуже рано згасла. Людно в цей день і на подвір'ї родинної садиби Миколайчуків у Чорторії. Люди приходять, щоб покласти квіти до його погруддя й низько вклонитися матері, яка 15 червня 1941 року принесла на весь світ хлопчика, якому судилося стати талановитим актором, сценаристом і режисером та прославити на весь світ не тільки рідне село Чорторія і Буковину, а й — Україну. Хто вона — ця змарніла і змучена життям жінка, яка народила сина, котрому після смерті судилося стати легендою та міфом українського кіно? Якою є доля матері геніального митця?

те по 100 лей на книжки. Будемо вчитися по-українськи". А за Румунії 100 лей — то такі були чималі гроші. У моєї мами нас було дві дівчини і обоє ходили до школи. І треба було дати на книжки 200 лей. А це для нашої родини немалі витрати. Бо жили ми бідно, часом босі ходили, не завжди добре були одягнуті. Мама завжди мала у жида борги. Тому й пішла до директора, аби дозволив купити на нас двох одну книжку: мовляв, дівчата в одній хаті можуть вчитися й по одній книжці. Просила його, цілувала руку... Директор її вислухав, а трохи подумавши, строго відказав: "Як ви думаєте: двоє будуть сапати однією сапою?" Мама розвернулася й пішла від нього ні з чим. Але пішла не додому, а до жида, який скуповував у нашому селі телят. І того ж дня відвела до нього наше теля, за яке він якраз і дав 200 лей. Так у нашій хаті з'явилися перші українські книжки, щоправда однакові, але свої. За цими книжками ми повчилися два тижні, а відтак директор сказав, що це рішення скасували, і вже не можна вчитися по-українськи. І строго-настрою наказав: "Заховайте, викиньте ці книжки геть, аби ви їх більше не читали". У школі ми більше не читали української читанки, але я читала, бо мала добру пам'ять і здібності до науки й за ці два тижні вивчила українську мову. Відтоді я читала все, що можна було роздобути українською мовою, а найбільше любила читати вірші Тараса Шевченка. Ще й досі не забула навіть тих, що тоді у школі вивчила.

15 ЧЕРВНЯ — СИМВОЛІЧНА ДАТА ДЛЯ МАТЕРІ

Школу Катрінка Іванюк закінчила на відмінно, але продовжити навчання не мала змоги через відсутність грошей. Матері не було чим платити за науку. Єдиним порятунком для родини було вдале заміжжя. У 16 років, якраз на Пушчаницю перед Петрівкою, 15 червня 1930 року, Катрінка Іванюк стала на весільний рушничок із бідним чорторійським безбаченком, але порядним, роботящим і фанним газдою Василем Миколайчуком. До речі, саме 15 червня, але вже 1941 року Катрінка народить свою четверту дитину — сина Івана. Та не встигли побратися й нажитися в подружній любові, а родина Іванюків — відчужити сильну чоловічу руку молодого господаря Василя, як померла мати. І двадцятирічна Катрінка осиротіла. Біда знову завітала до їхньої господи, і життя знову стало тяжким...

На свята діти з'їжджалися до рідної хати, до мами. Зліва направо: Митро, Анничка, Микола,

— Та де не важке?! У два роки лишила-си без тата. Не встигла віддатися (одружитися — М. В.), як у 20 років залишилася вже й без мами. А потім діточок було, слава Богу! Ой, бідувала, де не бідувала! Але чи то була молодість, і я була при силі, — нужда та біда так не гнітили. Усе якось легше переходило. І сьогодні я думаю: добре, якби вернулися ті роки! Бо тепер щодня відчуваю: біда таки прийшла, здоров'я нема, а пані з косяю за вікном...

Час минав, дружна родина Миколайчуків, тяжко працюючи, почала ставати на ноги. 10 дітей народила, виростила й підняла. Чоловік Катрінки Василь за Румунії працював на залізниці. Мав 5 кілометрів залізничного полотна і відповідав за його чистоту.

— Василь робив на залізниці. Тримав у порядку залізничне полотно. Часом дітей брав із собою, і вони йому допомагали полати бур'яни, бо залізнична колія мала бути чистою. Інакше ніхто нічого не заплатить. І я ходила, помагала жати траву, сніг чистити. Заробляв Василь добре. Ми змогли виплатити нарешті всі мамині борги.

У родини почала з'являтися вільна копія. І Миколайчуки придбали господарство, овець, корів та почали скуповувати по пражині земельку. Бо для буковинця земля — то найперша ознака доброти родини, її сьогодення і майбутнє. Настав і той щасливий день для родини: Миколайчуки стягнулися й таки купили, як планували, зверху ста пражин (майже 13 га) землі.

— А хто ти без землі? На селі без землі людина нічого не варта. А в нас так заведено, що й кожному з дітей треба уділити шмат поля. Ми тяжко працювали, бо було на чому.

ЗМУШЕНА БУЛА ПРОДАТИ "ЗОЛОТУ ЗІРКУ" МАТЕРІ-ГЕРОЇНІ

Здавалося, час злиднів і нужди для Миколайчуків минув, але настав 1940 рік. У краї знову влада змінилася. Буковину приєднано до Радянської України. Але коли прийшли червонозорі "визволителі", то в Миколайчуків усе забрали до колгоспу.

— Нам для такої великої родини залишилося лише 15 соток. Бо не робили в колгоспі. А як я могла з такими малими дітьми піти до роботи? Але ніхто не зглянувся на те, що у мене був свій колгосп.

Скільки всього пережито через це... Нова влада була жорстокою, і особливо до тих,

кого вважала заможними, багатоземельними... Почали насаджувати свої радянські порядки, заганяти до комуні й нищпорити по чужих горищах. Чим викликала у людей до себе нелюбов... і відчуття, що за радянської влади стало не краще, ніж за Румунії...

— Не було добре. Вони ходили по поді (горищі — М. В.), збирали все, що де було, кожну крихту: кукурудзу, молоко, яйця, м'ясо. Як були вівиці, треба було вовну здати. То хіба добре було? Адже у нас дрібонькі діти також їсти хотять. А чим годувати, коли все забирали? Декому, кажуть, було добре, але мені за руських трудне життя було. Та що мали робити... Треба було жити... Бо хто на то дивився, що у нас купа дітей! Все, що зажали, виростили, треба було здати до колгоспу. Ніхто не жалувал ні нас, ні наших дітей. А Василь був дуже проти такого насильства над людьми. За що мало не загинув, коли вкотре прийшли агітатори записувати нас до колгоспу. Я, вагітна, собою закрила його, коли під прицілом повели Василя на подвір'я. Чудом лишився на світі живим. Отак "добровільно" ми й вступили до колгоспу. Усі наші поля, лани також "добровільно" стали колгоспними. А найбільше я шкодую за садом, який насадили удвох, викорчувавши ліс коло хати. У нас тоді навіть було підозріння, що хотіли нас забрати у Сибір, як багатоземельних. Але не встигли, хоча батько навіть уже прощався з дітьми. Не знаю, як ми жили після цього і як виживали. Бо і хворіли, й голодували. Пережила за цей час тиф і поховала свою дівчинку без лікаря і священника. Василь сам змайстрував домовину. Страшні й тяжкі то були роки... Наш син Костянтин, якому тоді було всього 12 років, возив усіх померлих односельців своїм конем на цвинтар. Добре не було! Був час — була-м без копійки. А коли помер чоловік, я мала 49 років і не досягла загального пенсійного віку, тому пенсії не мала. Хоча мені справді належалася пенсія у 50 років, як багатодітній матері, але через те, що я не працювала у колгоспі, то мені її не призначали. Я так каралася без грошей... П'ятеро молодших дітей училися в школі, дві дочки — в Одесі, Іван — у Києві. Ще сякі-такі копійки отримувала на дітей до 1974 року, а коли найменша дочка стала повнолітньою, вже не отримувала від держави ні копійки. І так майже 20 років... Я так бідувала, що часом поняття не мала, як вийти з тих злиднів і нужди, що змушена була продати медаль — "Золоту зірку" матері-героїні, — бо тоді у 70—80 роки навіть на хліб не мала. Лише у 1990 році в 76 років я отримала першу пенсію — 36 рублів. Але що то були за гроші?.. Потім уже почали потроху підвищувати. І сьогодні вже маю добру пенсію. Є вже 285 гривень. Пенсія — 140 гривень, і за медаль "Золота зірка" матері-героїні доплачують. Гроші є. Є з чим і за що жити. Тепер лиш би жити... Біда, що здоров'я не те...

3 серпня минає 17 років, як немає вже Івана Миколайчука. І до їхньої хати, як завжди, приїдуть цього дня люди, щоб покласти квіти до пам'ятника її сину, низько вклонитися й поцілувати їй руку. У такі миті в материнській пам'яті зринають спогади... Тепер — здебільшого сумні...

— Я не раз згадую той день, коли до мене на сорок днів по Іванові приїхали Іван Гаврилюк, і Костянтин Степанков, і Лесь Сердюк, і Леонід Осика, і Борислав Брондуков, і Марічка, і Параджанов. Були тоді всі. Лиш Івана вже не було. Щоразу приїжджає до нас хтось із України, а часом — із-за океану. Це приємно... Але якби мені було хоч на 20 років менше, то було би ще приємніше.

●

Марія ВИШНЕВСЬКА,
Чернівці

РЕПОРТАЖ НА ПЕЧИЩІ

БІЛЬ СЕРЦЯ

Вийдеш на Драбинівську гору, і ось вона — Україна! Живодайний степ, гармонійно засіяний білосніжними хатами, в окриленні сизих купчатих верб. Хрести та багатоголоса синь неба, що вилилася у всесвітній океан божественним пізнанням.

Напередодні Трійці потягся на гору з навколишніх сіл люд — торкнутися батьківської землі, зібрати квітчаня для душі й оселі.

Коли проходив живою вулицею неіснуючого села, брав сум. На серце лягали рядки з поезії Ліни Костенко: “Було на світі плем’я Ін-ки, було на світі, і...” Далі дух протестував. “Ні, ось воно, плем’я, — не загублене, живе, е!” Край дороги літній чоловік, моложавий на вигляд, збирав трави: васильки, чебрець. Підійшов, розговорилися. Слово за слово почала вимальовуватися, виростати з печиж картини зниклого села. Із вуст Сергія Володимировича Кононенка, колишнього жителя Драбинівки, ожили з порослих диким вишняком затишні оселі, посміхнулися господарі, побігли, здіймаючи куряву, ґрунтовою дорогою діти. Ожив красивий хліборобський рід, що оберігав і любив цю землю, був достойним її. Благословив життям і його — десь серед тієї дітвори біг степом і малий Сергійко.

Розговорилися, зайшли в село. На околиці зустрів образ старої Кучеренчихи. Гляділа бабусю до кінця округу, та так і лишилася тут, на горі, вчною її берегинею.

“Тільки що, — говорив Сергій Володимирович, — була тут остання найстаріша жителька села. Попрохала сина, щоб вивіз на гору, — може, востаннє. Ходила селом, молилася, прощалася і просила вибачення за все і наперед — за те, якщо наступною весною не буде, та й поїхала доживати в долину. Але наостанок пообіцяла, що все ж повернеться у вічний сад до рідні”.

Коло одного з печиж стояв віз, кінш щипав траву. На колишньому городі ще молодий, але висохлий не по роках чоловік із рясно засіяною в довгому волоссі сивиною косив буйні трави. Привіталися, знайомлячись. Микола Крупа

— так він назвався — застромив держак коси у землю й радо розговорився, неначе давно хотів висловитись і саме чекав на цю зустріч.

Народився й виріс у цих краях. Поле, жайворонки, пастівник, річка з повними берегами риби, через яку в час паводків перевозив дітлахів до школи дядько Михайло. Тут лишився всесвіт його дитинства. Я слухав і думав, скільки їх, отих галактик, лишилося по степах, горах, лісах безпритульними на теренах України. І зараз двоє — не свідків, а жителів — силкувалися підійняти любов’ю і духом ментал коліски своєї душі.

У кінці розмови довідався, що село, як і багато інших сіл в Україні, потрапило в неперспективні. Колгоспи не, живе, е!” Край дороги літній чоловік, моложавий на вигляд, збирав трави: васильки, чебрець. Підійшов, розговорилися. Слово за слово почала вимальовуватися, виростати з печиж картини зниклого села. Із вуст Сергія Володимировича Кононенка, колишнього жителя Драбинівки, ожили з порослих диким вишняком затишні оселі, посміхнулися господарі, побігли, здіймаючи куряву, ґрунтовою дорогою діти. Ожив красивий хліборобський рід, що оберігав і любив цю землю, був достойним її. Благословив життям і його — десь серед тієї дітвори біг степом і малий Сергійко.

Я дивився на двох сильних чоловіків на родовому печижі їхнього життя, й біль проймав серце за всю Україну. Це ж скільки їх, кинутих без долі й роду, вигнаних із рідних осель, розвіялося по світу!? Куди прийти, з ким поділитися болем і радістю, розрадити душу, куди привести дітей? І які-то вони виростуть, і що переймуть, не маючи коріння? Тини з густої кропиви, переплетені довгою лободою, не пускають навіть і на саме печище. Чи ж то ми грішні такі всі, Матінко Земле? Де поділося тепло, де розвіялася любов, доброта, притаманна серцю українця, чом зачерствіла душа? Такі питання і вселенський біль пронизували ефір.

Крупа так і жив після переселення з сімейством у Бережнівці, а Кононенка водила доля по всьому світу. І на Далекому Сході працював, і води Тихого океану борознила безстрашна душа українця. І фарватери міжконтинентальні прокладав, поглиблюючи дно морське. Але сама гора не може без коріння — змило плодючий ґрунт, замулило річку. Напевне, відчув біль материнський. Прийшов час, усе залишив: “Не можу, — сказав, — більше жити без України”, — і повернувся в рідний край. Може, всім нам настав час відродити печи-

ще, пускати коріння?

Поїхали чоловіки. Лишилося печище. Десь наосліп пробивалися в закам’янілому ґрунті невіглас-тва, безневри осиротілі душі родів. “Скільки ж так буде тривати?” — зависло вслід на вустах питання.

Назустріч стежкою, схиливши голову, бігла звірина. Присів у пшеничинні. Коли порівнялася, виглянув. За метр на мене дивилося світло-блакитними оченятами лисеня. Напевне, вперше в житті воно побачило людину. І не було в його очах страху — тільки довірлива цікавість і доброта. Разюча думка блиснула між нашими зіницями: “Я не закладений в його інстинкті ворогом. Це вже потім, коли з’явився матеріальний інтерес, і ми перевели красу і грацію на фінансові рейки прогресу, спрацював інстинкт захисту й виробив хитрість, ворожість. Але злості та мстивості тварини й донині не нажили — це все людські домисли і надбання, щоб виправдати нашу хижість”.

Інстинкт виживання далі погнав звіра стежками життя. Непоквалом побігло далі, роздивляючись цей світ. А от чи ми його роздивилися? А якщо й зрозуміли, то чи правильно? У нього є нора, гніздо, рід, воля і ніколи не буде печища, якщо ми його не зробимо.

До того ж, уся гора — це диво-заповідник. Царство флори, що яскраво квітує на теренах України лише тому, що його оберігала душа предка і не торкнулася практична рука нащадка. Вистоює, напевне, хранимий самим тільки Богом. І останнім часом усе важче відроджується після спустошливих пожеж, що їх вчиняє сучасний гуманізм.

Василь Михайлович із дружиною Галиною Григорівною, коли довідалися, чому завітав, радо запросили до двору. Із якою любов’ю, пташиною ностальгією за рідною стороною оповідали вони про Драбинівку. Мене це вразило, бо ж я не беру інтерв’ю в емігрантів, знаходячись не в діаспорі, а тут — удома. І живуть вони від рідних місць усього — палицею кинути, а щось — не те, втрапилася цілісність. Невже кожному на землі точно вказане місце? Відійдеш — і долі не стає! А скільки ж їх, тих пачищ, по Україні? Де нащадки,

як живуть? І вже сам час дає відповідь і констатує факт. Чи ж то доля проти нас, чи ми — її нерозумні і вперті діти?

Чи людина так улаштована, що з роками душі притаманно забувати погане, чи й справді все змінилось на гірше? Та з їхньої розповіді поступово дописалася картина важкої, але радісної праці, всепримуючої любові до людей і землі, материнського ставлення до всього навколишнього світу. Де ж вони, ті чесноти, зараз перебувають? Тут був і хліб, і лунала кожного дня, як молитва, українська пісня. Молодь збиралася на вечірки: грали, співали, танцювали. Була весела від самої радості спілкування. Не бавилася горілкою, і я вже мовчу про наркотики. Де ж вони, нащадки великого роду, по яких барах і забігайлівках туманять собі голови? Куди віддають силу майбутні мужі, в якому баговинні розпутті гинуть українські берегині?

Прокиньтесь, який рай втратили! А де опинилися?

Вражали розповіді про голодомор. Коли в 1933 році продзагони забирали останні й живі люди пухли й гинули під багнетом червоноармійця на найблагодатнішій землі у світі. Хто ухитрився сховати жменьку збіжжя — де попало, навіть у річці, — вижили. Побіла чорна смерть, розтерзала душу народу, ще й до цього часу не все вляглося, не все загоїлося.

І вже зовсім змішалися акценти, коли мова пішла про війну. Німці купували в селі хліб, яйця, інші продукти, і села вони не спалили. Я хочу дізнатися, хто такі “свої”, хто зробив і робить із квітучого українського Села печище?

Я пильно вдивлявся в ці обличчя хліборобів: чисті, світлі, осяйні й водночас умудрено строгі. З них же тільки писати ікони! Припадати до рук, цілувати в щоденному покаянні вузлуваті, скручені важкою роботою пальці. Це вони виростили, вивели в люди нас усіх! Ці люди — символ України, сама її душа!

Далеко в долині, набираючи обертів, важко зітхнув потяг. Серця боляче торкнувся сигнал: “Куди ми женемо сталевих коней буйноцвітом України? До яких цілей, за які ідеали? Може, там, у містах, — культура, традиції, дух народу процвітає?” У відпо-

відь — мовчання.

Час немилосердний, але дух вічний. Із глибин Драбинівки, збираючи всі печища українського села, цеглина за цеглиною підіймався храм Матері-Землі. Переді мною стояли в обрисах незорої долини живі ікони Батьківщини. Усім би нам прийти до нього та вчасно вклонитися, вимолити прощення, отримати благословення на життя праведне, щоб відкрилася доля України і кожного з нас. Адже дерево без заглибленого родового коріння, якою б буйною не була крона, зачахне.

Уже проводжаючи мене за хвіртку, Василь Михайлович якось сором’язливо, по-дитячому поскаржився, як кривдять, обкрадають його новітні господарі землі. І не чекаючи відповіді й допомоги, незграбно на-смілюся прочитати вистражданого життям вірша. Повний снаги та болю, він був воїниною молитвою, пересторогою і настановою.

Останні слова серед рясного споришу видзвонювали питаннями, безшелесно, не збиваючи кришталю роси, неначе не з його мудрих вуст, а линули з самої душі природи, що народила це дитя. “Чому руки мої, досвід, знання, душа, чому село моє стало непотрібне Україні?”

Позаду лишалася Бережнівка з її турботами та клопотами, уквітчана агіта-

ційними листками кандидатів у депутати. На дорозі мене перейняло дівча. Заробляючи на хліб насущний, дало глянцевою агітку з модельною поставленим образом амбітного кандидата, підсилену репродукцією Андрія Рубльова “Трійця Старозавітна”. І вже з цієї позиції — звернення до виборця: “Нехай у ваших оселях завжди буде ясно і тепло, панує радість та лунає дитячий сміх”.

Я з болем дивився на її неприродну веселість, віддалено слухав нещирі слова, а в уяві піднялося печище і блукали десь душі земляків, шукаючи прихистку по світах, і не знаходили його в нещирих обіцянках і в Україні.

“І яка-то доля чекає тебе, калино-дівчино? Де і чие вогнище буде оберігати твоє серце?”

І ніби з горішніх висот Драбинівки, дивилися з небесного колохреста очі Василя. І вже не з печища, а з квітучих сіл, біля підніжжя відродженого храму Матері-Землі, здвеніла в глибині його душевної криниці віра, що хранила цілощу силу в знаннях і традиціях мого народу. У прозорішому погляді болісного чекання підносились до прийдешніх поколінь виношені думи. Підіймалася мудрість самої любові до людей і до рідної землі.

● **Сергій КОЛОМІЄЦЬ**, с. Бутенки Кобеляцького р-ну Полтавської обл.

ЩО МИ ЗА НАРОД?

Колись у дитинстві я бачив чудових птахів зблиз-ка: вони мешкали на сусідній клуні. Бешкетники-хлопчаки підібралися до гнізда, коли лелеки були на полюванні, і показували нам, малечі (ми стояли внизу), їхні яйця — білого кольору та трохи більші, ніж гусячі. Але ті яйця, що побували в руках людини, птахи, що повернулися, безжалісно самі викидали з покладу й заклали другу кладку. І пташенята виростили трохи пізніше. По селу така чутка розповсюдилася дуже швидко, і їхніх яєць після тієї “науки” більше руками ніхто не чіпав.

Через село Скибенці, що на Вінниччині, а точніше — старовинний райцентр Погребище, про який згадки є уже в VII столітті (люди в тій місцевості ховалися в

ЖИВІТЬ СОБІ, ЧОРНОГУЗИ!

В українській мові цей птах має декілька “імен” — у кожному районі своє. Ніжно — лелека, більш жорстко — боцюн (або бусол) та легендарне — чорногуз.

погреби під час татаро-монгольської навали, звідки й назва), проходила старенька ЛЕП на дерев’яних стовпах. Вона стояла, виконувала свої обов’язки і при цьому поступово старіла, тріщала та ламалася. Через деякий час її довелося замінити. Нова лінія пролягла зовсім поруч — із залізобетонними стовпами, — але на одному зі старих стовпів звили собі гніздо чорногузи при допомозі одного з мешканців села — Дмитра Поліщука. Це він поклав і закріпив старе колоесо на верхівці одного стовпа поруч зі своїм подвір’ям, де й побудували свою “домівку” птахи.

Дорослими птахами та малими пташенятами, що підрастають, ось уже більше як двадцять літ милується кожен, хто проходить повз цього стовпа. А вони варті того, щоб їх роздивлятися зблиз-ка та милувалися ними, особливо, коли “кашу варять”. Це такий “процес”, коли птахи закидають голови й, повертаючись у “вихідне положення”, голосно клацають половинками свого довгого червоного дзьоба.

Але з демонтажем старих стовпів буде порушене й пташине гніздо. Втрапив Дмитро спокій. Птахів шкода, звикся з ними, вважаючи їх уже “своїми”, як і всю ту живність, що водиться на селянському подвір’ї. Але ті, домашні, — то фізика! А ці ж — лірика! Ой, як шкода! Аж слюзи навертаються.

Уже переключено напру-гу на нову ЛЕП, знято арма-

туру зі старої, і швидко навіть дуже швидко, справа дійде до демонтажу старих стовпів! Що його робити?

Але вихід усе-таки знайшовся!

Пішов Дмитро до бабці, що потайки від дільничного, потихеньку, “щоб ніхто не знав”, потрошки варить “домашнього Распутіна”, взяв у борг літру (які зараз гроші в селі!), поставив “могорича” хлопцям, що працювали на демонтажі дерев’яних стовпів, і вони “обійшли” стовпа з гніздом, демонтувавши всі інші.

Живіть, чорногузи! Слу-жайте нам живим докором, що ми, люди, найрозумніша частинка Живіт Природи, самі бездумно її губимо. А хто ж, крім нас, її зберігати буде?

● **Василь ТОВСТЕНКО**, м. Макіївка Донецької обл. — с. Скибенці на Вінниччині

ЩОНАЙМЕНШЕ — П'ЯТЬ

Якщо врахувати, наскільки тісно досягнення у спорті пов'язані з економікою (надто в наш час), і уявити, наскільки далеко від першої двадцятки Україна у світовому економічному рейтингу, можна зробити висновок, що "медальний апетит" у наших чиновників — просто відмінний.

Наскільки цього разу виправдає себе традиційний для нас принцип "вкласти якнайменше й отримати якнайбільше", дізнаємося вже незабаром.

На Олімпійських іграх в Афінах збірна України розраховує здобути щонайменше 5 золотих медалей. Про це заявив перший заступник голови Держкомітету з питань фізичної культури і спорту України Анатолій Домашенко: "Дуже сподіваємося на нашу "золоту рибку" Яну Клочкову, є непогані шанси в легкій і важкій атлетиці, фехтуванні, стрибках на батуті та інших, традиційно сильних в Україні видах спорту". За словами Домашенка, "у питаннях підготовки національної збірної до Олімпійських ігор в Афінах проблеми практично відсутні. Ми маємо стабільне фінансування. І це завдяки тому, що НОК очолює Прем'єр-міністр Віктор Янукович". дуже схоже на політичну агітацію, але Віктор Федорович останнім часом справді намагається "змусити" центральну владу не лише теоретично любити спорт, а й підтримувати галузь конкретними справами. Мабуть, і сподіваючись на взаємну любов спортсменів.

Хоча державна підтримка спорту вдається поки що не на всі сто. Інакше не продовжувалася б ганебна практика надсилання до столиці листів з регіонів із проханням знайти можливість відрядити того чи іншого спортсмена на чемпіонат світу чи Європи. Так, це частіше трапляється в неолімпійських видах спорту. Але ж, по-перше, в будь-якому разі спортсмени їдуть представляти, передусім, Україну, а не одну з її областей, тому й фінансуватися ці поїздки мали б із центрального бюджету. По-друге, не слід забувати, що деякі неолімпійські види спорту з часом стають олімпійськими. А чи міцними будуть наші позиції в таких умовних видах, якщо їхніх представників держава роками не відряджала навіть на найпрестижніші міжнародні старты?..

ЗНОВУ ЗАОЩАДИМО?

Майже 50 млн. гривень (приблизно \$10 мільйонів) виділено з державного бюджету України на підготовку збірної країни до Олім-

пійських ігор в Афінах. Це, за словами голови Держкомспорту України Миколи Костенка, має допомогти "наблизитися до методично обґрунтованих планів підготовки національних збірних". На одному із засідань оргкомітету з підготовки й участі спортсменів України в Олімпійських і Паралімпійських іграх він зазначив, що вперше за часи незалежності спорт вищих досягнень фінансується безперебійно і в повному обсязі. "Завдяки цьому ми встигли до Ігор за рахунок держбюджету провести реконструкцію основних олімпійських баз у Криму й під Києвом та обладнати їх устаткуванням, аналогічним до афінського. Крім того, вся програма підготовки команд виконується в повному обсязі, жоден підготовчий збір не зірваний",

прості стипендії "збірникам". Але, щоб заробити президентську стипендію, не забуваймо, треба бути призером чемпіонату світу в олімпійському виді. Тепер уявіть собі, що хтось програв, припустимо, в легкій атлетиці боротьбу за світову "бронзу". Так, як титулований стаєр Іван Гешко програв суперечку за "золото" на зимовому Чемпіонаті світу—2004 в Будапешті (0,03 секунди!). Мить, а спортсмен, який, без сумніву, міг би претендувати на олімпійську нагороду, вже отримуватиме не декілька тисяч, а декілька сотень гривень. Той же Гешко, який зараз є одним із лідерів легкоатлетичної збірної України, міг на минулорічному Чемпіонаті світу в Парижі пробігти дистанцію 1500 м на декілька десятків секунд повільніше

липень українські атлети здобули 237 ліцензій у 27 видах спорту. Кількість спортсменів ще може змінитися. До офіційної української делегації на Олімпіаді—2004 мають увійти також 147 тренерів, лікарів, масажистів, 18 працівників штабу української збірної, 10 суддів та двоє запасних спортсменів. За словами Миколи Костенка, понад 200 осіб увійде також до складу делегації почесних гостей. Можна припустити, що без такої кількості "почесних", спортсменам, мабуть, важче буде бігати чи стрибати. Президент Національного паролімпійського комітету України, народний депутат Валерій Сушкевич повідомив також, що на Паралімпіаді у Греції Україну представлятимуть 90 спортсменів.

УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТ КРІЗЬ ПРИЗМУ АФІН

До головних змагань чотириріччя, які гостюватимуть з 13 по 29 серпня на батьківщині Олімпійських ігор — в Афінах, залишилися лічені тижні. Україну в столиці Греції представлятимуть 242 спортсмени, які, за прогнозами керівників збірної, мають "витягнути" неньку до числа 15 найсильніших країн світу.

— резюмував Костенко.

Названа сума звучить ніби й поважно. Але все, як відомо, пізнається в порівнянні. У Росії, наприклад, бюджетні витрати на підготовку до Олімпіади склали 113,325 мільйона доларів. Навіть якщо взяти до уваги, що це — більша країна і що середня заплата там приблизно вдвічі вища, ніж у нас, і що олімпійців росіяни повезуть до Афіні майже удвічі більше, ніж ми, — порівняння, погодьтесь, аж ніяк не на нашу користь.

Провідних елітних спортсменів тепер у нас справді забезпечують більш-менш нормально. На президентську стипендію (від 4000 до 9000 гривень) спортсменам, зрозуміло, набагато легше прожити, ніж на більш ніж вдвідесятеро менші

На Ігри—2000 бігун Іван Гешко їхав "приглядатися", а тепер — одним із фаворитів

й залишитися за бортом призової трійки. І без президентської стипендії. Хоча при цьому він залишався б таким же висококласним спортсменом. Рекордсмен і чотиразовий чемпіон світу Хішам Ель-герруж, наприклад, не завжди входить до числа призерів на етапах Гран-прі або "Золотої ліги". Це я до того, що система заохочення й підтримки у нас, на жаль, ще дуже далеко від ідеальної. Навіть щодо спортивної еліти України.

Що вже казати про молодшу перспективну зміну. Маємо замкнене коло: щоб отримати поважну стипендію, треба здобути світову медаль, а щоб здобути світову медаль, необхідне щонайсерйозніше фінансування підготовки. Сьогодні ж реалії такі: в окремих регіонах надзвичайно обдаровані й перспективні спортсмени через банальну нестачу фінансування часом не можуть виїхати... навіть на національні змагання. Якщо нічого не зміниться на краще, надалі юним талантам усе важче буде піднятися до елітного рівня. Який, у поєднанні з тією ж світовою медаллю, забезпечує належну увагу та більш-менш відчутну підтримку держави.

ПОЧЕСНИХ ГОСТЕЙ — МАЙЖЕ СТІЛЬКИ Ж, СКІЛЬКИ ОЛІМПІЙЦІВ

За попередніми даними, до Афіні у складі української делегації поїде 242 спортсмени. Як зазначив Микола Костенко, станом на

ПРЕМІАЛЬНІ ЗА ПРИЗОВІ МІСЦЯ ЗРОСЛИ УДВІЧІ

Розміри грошових винагород українським спортсменам за здобутки на літніх Олімпійських іграх в Афінах 2004 року зросли вдвічі. Таке рішення було прийняте на нараді за участю Прем'єр-міністра України, президента Національного олімпійського комітету Віктора Януковича. Володар золотих медалей отримає 100 тисяч доларів, срібної — 70 тисяч, бронзової — 50 тисяч. Тренерам дістанеться половина зазначеної суми. На двох останніх Олімпіадах (літній 2000-го та зимовий 2002 року) призові від українського уряду складали, відповідно: 50 тисяч, 30 тисяч та 20 тисяч доларів. Призові суми податком не обкладалися, однак 50 % їх передавалися тренерам. Втім, фінансові клопоти — то з розряду приємних, якщо згадати про цілу низку загроз для Олімпійських ігор у Греції. Основна — від "Аль-Каїди", заявив начальник Управління контррозвідки Національної розвідслужби Греції Серафим Цицимпіс під час третьої Міжнародної наради керівників спецслужб, органів безпеки й правоохоронних органів у Сочі. За його словами, такого висновку дійшли не тільки грецькі спецслужби, але й партнери Греції за кордоном. Цицимпіс також зазначив, що зараз грецькі спецслужби не мають конкретної інформації про погрози.

У свою чергу, палестинський лідер Ясір Арафат наказав всім уг-

ОЛІМПІАДА—2004

рупованням, що підпорядковуються йому, не допустити терористичних актів під час Олімпійських ігор в Афінах. Як повідомив новий шеф дипломатичної місії Палестинської автономії Марван Абделхамід, "усі палестинські угруповання одержали інструкції співпрацювати з місцевою владою та не допустити ізолюваних нападів". Розпорядження Арафата оглядачі певним чином пов'язують із трагедією, що сталася на Олімпіаді—1972. Тоді в Мюнхені в результаті теракту палестинців з організації "Чорний вересень" загинули 11 ізраїльтян (було вбито і 5 терористів).

Але в олімпійських Афінах, напевне, обійдеться без терактів. І вже у серпні дізнаємося, чим поповнилася скарбниця українських медалей.

● **Георгій МАЗУРАШУ**

ДО РЕЧІ...

ДУЖЕ ВАЖЛИВІ «СПОРТСМЕ-

"Почесні олімпійці" працюють в Адміністрації Президента (21 особа), Кабміні (20), Верховній Раді (20). До Греції їдуть міністри: транспорту — Г. Кирпа, праці — М. Папієв, туризму — В. Цибух, економіки — М. Деркач, освіти — В. Кремень. У Афінах не обійдеться без В. Медведчука та його однопартійців із СДПУ(о) — Рябіки, Прошкуратової, Суркіса. Вболівальці їдуть і губернатори областей — Е. Кушнар'єв (Харківська), А. Засуха (Київська), С. Гриневецький (Одеська), В. Яцуба (Дніпропетровська), А. Близнюк (Донецька). Звісно, перші особи не можуть не поїхати: Л. Кучма, В. Янукович, В. Литвин, Д. Табачник — усі з дружинами. Хто його знає, на кого ці поважні люди залишають в Україні передвиборчі перегони? Втім, якщо вони від'їжджають до Афіні на весь період Олімпійських ігор, то, може, це і є те, що мали на увазі, обіцяючи західним спостерігачам чесну й справедливую кампанію?..

На фінансування вояжів за кордон Президента і людей, що його супроводжують, держбюджетом передбачено 5 мільйонів гривень. Однак, за найскромнішими підрахунками, перебування в Греції однієї державної людини коштуватиме понад 10000 євро. А тих людей набереться дві сотні.

● **Л. П.**

У Сіднеї Яна Клочкова врятувала "золоту" честь України

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любова Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті
«Преса України». Зам. № 3301231. Наклад 16 000.

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.